MAT. CORDERII *COLLOQUIORUM* SCHOLASTICORUM *Libri IIII,*

Diligenter recogniti.

Protrepticon

Ad bene vivendi rectéque loquendi studiosos.

Calvinus *didicit quo præceptore Latinè*
Grammaticéq; loqui, Quantus hic autor erat!
Hinc bene vivendi documenta, aptéq; loquendi,
O pueri, à teneris imbibite unguiculis.

CANTABRIGIÆ:
Apud *Joann. Field*, celeberrimæ Academiæ Typographum.

MDCLVI.

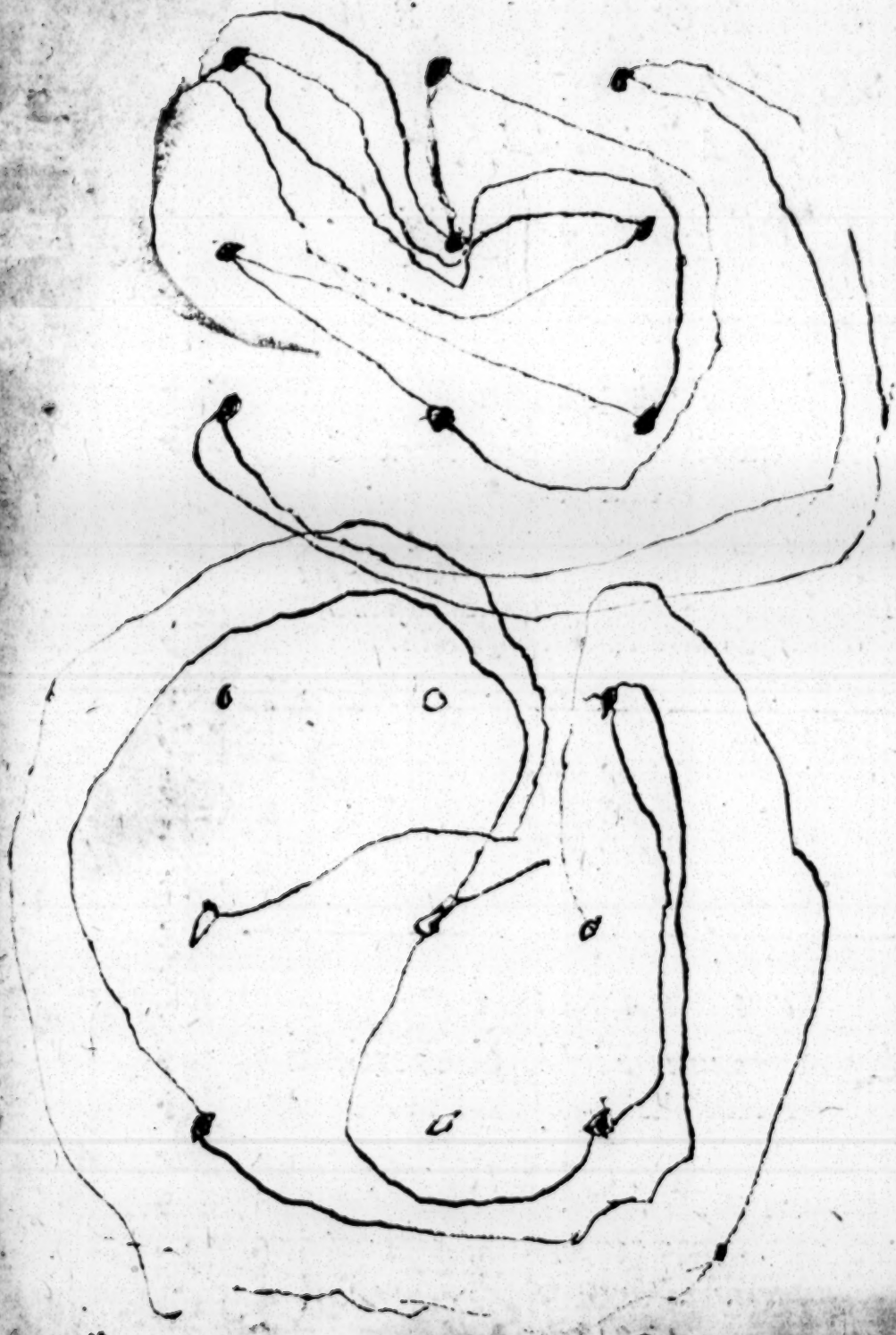

MATURINI CORDERII.

in *Colloquiorum* ſuorum libros Præfatio.

ANnus agitur minimùm quinquageſimus, ex quo, ſuſceptâ docendi pueros provinciâ, in hanc cogitationem totus incubui, quâ poſſem ratione efficere, ut pueri pietatem bonósque mores cum humanarum literarum ſtudiis conjungerent. Quamvis enim, cùm Pariſiis primùm eo munere fungi cœpi, (cùm in aliis gymnaſiis, tum in Rhemenſi, S. Barbaræ, Lexovienſi, Marchiano, Navarræo) nondum mihi verum evangelii lumen illuxiſſet, ſed in profundis ſuperſtitionum tenebris demerſus jacêrem; diſcipulos tamen meos bonâ fide ſemper, non ſolùm ad humanitatis ſtudia, ſed etiam ad cultum divinum adhortabar: (ſi tamen eo nomine appellare licet profanos illos falſæ eccleſiæ ritus, , quos ego penè ab incunabulis hauſeram, & Deo acceptos eſſe mihi perſuaſeram.) Me autem in illo inſtituto conſtanter perſeverâſſe, ſatis idonei ſunt teſtes libelli aliquot à me diverſis temporibus editi, in quibus ſcribendis ſemper mihi conſilium fuit ad utrumque horum ſimul pueros formare: idem teſtari poſſunt & mei diſcipuli, è quorum ingenti numero cùm ſuperſint ad hunc uſque diem plerique celeberrimi viri; unus tamen potiſſimùm in præſentia mihi occurrit ex iis quos Pariſiis docui, præſtantiſſimus ille vir Joannes Calvinus, quem honoris causâ nomino. Ex quo autem mei miſertus Pater clementiſſimus, mentem verâ ſui evangelii cognitione illuſtravit, multò etiam ardentiùs id propoſitum perſecutus ſum. Quod & Nivernenſis ſchola, & aliquanto pòſt etiam Burdegalenſis (ad quam, Lutetiâ profugus propter evangelicæ doctrinæ profeſſionem, me contuleram) per triennium experta eſt. Sed cùm & plenior evangelii cognitio deinde acceſſiſſet, & liberior etiam, imò verò prorſus libera mihi eſſet ejus profeſſio; tum verò voti

mei compos reddi, vehementiori desiderio quàm unquam antea concupivi. Atq; id testari hæc schola Genevensis jampridem potuit, in qua ego, relictâ Burdegalensi, docui: potuit & Nicomensis, cujus per annos circiter septem fui moderator, (de Nēocamo autem in Helvetiorum finibus sito loquor:) potuit & Lausanensis id testari, ubi gymnasiarchæ partes annos totos duodecim, magnificentissimorum dominorum Bernatum auspiciis, sustinui: potuerunt (inquam) unà cum Genevensi hæ quoque scholæ id testari: sed & nunc eadem mihi te is esse potest; cùm in eam me secundò Pater ille benignissimus, senectutis meæ misertus, (quæ annum octogesimum quintum attigit) tanquam in portum tutissimum, post infinitos labores & multa pericula receperit. Ex quo tempore sæpissimè mecum cogitavi, quâ potissimùm re inservire illi possem, qui me per totam vitam tantâ benignitate prosecutus esset, méque tot laboribus & periculis liberâsset. Cùm autem Rob. Stephanus, amicorum meorum intimus (quo primum doctore ad evangelii cognitionem usus fueram) me, ut aliàs sæpe, ad scribendum aliquid pueris vehementer hortaretur, & adminicula quæcunque necessaria essent polliceretur, atque adcò jam me benignissimè suis sumptibus aleret; animum ad eam rem appellere cœpi. Sed (prô dolor!) Robertus ille meus haud multò pòst ex hac vita ad Christum, non sine maximo literarum detrimento, commigravit. Neque tamen ego incepto destiti, sed aliquot opuscula scribere sum aggressus, quibus me consulturum puerorum studiis sperabam, si quando mihi manum illis extremam imponere liceret. Verùm enimvero, ex quo tempore ad hanc docendi provinciam (Deo ità volente) sum revocatus, sic animum abjeci, ut vix sperare possem aliquid unquam edendi mihi datum iri spatium: propterea quòd (ut semper antea feceram) me ad satisfaciendum discipulis ità dederam, ut nè succisivas quidem horas mihi liberas relinquerem! Et quamvis permulti sæpe mecum agerent, adeóque precibus efflagitarent, ut tandem aliquid ad puerorum utilitatem in lucem emitterem; nemo tamen persuadere poterat, ut mihi exirent è manibus, quæ judicio meo nondum satis probarentur. Anno tamen superiore, cùm docendi adjutor ex animi sententia mihi dono Dei obtigisset, venit in mentem, chartulas meas, præser-

vim

rim vetuſtiores, diligentiùs excutere; inter quas occurrerunt hæc noſtra colloquia, quæ jamferè triennium (quaſi ſopita) in muſæolo meo latuerant. Ea igitur, velut è ſomno excitata, cùm in manus ſumpſiſſem, placuit matutinis horis (id eſt, tempore mihi à docendi provincia vacuo) recognoſcere, aliquot etiam augere colloquiis, &, quantum res ipſa patiebatur, expolire. Peractâ recognitione, viſum eſt opuſculum communicare cum quibuſdam viris doctiſsimis, qui cùm meum in eo conſilium probâſſent, dignúmque cenſuiſſent quod pueri cum Grammaticæ rudimentis haberent in manibus; ego perſuaſus frequenti eorum hortatione, permiſi ut liber in publicum ederetur. Sunt enim hæc noſtra colloquia ejuſmodi, quæ (niſi ut fallit animus) bonæ indolis pueros magnopere juvare poſsint ad eas res conſequendas quas ego ſemper in votis habui, & in quibus ut pueri exercerentur, omni profeſſionis meæ tempore potiſsimùm laboravi: hoc eſt (ut ſuprà dixi) ad pietatem & bonos mores cum literarum elegantia conjungendos. Equidem fateor aliis opus eſſe ad eam rem adjumentis, præterquam his, quæ puerilia ſunt colloquia: ſed tamen ſi pueri, diligenti magiſtrorum exhortatione aſsiduè incitati, in his lectitandis ſeſe obiectârint, futurum confido, ut non ſolùm puriùs & honeſtiùs ſermones inter ſe conſerre aſſueſcant, ſed à pravis etiam colloquiis abſtinere, quibus (ut ait Apoſtolus ex Menandro) mores boni corrumpuntur. Hîc etenim, præter linguæ Latinæ ſimplicem puritatem, multæ interjectæ ſunt modò ad pietatem & Dei timorem admonitiones, modò præcepta ſalutaria de moribus, paſsim verò documenta ſive exempla ad rectè vivendum accommodata: ut interim taceam, quot modis unâ & eâdem operâ excitari & acui poſsit puerorum ingenium, & ad prudentiam, & ad judicium comparandum; ubi ſcilicet alter alterum hortatur, admonet, arguit, liberéque reprehendit: porrò in his ipſis libellis ſic induxi loquentes pueros, ut etiam obiter, & quaſi aliud agens, parentes, pædagogos, præceptores quoque minùs diligentes, de ſuo quemque in tractandis pueribus ingeniis officio compluribus in locis commonefaciam. Sed de colloquiorum uſu atque utilitate hactenus. Reliquum eſt, ut illa pueri, in quorum uſum conſcripta ſunt, eo quo ſcripſimus animo amplectantur & legant; iisque, quamdiu opus

evlt, fruantur. Quòd si quid fructûs ex eorum lectione se percepisse intellexerint, ei gratias agant immortales, qui nobis ad ea scribenda & animum & facultatem suppeditavit. Interea quoque meminerint, preces ad ipsum Deum sæpe & ex animo pro hujus civitatis amplissimo Senatu & prudentissimis magistratibus fundere : sub quorum felici administratione, Deo suâ gratiâ providente, tranquillam vitam agimus, studiáque nostra in ipsius gloriam feliciter prosequimur.

DATUM GENEVÆ, VIII. Idus Februar.

Anno Christianæ Redemptionis MDLXIII:

Ætatis autem nostræ LXXXV.

MAT.

MATURINI CORDERII Colloquiorum Scholasticorum libri quatuor, ad pueros in quotidiano tempore paulatim exercendos.

LIBER I.

COLLOQ. 1.

Bernardus, Claudius.

SAlve, Claudi. *C.* Tu qnoque salvus sis, Bernarde. *B.* Ludamus pauliſper. *C.* Quid ais, ineptule? Vix scholam ingressus es, & jam de ludo loqueris? *B.* Nè iraſcaris, quæſo. *C.* Non iraſcor. *B.* Quid ergò ſic exclamas? *C.* Accuſo tuam ſtultitiam. *B.* Non licet igitur ludere? *C.* Imò licet; at cùm tempus eſt. *B.* Vah! tu nimiùm ſapis. *C.* Utinam tantùm ſaperem ſatìs: ſed mitte me, quæſo, ut repetam quæ mox reddenda erunt præceptori. *B.* Æquum dicis: volo ego quoque tecum repetere, ſi tibi placet. *C.* Eho! quid hoc eſt? quid ſibi vult iſta tam ſubita mutatio? nonne tu modò loquebaris de luſu? *B.* Loquebar quidem, ſed non ſerió. *C.* Cur ſimulabas? *B.* Ut paucis tecum fabularer. *C.* Quid illud prodeſt? *B.* Etiam rogas? nunquam audiviſti ex præceptore? *C.* Nunc mihi non occurrit: quid, inquam, prodeſt confabulari? *B.* Ad nos in Latina lingua exercendos. *C.* Profectò rectè putas, & ego te nunc magìs amo. *B.* Habeo tibi gratiam: agè, repetamus prælectionem; nam brevì præceptor aderit.

COLL. 2.

Stephanio, Præceptor.

SAlve, præceptor. *P.* Salvus sis, mi Stephanio. Unde venis tam multò manè? *S.* E cubiculo nostro. *P.* Quando surrexisti? *S.* Paulò ante sextam, præceptor. *P.* Quid ais? *S.* Sic est ut dico. *P.* Tu nimis es matutinus; quis te expergefecit? *S.* Frater meus. *P.* An precatus es Deum! *S.* Cùm primùm frater me pexuit, precatus sum. *P.* Quomodo? *S.* Flexis genibus & conjunctis manibus, dixi precationem Dominicam cum gratiarum actione. *P.* Quâ linguâ? *S.* Anglicâ. *P.* O factum bene! quis te misit ad me? *S.* Nemo. *P.* Quid ergó? *S.* Ultro veni. *P.* Mi animule, quàm pulchrum est sapere! Nonne est jentandi tempus? *S.* Nondum esurio. *P.* Quid vis igitur? *S.* Volo reddere nomina quotidiana, si tibi placet audire me. *P.* Quidni placeret? tenes igitur memoriâ? *S.* Teneo, gratia Deo. *P.* Agé; pronuncia. *S.* Sed mihi soles præire Anglicé; & ego Latinè respondeo. *P.* Bene mones; penè istud oblitus eram: responde igitur. *S.* Expecto ut proponas.

P. The head. *S.* Caput. *P. The top of the head.* *S.* Vertex.
P. The fore-part. *S.* Sinciput.
P. The hinder part. *S.* Occiput.
P. Nunc responde Anglicé.
Caput. *S. The head.*
P. Vertex. *S. The top of the head.*
P. Sinciput. *S. The fore-part..*
P. Occiput. *S. The hinder-part.*
P. Quid si nunc solus dicas omnia? *S.* Facilè dicam.
P. Ego verò te libenter audiam.
S. Caput, *The head.*
Vertex, *The top of the head.*
Sinciput, *The fore-part.*
Occiput, *The hinder part.*

Nonne bene dixi, præceptor? *P.* Quàm optimé. *S.* Laudetur Dominus Deus. *P.* O pulchrum verbum! Ite nunc petitum ab ancilla jentaculum. *S.* Malim abs te accipere,

accipere, præceptor, ſi tibi non eſt moleſtum. *P.* O quàm te amo de iſto verbo! agè, ſequere me: dabo tibi aliquid boni, quia tuum rectè feciſti officium. Quid eſt hoc? *S.* Panis candidus, *White bread.* *P.* Quid hæc ſunt? *S.* Ficus aridæ, *Dry figs.* *P.* Numera. *S.* Una, duæ, tres, quatuor, quinque, ſex. *P.* O lepidum capitulum! Jenta nunc otioſè.

COLL. 3.

A. B.

VIs jentare mecum? *B.* Non habeo jentaculum. *A.* Quid? non attuliſti? *B.* Ego domi jentaveram. *A.* Itáne ſemper facis? *B.* Minimé; ſed quia bene manè ſurrexeram, ſic matri placuit me tractare. *A.* Proſit tibi: ego igitur ſolus jentabo. *B.* Et ego interim ſtudebo.

COLL. 4.

Magiſter, Diſcipulus.

ESnè paratus ad reddendam ſtudii tui rationem? *D.* Paratus, ut mihi videor. *M.* Redde igitur, & eſto præſenti animo. *D.* Hoc matutino tempore primùm pronunciavimus carmen ex *Catone*: deindè ejus interpretationem Latinè & Anglicè reddidimus: poſtremò bini tractavimus ſingulas partes orationis, cum attributis & ſignificatione. *M.* Recténe feciſti officium tuum? *D.* Puto me ſatisfeciſſe præceptori magna ex parte. *M.* Vide nè mentiaris: nam ego illum percontabor. *D.* Ut voles, præceptor; nihil hac in re metuo. *M.* Agè, pergamus. Meridie quid habetis reddere? *D.* Habemus declinare verbum *Poſſum* Latinè & Anglicè. *M.* Nihil præterea? *D.* Nihil. *M.* Ego te iſtud aliàs docui: nonne tenes memoriâ? *D.* Non auſim affirmare, donec tentavero. *M.* Declina in primas perſonas: cætera tibi erunt facillima. *D.* Indicativus, Poſſum, *I can:* poteram, *I was able:* potui, *I have been able:* potueram, *I had been able:* potero, *I ſhall be able.*

Imperativus deeſt.

Opta-

Optativus, Utinam poſſim, *God grant I can:* utinam poſſem, *would to God I could:* utinam potuerim, *God grant I have been able:* utinam potuiſſem, *would to God I had been able.*

Subjunctivus, Ut poſſim, *that I may:* ut poſſem, *that I might:* quamvis potuerim, *although I have been able:* quamvis potuiſſem, *although I had been able:* cùm potuero, *when I ſhall be able.* *M.* Declina totum Infinitivum.

D. Infinitivi modi præſens & præteritum-imperfectum, Poſſe, *to may or can*; præteritum-perfectum & pluſquamperfectum, Potuiſſe, *to have or had been able:* Cætera deſunt. *M.* Cur hoc verbum *Poſſum* caret futuro infinito? cur item participio in *rus*? *D.* Quia non habet ſupinum. *M.* Quid tum? *D.* Illæ enim voces à ſupino formari ſolent. *M.* Da exemplum in aliquo verbo integro. *D.* Ut à ſupino *Lectu* fit *Lecturus*, & à *Lecturus* fit *Lecturum eſſe*. *M.* Rectè ſanè. Sed cur prætermiſiſti participii præſens à verbo *Poſſum*, cùm ſit in uſu *Potens, potentis*? *D.* Quia (ut ſæpe nos docuiſtj) *Potens* non eſt participium, licèt à *Poſſum* veniat. *M.* Quid ergò eſt? *D.* Nomen adjectivum. *M.* Probè meminiſti: utinam ſic pergas ſemper. *D.* Spero indies meliora per Dei gratiam. *M.* Ego quoque idem tecum ſpero. Nunc reſtat, ut dicas præteritum cum prole. *D.* *Potui, potueram, potuerim, potuero, potuiſſem, potuiſſe.* *M.* Dic terminationes. *D.* *I, ram, rim, ro, ſem, ſe.* *M.* Dic ſignificationes. *D.* Poſſum, *I am able:* poſſe, *to be able.* *M.* Hæc hactenus: ecce, ecce, vocamur ad prandium.

COLL. 5.

C. D.

QUando vis prandere? *D.* Ego jam prandi. *C.* Quotâ horâ? *D.* Seſquioctavâ. *C.* Tam manè igitur prandetis? *D.* Sic ferè ſolemus in æſtate: Vos autem? *C.* Non prandemus ante ſeſquidecimam: interdum ab undecima. *D.* Papæ! cur non citiùs? *C.* Expectandus eſt pater dum

dum è curia redie[illegible]. *D.* Tu igitur non potes adesse aulæ in cantione psalmorum. *C.* Rarò admodum interfum. *D.* Quomodo excusaris? *C.* Exemptus sum illo munere. *D.* Quis te exemit? *C.* Didascalus, patris mei monitu. *D.* Ergóne omnes senatorum filii habent hujusmodi privilegium? *C.* Habent, modò patres jubeant. *D.* Nonne mater posset dare tibi prandium ante reditum patris è senatu? *C.* Posset quidem, sed pater vult à me expectari. *D.* Quamobrem? *C.* Quia sic illi placet. *D.* Nunc mihi tacendum est: os enim mihi occlusisti. *C.* Cur tu es tam curiosus percontator? *D.* Puer sum: & pueri semper cupiunt aliquid scire novi. *C.* Fateor: sed est modus in rebus, ut præceptor nos sæpe docet. *D.* Ergò discedamus, ut te pransum conferas. *C.* Ignosce, quæso, si qua in re te offenderim. *D.* Ego abs te idem peto: ego, inquam, potiùs, qui te offendere potui loquacitate meâ, sed interim nihil mali cogitans.

COLL. 6.

F. G.

UBi hodie cibum cepisti? *G.* Apud hospitem meum. *F.* Quanti prandisti? *G.* Sex quadrantibus. *F.* Quid cœna, quanti constitit? *G.* Tantidem. Tu verò quanti aleris quotidie? *F.* Pluris quàm tu. *G.* Quanti igitur? *F.* Quatuor assibus.

COLL. 7.

Choletus, Collogverius.

UNde redis? *Co.* Foris. *Ch.* Cur prodieras? *Co.* Ut irem domum. *Ch.* Quid eó? *Co.* Petitum libros meos. *Ch.* Eho! cur non attuleras? *Co.* Oblitus eram. *Ch.* Siccine soles jentaculum aut merendam obliviscì? *Co.* Rarissimé. *Ch.* Profectò magna fuit negligentia. *Co.* Imò maxima: sed quid agas? pueri sumus. *Ch.* Quid si præceptor tuum factum sciret? *Co.* Fortasse pœnas darem. *Ch.* Ain' tu *fortasse?* proculdubio vapulares. Non te pudet sine libris in scholam venire? *Co.* Non solùm

lùm pudet, ſed piget etiam; verùntamen nè me accuſes obſecro. *Ch.* Nihil minùs cogito; ſed non poſſum diſſimulare quin ego te reprehendam. *Co.* Iſtud (credo equidem) amicè facis: itaque boni conſulo. *Ch.* Id ſatis eſt mihi: eamus intrò in auditorium. *Co.* Tempus eſt: jam decuriones exigunt ſcripturæ rationem.

COLL. 8.

Puer, Pædagogus.

PRæceptor, licétne pauca? *Pæ.* Loquere audacter. *Pu.* Ego & condiſcipuli mei hoc ferè toto triduo libris affixi fuimus; licétne pouliſper animum ludo relaxare? *Pæ.* Dic igitur aliquam ſententiam.

Pu. Interpone tuis interdum gaudia curis,
Ut poſſis animo quemvis ſufferre laborem.

Pæ. Dic etiam verſus Anglicos, ſi memoriâ tenes.

Pu. Mirth with thy labour ſometime put in ure,
That better thou mayſt thy labour endure.

Pæ. Quàm rectè dixiſti omnia! *Pu.* Eſt Deo gratia. *Pæ.* Addendum poſthac erit aliquid. *Pu.* Quidnam, præceptor? *Pæ.* Qui dedit mihi ingenium & mentem bonam. *Pu.* Sed quis me illa docebit verba? *Pæ.* Ea ſcribam tibi in commentariolo tuo, ut ediſcas. Sed dic mihi, quæſo, Quis te docuit iſtam orationem quam pronunciâſti? *Pu. Campanus* herì dederat mihi ſcriptam, & ego memoriæ mandavi. *Pæ.* Profectò ego te amo, mi *Daniel*, ob iſtam diligentiam. *Pu.* Ago tibi gratias, præceptor. Permittíſne igitur ut ludamus? *Pæ.* Sanè. Abi renuncia condiſcipulis tuis. *Pu.* Faciam. *Pæ.* Quid dices illis? *Pu.* Id quod me docuiſti aliquando. *Pæ.* Sed volo priùs ex te audire. *Pu.* Gaudete pueri; en affero vobis jucundum nuncium: Ego vobis impetravi ludendi poteſtatem. *Pæ.* Euge, probè meminiſti. Ito nunc jam.

COLL. 9.

Conradus, Daniel.

REpetamus nomina quotidiana, ut certiùs reddamus ea præceptori. *D.* Bene moneſ; præito mihi heſterna.

na. *C.* Dic Latinè, *An eye*, *D.* Oculus.
C. The right eye. D. Oculus dextér.
C. The left eye. D. Oculus siniſter.
C. Both the eyes. D. Ambo oculi. *C.* Probè tenes.
D. Nunc audi an rectè ſolus dicam. *C.* Agè, audio.
D. An eye. C. Debes enumerare in digitis, ut docet præceptor.
D. Quid prodeſt iſtud? *C.* Ad memoriam juvandam.
D. Quid hoc ſibi vult? *C.* Non audiviſti multoties? *D.* Ego ſum oblivioſus: quid agerem?
C. Eſto diligentior ad ea retinenda quæ perceperis.
D. Quòd me fideliter mones, pergratum facis.
C. Agè, ad rem redi.
D. An eye, Oculus. *The right eye*, Oculus dexter.
The left eye, Oculus siniſter.
Both the eyes, Ambo oculi. *C.* Quàm rectè omnia dixiſti!
D. Repetamus etiam hodierna. *C.* Placet: at tu viciſſim præito mihi.
D. A hand. B. Manus.
D. The right hand. C. Manus dextra.
D. The left hand. C. Manus siniſtra.
D. Both the hands. C. Ambæ manus. *D.* Reſtat, ut ſolus dicas.
C. A hand, Manus.
The right hand, Manus dextra.
The left hand, Manus siniſtra.
Both the hands, Ambæ manus. *D.* O ſi tam bene diceremus coram præceptore! *C.* Quid obſtat? *D.* Quia timemus. *C.* Et tamen errata noſtra ſatìs humaniter corrigit. *D.* Neſcio quid hoc ſibi velit. Ego ſemper ſum timidus in principio. *C.* Iſtud eſt quodammodo naturale omnibus, ut audivimus ex præceptore. *D.* Nunc repetendum eſſet Latinè & Anglicé: ſed præceptorem venientem video. *C.* Ingrediamur.

COLL. 10.

A. B.

DIc Latinè, *Let us ſay our leſſon together*. B. Repetamus unà prælectionem. *A.* Hæc oratio quot habet partes? *B.* Tres. *A.* Diſcerne ſingulas nominatim. *B. Repetatamus* eſt verbum: *Vnà*, adverbium: *Prælectionem*, nomen. *A.* Declara paulò planiùs. *B.* Tu igitur præito mihi, ut ſolet præceptor. *A. Repetamus*. *B.* Repeto, repetis, repetere, conjugationis tertiæ, ſicut Lego, legis, legere. Præteritum, repetivi: Supinum, repetitum: Participia, repetens, & repetiturus. *A. Vná*. *B.* Non declinatur, quia eſt adverbium hoc in loco; Anglicé, *together*. *A. Prælectionem*. *B.* Prælectio, prælectionis, *f. g. The leſſon, or lecture*.

COLL. 11.

A. B.

EAmus unà repetitum. *B.* Quid ego repeterem? Nonne ſatis eſt, quòd ſolus repetiverim? *A.* Si tantùm ſemel aut bis repetieris, id parùm eſt ad ediſcendum. *B.* Imò circiter decies repetivi. *A.* Id quidem ſufficit. *B.* Quid igitur vis ampliùs? *A.* Si vis certiſſimè reddere coram præceptore, opus eſt cum aliquo repetiviſſe. *B.* Iſtud ego neſciebam: ſed tibi libenter aſſentior. *A.* Faciamus ergò quod ego te monebam. *B.* Equidem non recuſo: incipe.

COLL. 12.

Gentilis, Iſaacus.

TEnésne memoriâ prælectionem? *I.* Propemodum. *G.* Víſne repetamus unà? *I.* Maximè velim. *G.* Incipe igitur. *I.* Faciam libenter: ſed tu attentè audi, ut me corrigas, ſi quid erravero. *G.* Agedum. *I. Fac ſumptum properé*. *G.* Jam errâſti; incipiendum fuit ab heſterna. *I.* Bene admones: nunc incipiam. *Iratus de re incerta contendere noli: Impedit ira*. *G.* Peccas accentu *ira*. *I. Impedit ira animum né*. *G.* Diſtingue poſt *animum*. *I.* I[illegible]

dit ira animum, nè poſſit cernere verum. Fac ſumptum properè, cùm res deſiderat ipſa: Dandum etenim. G. Iterum peccas accentu: Repete. *I. Dandum etenim eſt aliquid, cùm tempus poſtulat, aut res.* G. Vidéſne te erraviſſe quater? *I.* Video. G. Et obſervâſti locos? *I.* Obſervavi. G. Sic tibi faciliùs cavebis. *I.* Me miſerum! putabam me rectè tenere. G. Sic mihi quoque ſolet accidere, quoties memoria non eſt bene confirmata. *I.* Felix qui memoriam bonam habet. G. Magnum Dei beneficium. Sed tempus abit: audi nunc me. *I.* Audio, pronuncia. G. *Iratus de re incerta contendere noli.* *I.* Hem! præceptor adeſt; huc, ut illum ſalutemus.

COLL. 13.

Clemens, Felix.

NIhílne eſt quod reddamus hodie præceptori? *F.* Nihil, niſi de Grammaticæ rudimentis. *C.* Quidnam? *F.* Inſpice librum tuum invenies notas in quinque lectiones, quas præceptor nobis præſcripſit. *C.* Quando iſtud fuit? *F.* Die Veneris, horâ quartâ. *C.* At ego tunc non interfui. *F.* Ergò plagas meruiſti. *C.* Siccine judicas, ſevere judex? occupatus eram domi, nec abieram injuſſu præceptoris. *F.* Eſto; ſed tamen debuiſti poſtridie quærere, quid pridie actum eſſet. *C.* Meam culpam confiteor: ſed eedò librum tuum, quæſo, ut videam quid nobis reddendum ſit. *F.* Accipe, & eâdem operâ ſignato quæ à præceptore nobis præſcripta ſunt. *C.* Faciam diligenter: neq; poſthac (ut ſpero) me accuſabis negligentiæ.

COLL. 14.

Comes, Oliverius.

QUid actum eſt in auditorio horâ tertiâ? *O.* Tractatæ ſunt orationis partes ex prælectione. *C.* Nihílne ampliùs? *O.* Dixiſſem, niſi me interpellâſſes. *C.* Erravi; perge. *O.* Poſtea dictavit præceptor argumentum Anglicum hodie vertendum. *C.* Quando reddendum? *O.* Cras meridie. *C.* Jámne vertiſti? *O.* Utcunque. *C.* Dicta mihi

mihi, quæso, vernaculum. *O.* Accipe, festina; nam habeo aliquid scribere.

COLL. 15.

Sylvius, Gervasius.

QUid agis? *G.* Repeto mecum. *S.* Quid repetis? *G.* Præscriptum hodiernum præceptoris. *S.* Tenésne memoriâ? *G.* Sic opinor. *S.* Repetamus unâ: sic uterque nostrûm rectiùs pronunciabit coram præceptore. *G.* Tu igitur incipe, qui me provocâsti. *S.* Agè, attentus esto, nè me sinas aberrare. *G.* Sum promptior ad audiendum, quàm tu ad pronunciandum.

COLL. 16.

Acoratus, Cortinus.

VIsnè mecum repetere prælectionem? *C.* Volo. *A.* Tenésne? *C.* Non satis rectè fortasse. *A.* Agè, faciamus periculum. *C.* Quid igitur expectamus? *A.* Ubi voles, incipe. *C.* Atqui tuum est potiùs incipere. *A.* Quid ità? *C.* Quia me invitâsti. *A.* Æquum dicis; attende igitur. *C.* Istîc sum.

COLL. 17.

Crispus, Sandrotus.

JAmnè tenes quæ reddenda sunt horâ tertiâ? *S.* Teneo. *C.* Ego quoque. *S.* Ergò confabulemur paulisper. *C.* Sed si intervenerit observator, putabit nos garrire. *S.* Quid times ubi nihil timendum est? Si venerit, non deprehendet nos in otio, aut in re mala. Audiat, si velit, nostrum colloquium. *C.* Optimè loqueris: secedamus aliquò in angulum, né quis nos impediat.

COLL. 18.

Trimundus, Messor.

NOn decet hîc otiari aut garrire, dum præceptor expectatur. *M.* Quid ais? Non decet? Imò verò non licet, nisi volumus vapulare. *T.* Tu igitur audi me, dum prælectionem pronuncio: ego deinde te audiam. *M.* Agè, pronuncia.

COL.

COLLOQ. 19.

E. F.

CUr non scribis ? *F.* Jam scripsi meam paginam : tu veró? *E.* Eo scriptum in area. *F.* Quid ità ? *E.* Quia serenum est cœlum. *F.* Festina, tempus abit : & mox exigetur ratio.

COLLOQ. 20.

Titus, Valerius.

CUr non scrbis ? *V.* Quia non libet. *T.* Atqui præceptor jusserat. *V.* Scio: sed est mihi aliquid legendum priús; præterea, nihil habeo quod nunc scribam. *T.* O si velles mihi scribere ! *V.* Quidnam ? *T.* Habeo describenda dictata præceptoris. *V.* Quæ dictata? *T.* In *Ciceronis* Epistolas, *V.* Libenter describam tibi. ; sed expecta feriarum diem proximum. *T.* Expectabo igitur : sed nè fallas, quæso. *V.* Nec sciens, nec volens fallam.

COLLOQ. 21.

Damon, Audax.

VIsnè mihi describere prælectionem ? *A.* Cur non habes ? *D.* Quia hesterno die fui occupatus. *A.* Accipe librum meum, & describe. *D.* Non ignoras me lentiùs scribere : & tu citiùs totum descripseris, quàm ego quatuor aut quinque versiculos. *A.* Quære tibi alium scriptorem ; nunc ego tibi non possum dare operam. *D.* Cur non ? *A.* Est mihi aliud negotium, idémque perneccssarium. *D.* Nolo te urgere, nec possum quidem ; sed saltem commoda tuum codicem. *A.* Accipe ; utere ut libet, modò nè abutare. *D.* Nihil est quod hîc verearis.

COLLOQ. 22.

Augustinus, Observator domesticus.

LIcétne ire cubitum, condiscipule? *O.* Cur ante horam? *A.* Quia tertiâ est mihi surgendum. *O* Quamobrem? *A.* Scribendi causâ. *O* Quid habes scribere ? *A.* Literas ad patrem. *O* Cur non petis à præceptore veniam? *A,* Bene mones, éstne in musæolo ? *O.* Puto esse : vise.

COLLOQ. 23.

Pædagogus, Puer.

UNde venis? *Pu.* Venio inferné. *P.* Quod erat tibi negotium infrá? *Pu.* Iveram redditum urinam. *P.* Sede nunc ad mensam, & mane in cubiculo donec rediero. *Pu.* Quid agam interea? *P.* Ediſce prælectionem in diem craſtinum, ut eam mihi reddas ante cœnam. *Pu.* Jam edidici, præceptor. *P.* Lude igitur. *Pu.* Sed nullos habeo colluſores. *P.* Satis multos invenies in hac vicinia, ex tuis etiam condiſcipulis. *Pu.* Nihil id curo nunc: malim (ſi tibi placet) ediſcere de Chatechiſmo in diem Dominicum. *P.* Ut libet. *Pu.* Si quis te quæret, quid illi dicam? *P.* Dic me prodiiſſe, ſed mox reverſurum.

COLLOQ. 24.

Pædagogus, Abrahamus puer.

HEus *Abrahame.* *A.* Hem præceptor. *P.* Pone libros; jam ſatis toto die ſtuduiſti: para te ut eamus ambulatum. *A.* Nonnc à cœna præſtaret? *P.* Salubrior eſt ante cibum exercitatio corporis. *A.* Memini ex te audire. *P.* Narra *Socratis* dictum in eam ſententiam. *A.* Quum *Socrates* uſque ad veſperam contentiùs ambularet, interrogatus quare id faceret, reſpondit, Se quò meliùs cœnaret, obſonare famem ambulando. *P.* Probè meminiſti: quis autor? *A. Cicero*: ſed quò prodibimus, præceptor? *P.* Extra urbem. *A.* Mutabóne calceos? *P.* Muta, nè iſtos novos pulvere conſpergas: ſume etiam umbellam, nè ſolis ardor infuſcet tibi faciem. *A.* Jam paratus adſum. *P.* Nunc ſanè prodeamus. *A.* Vocabóne ex vicinia unum aut alterum comitem? *P.* Rectè admones; ſic enim jucundior erit deambulatio: nam per viam ſermones inter vos conferetis, & in umbra colludetis alicubi. *A.* Sic etiam excitabitur cibi appetentia. *P.* Ego lento gradu præcedam; ubi nactus eris comites, vos me per portam Ripariam ſequimini. *A.* Nos igitur illîc expectabis? *P.* Certò. *A.* Quid ſi nullos invenero? *P.* Nihilominus ſequere me: audiſtíne? *A.* Audivi præceptor.

COL.

COLLOQ. 25.

Herſenius, Gimardus.

AQuo emiſti iſtam chartam? *G.* A *Fatino.* *H.* Eſtné bona? *G.* Melior quàm iſta tua, ut opinor. *H.* Nihil miror. *G.* Cur iſtud dicis? *H.* Quia fortaſſe carior. *G* Neſcio. *H.* Quanti emiſti ſcapum? *G* Solido & ſemiſſe: tu verò quanti? *H.* Solido & pluris. *G.* Quanti igitur? *H.* Quinque quadrantibus. *G.* Non malè profectò emiſti. *H.* Quinetiam mercator dedit mihi anctarium. *G.* Quodnam quæſo? *H.* Schedam chartæ bibulæ. *G.* O me imprudentem, qui oblitus ſum petere! *H.* Ego nè petivi quidem, ſed ultro ille dedit. Et hoc (inquit) addo tibi, ut me reviſas. *G.* Sic ſolent emptores allicere. *H.* Nec mirum: ſuum quiſque commodum quærit. *G.* Sed quid agimus, hodierni penſi immemores? *H.* Exiguum eſt: ſatis temporis nobis reſtat.

COLLOQ. 26.

Ancellus, Fontanus.

MEminiſtin' me tibi nuper dediſſe chartam mutuó? *F.* Quidni meminerim? non adeò ſum oblivioſus. *A.* Quot erant ſchedæ? *F.* Quatuor. *A.* Cur non reddidiſti? *F.* Expectavi dum haberem codicem. *A.* Habuiſtíne tandem? *F.* Tantùm hodie. *A.* Unde nactus es? *F.* Petivi à præceptore. *A.* Ubi? *F* In bibliotheca ejus. *A.* Quid ille? dedítne libenter? *F.* Miſit me ad hypodidaſculum, qui ſtatim dedit codicem. *A.* Non antè in ſuum codicem retulit? *F.* Nihil dare ſolet, quin priùs inſcribat. *A.* Audivi ex patre id eſſe viri prudentis. *F.* Præſertim ſi reddenda eſt ratio. *A.* Sed quibus indiciis dare tibi auſus eſt? *F.* Oſtendi illi manu meâ ſcriptum in libello meo: ſic enim (ut ſcis) facere ſolemus. *A.* Reddes ergò mihi mutuum? *F.* A prandio ſtatim, nè dubites.

COLLOQ. 27.

Francus, Marcus.

PEnnæ iſtæ quas circumfers, ſúntne venales? *M.* Etiam, ſi ſe emptor obtulerit. *F.* Oſtende: vah, quàm ſunt

molles! *M.* Tales deciderunt ex aliis noſtrorum anſerum: ſed tenta diligenter; ſunt enim aliæ aliis firmiores. *F.* Satìs video quales ſint; quot vis dare pro quadrante? *M.* Tantùm ſex. *F.* Quid ais? ſex! mallem emere à mercatoribus, qui *Lutetiâ* & *Lugduno* huc adferunt. *M.* Quaſi neſciam quanti vendantur. Audivi ex fratre, qui dat operam ſcribæ hujus civitatis, ſe emiſſe *Lutetiæ* ſingulis aſſibus. *F.* Aliter *Lutetiæ*, aliter *Genevæ* vivitur: ſed non opus eſt tot verbis; vis dare duodecim? *M.* Hui, duodecim! quaſi ego furatus ſim. *F.* Iſtud non dico: ſed vide num tibi placeat conditio. *M.* Vis uno verbo dicam? *F.* Dic, quæſo; ſatìs jam garritum eſt. *M.* Dabo tibi novem, modò promiſcué de mea manu accipias. *F.* Nugas agis; ego ſine delectu nollem accipere quindecim. Vale: alibi inveniam ſatìs. *F.* Per me licet: heus, heus, redi. *F.* Cur me revocas? *M.* Accipe, ſi vis, octo; nec à me plures expecta. *F.* Cedò totum faſciculum, ut deligam arbitratu meo. *M.* Tene; delige ut voles. *F.* Vide nunc, &, ſi libet, numera. *M.* Sunt viginti quatuor: conſtat numerus. Sed miror te nullas accepiſſe ex ala extrema: ſunt enim firmiores. F. Scio: ſed habent caulem breviorem. Accipe pretium. *M.* Bene vertat Deus utriquè noſtrûm. *F.* Idem tecum opto atque precor. Sed quando afferes meliores pennas? *M.* Neſcio an meliores poſſim, ſed (ut ſpero) brevì plures afferam, cùm ad vos domum proficiſcar. *F.* Súntne vobis multi anſeres? *M.* Triginta & ampliùs. *F.* Papæ! quantus grex anſerum! ubi paſcuntur? *M.* Scies aliás; non licet mihi diutius hîc morari. Vale *France*. *F.* Cura ut valeas, *Marce*.

COLLOQ. 28.

Othomanus, Philobertus.

VIſnè mihi dare unicam pennam? *P.* Non ſic dantur mihi. *O.* Hem, rem tantillam mihi negas? quid ſi magnum quid rogarem? *P.* Fortaſſe repulſam ferres. *O.* Credo equidem; agè, non peto dono: ſaltem commodabis? *P.* Non recuſo, modò nè abutare. *O.* Non abutar. *P.* Cave nè hinc pedem moveas. *O.* Nuſquam moveo.

COL-

COLLOQ. 29.

Mercator, Bertrandus.

ACuistíne pennam meam? *B.* Jamdudum. *M.* Quâ formâ scripturæ? *B.* Mediocri. *M.* Maluissem ad minutas literas. *B.* Debuisti prædicere. *M.* Oblitus eram. *B.* Parùm refert; mucronem facilè mutabo: I petitum. *M.* Sed ubi reliquisti? *B.* Super mensam hypocausti. *M.* In qua part.? *B.* Ubi studere soleo.

COLLOQ. 30.

Pictonus, Joshua.

HAbésne duas aut tres pennas? Sunt mihi tantùm duæ. *P.* Da mihi unam commodató. *J.* Non faciam. *P.* Cur non? *J.* Nè abutaris. *P.* Memineris; fortasse aliquando me frustrà rogabis aliquid. *J.* Atque jubet Christus malum bono compensandum. *P.* Nondum istud didici. *J.* Tamen discas oportet, si cupis esse Christi discipulus. *P.* Quid cupio magís? *J.* Disce igitur magistrum imitari. *P.* Discam progressu temporis. *P.* Præstaret nunc incipere, dum per tempus licet. *P.* Nimis urges: nondum complevi annum octavum, ut ait mater. *J.* Semper est bene agendi tempus; sed interim nè mihi, quæso, succenseas: jocabar enim, ut te ad colloquendum invitarem tantisper dum sumus otiosi. Ecce tibi penna, eaque non omnino pessima. *P.* Reddam tibi statim, cùm aliquid descripsero. *J.* Nolo mihi reddas. *P.* Quid igitur faciam? *J.* Quicquid voles: à me enim tibi dono datur. *P.* Gratiam habeo maximam.

COLLOQ. 31.

Henricus, Gualtherius.

UNde redis tam anhelus? *G.* A foro. *H.* Quid illinc affers? *G.* Scalpellum. *H.* Quanti emisti? *G.* Duobus assibus. *H.* Estnè bonum? *G.* Est à *Germania*, ut dixit mercator: vide notam. *H.* Ego minimè novi: sed non satis prudenter facis, qui fidas cuilibet mercatori. *G.* Quid faceram? *H.* Debuisti aliquem peritum adhibere, qui tibi

optimum deligeret. *G.* Hîc erravi, fateor: sed hoc me consolatur, quòd mercator habetur vir bonus, utpote professionis evangelicæ. *H.* Quasi nulli sint fallaces ejusmodi. *G.* Puto esse plurimos. Sed hæc omittamus; quin potiùs experiamur ipsum scalpellum. *H.* Experientia docebit nos. *G.* Accipe & tenta, obsecro. Non enim probavi, nisi levissimè, idque inter emendum. *H.* Papæ! quis te docuit tam prudentur eligere? *G.* Rogas? non meministi præceptorem nobis discere tam sæpe, Deum esse solum qui bona doceat? *H.* Profectò hic optimè te docuit. *G.* Ago illi ex animo gratias: & precor ut me semper doceat parere suæ voluntati. *H.* Ego quoque idem precor; nec solùm nobis, sed etiam piis omnibus. *G.* Facis ut pium decet puerum. Sed éstne tempus ut conferamus nos in auditorium? *H.* Sic est; sume libros, & eamus uná.

COLLOQ. 32.

Michael, Renatus.

HAbéne scalpellum? *R.* Habeo. *M.* Oro te, commoda mihi parumper. *R.* Quando reddes? *M.* Cùm primùm duas pennas exacuero. *R.* Accipe, sed eâ lege, ut integrum reddas. *N.* Eâ conditione acceptum intelligo, etiamsi nihil addidisses. *R.* Intelligenti (ut vulgò dicitur) pauca sufficiunt.

COLLOQ. 33.

Sordetes, Manasses.

EMistíne scalpellum, ut nuper volebas? *M.* Non emi. *S.* Quid obstitit? dixeras enim mihi empturum te hodie. *M.* Dixeram quidem: sed mihi postea in mentem venit, præstare ut expectem mercatum proximè futurum in hac ipsa urbe. *S.* Quid facies lucri? *M.* Et minoris emam, & melioris notæ, nempe ex *Germaniæ* officinis. *S.* Quis tibi istud consilium dedit? *M.* *Hieronymus* noster. *S.* Bene fecit. Debemus enim amicis bonum consilium semper dare. *M.* Tantúmne igitur amicis? *S.* Imò & inimicis, fateor; quia sic jubet Christus, præceptor noster optimus.

mus, *M.* Utinam doctrinam ejus bene infixam memoriæ conservemus, eâmque perpetuò sequamur! *S.* Faxit ille Spiritus bonus, cujus unius instinctu animi nostri ad bene agendum accenduntur. *M.* Bene precaris.

COLLOQ. 34.

Campanus, Languinus.

HAbésne multos libros? *L.* Non admodum. *C.* Sed quos habes? *L.* Rudimenta Grammaticæ, Colloquia scholastica, Terentium, Epistolas *Ciceronis* cum *Gallica* interpretatione, Catonem, Dictionarium, Testamentum Anglicum, Psalmos cum Chatechismo, præterea librum chartaceum ad scribendum dictata præceptoris. Tu verò quos habes? *C.* Omnes habeo quos enumerâsti, præter Catonem, Terentium, & Ciceronis Epistolas. Cur enim libros haberem qui non præleguntur in classe nostrâ! *L.* At Ego, dum sumus otiosi, lego interdum illos; ut semper aliquid addiscam novi, præsertim in lingua latina, & honestis moribus. *C.* Prudenter facis, mi *Languiue*. O me miserum, qui nunquam didici quid sit studiosum esse! *L.* Disce igitur. Præstat enim serò, quàm nunquam discere.

COLLOQ. 35.

Simeon, Haggæus.

COmmoda mihi Virgilium tuum in duos dies, si nullo incommodo tuo id fieri potest. *H.* Profectò non possum. *S.* Cur non? *H.* Quia *Gerardus*, qui his diebus à me commodatò acceperat, pignori apposuit. *S.* Ain' tu? pignori? *H.* Sic est ut dico. *S.* Quanti oppignoravit? *H.* Tribus (ut ait) assibus. *S.* O hominem ingratum! *H.* Tantúmne ingratum? *S.* Imò verò & ingratum & malum. Sed nunquid ille rem tuam oppignorare potuit, te inconsulto? *H.* Potuit, ut factum vides. *S.* Non tamen debuit. *H.* Rem acu tetigisti: sed quid facerem? *S.* Rogas? defer eum ad præceptorem. *H.* Malo istam pati injuriam, quàm committere ut miser vapulet. *S.* Bene facis, dummodo tuum reddat. *H.* Reddet, spero. *S.* Unde redderet? *H.* Ait se brevi accepturum à patre pecuniam. *S.* Quid si te fallit? *H.* Fieri potest: sed tamen aliquot dies expectabo quid

poſtea ſit futurum; deinde conſilium capiam. S. Conſilio recto nihil eſt tutius. *H.* Meminiſti probè; ſic enim præceptor dictitavit nobis: ſed nunquid vis aliud? S. Ut bene tibi ſit. *H.* Et tibi optimè.

COLLOQ. 36.

Granatus, Foreſtus.

VIſnè mihi commodare tuum Terentium? *F.* Volo equidem, modò illum repetas à *Conrado*, cui utendũ dedi. *G.* Quo ſigno vis repetam? *F.* Nempe hoc, quòd ejus habeo Epiſtolas. *G.* Id mihi ſatis eſt. *F.* Sed quando reddes? *G.* Quum deſcripſero contextum in tres aut quatuor prælectiones. *F.* Matura igitur, nè meo ſtudio incommodes. *G.* Maturabo. *F.* Sed heus tu, cave maculeſ: alioquin ægrè commodabo poſthac. *G.* Nempe indignus eſſem beneficio.

COLLOQ. 37.

Auguſtinus, Rodigus.

QUis iſte eſt novus liber deauratus, quem tam magnificè oſtentas? *R.* Terentius. *A.* Ubi impreſſus? *R. Lutetiæ. A.* Quis tibi dedit eum? *R.* Emi pecuniâ meâ. *A.* Unde nactus eras pecuniam? *R.* Stultè iſtud quæris, quaſi verò furatus ſim. *A.* Abſit à me id cogitare: ſed animi causâ id rogabam. *R.* Nec ego ſeriò dictum tuum reprehendi, ſed eo more jocari ſolemus cum familiaribus. *A.* Nihil jocari prohibet, modò nè Deus offendatur. Sed agè, ad propoſitum revertamur: de quo emiſti Terentium iſtum? *R.* De *Clemente*. *A.* Illóne bibliopolâ circumforaneo? *R.* Maximè. *A.* Quanti conſtitit? *R.* Decem aſſibus. *A.* Nihílne ampliús? *R.* Nihil omnino. *A.* Profectò ſatis vile pretium. *R.* Præſertim cùm auratus, adeóq; eleganter compactus ſit. *A.* Erántne codices alii ſimiles? *R.* Duo vel tres. *A.* Deduc me, quæſo, ad illum. *R.* Eamus.

COLLOQ. 38.

Edvardus, Baldus.

NOnne hic liber eſt tuus? *B.* Oſtende mihi; agnoſco meum; ubi inveniſti? *E.* In auditorio noſtro. *B.* A-

go

go tibi gratias, quòd eum collegeris. *E.* Atqui nunc notandus eſſes, ſi ſummo jure vellem tecum agere. *B.* Quid itá? *E.* Neſcis leges noſtras ſcholaſticas? *B.* Ipſæ etiam leges cupiunt ut jure regantur. *E.* Quo jure reguntur leges noſtræ? *B.* Æquitate, & præceptoris arbitrio, nempe qui nobis eas privatim condiderit: præterea, non ſolet tam ſeverus eſſe in eo quod vel negligentiâ vel oblivione peccatum eſt. *E.* Sic ſæpe expertus ſum. Sed quoque modo peccaveris, dicenda erit cauſa coram obſervatore. *B.* Non timeo cauſam dicere, ubi nihil eſt periculi. *E.* Taceo. *B.* Sed quæſo, quid opus eſt ut id ſciat obſervator? hîc enim Deus nihil offenſus eſt. *E.* Agè, celabo. *B.* Bene facies. *E.* Sed heus, memento par pari referre, ſi fortè mihi acciderit aliquod delictum ejuſmodi. *B.* Æquum & bonum dicis; meminero.

COLLOQ. 39.

Calliatus, Germanus.

CUr non reddis mihi librum? *G.* Expecta in craſtinum diem; nondum ſatìs uſus ſum. *C.* Libenter expectabo. *G.* Referam tibi gratiam, Deo volente *C.* Pro tantillo beneficio nullam expectabo gratiam. *G.* Tantùm eſt meum agnoſcere.

COLLOQ. 40.

Noæus, Capellus.

VIdiſtíne librum meum? *C.* Quem librum quæris? *N. Ciceronis* Epiſtolas. *C.* Ubi reliqueras? *N.* Oblitus eram in auditorio. *C.* Tua fuit negligentia. *N.* Fateor: ſed interim indica ſi quem ſcias accepiſſe. *C.* Cur non adis præceptorem? ſolet enim (ut ſcis) quæ à nobis relicta ſunt, aut ferre in muſæolum, aut alicui dare qui reddat. *N.* Bene mones. O me oblivioſum, cui id in mentem non venit!

COLLOQ. 41.

Ezekiel, Beatus.

VIs à me magnam inire gratiam? *B.* Nihil libentiùs fecerim, ſi quidem penès me res ipſa eſt. Sed quid eſt

in

in quo tibi commodare possim? *E.* Da mihi mutuò asses decem. *B.* Non tantum nunc habeo, sed majorem partem. *E.* Quantum quæso? *B.* Nescio, nisi crumenam inspexero: ecce tibi octo asses cum semisse. *E.* Solos septem accipio, non enim te vacuare prorsus volo. *B.* Parùm refert; totum, si vis, accipe. *E.* Ago tibi gratias: credo hoc pecuniæ satìs fore negotio meo, cum aliquantula quam ipse habeo. *B.* Ut libet. *E.* Amo te de ista tam exprompta benignitate. *B.* Si quid aliud possim, nè parcas. *E.* Reddam totum, Deo volente, quum primùm pater ad me miserit. *B.* Nè sis magnopere solicitus; nondum est opus mihi.

COLLOQ. 42.

David, Nicolaus.

POtésne mihi mutuò dare aliquantulum pecuniæ? *N.* Quantum petis? *D.* Quinque asses, si tibi est commodum. *N.* Non tot habeo. *D.* Quot igitur? Tantùm quatuor. *D.* Bene sanè, da mihi istos quatuor. *N.* Dabo (si vis) dimidium. *D.* Cur non totum? *N.* Quia sunt mihi opus duo. *D.* Da igitur duos, quæso. *N.* Sed tibi non sufficient. *D.* Petam ab aliquo alio. *N.* Accipe igitur hos duos: quando reddes? *D.* Die (ut spero) Sabbati, cùm pater ad forum venerit. *N.* Esto igitur memor. *D.* Nè timeas.

COLLOQ. 43.

Pasquetus, Custos.

DA mihi duos asses mutuó. *C.* Nunc mihi non est promptum dare. *P.* Quid obstat? nam scio te his diebus accepisse pecuniam. *C.* Accepi quidem; sed emendi sunt libri, & alia mihi necessaria. *P.* Nolo tuum commodum remorari. *C.* Ubi emero quæ mihi sunt opus, si quid superfit, faciam te libenter participem. *P.* Interea igitur sperans expectabo: sed quid si nihil tibi superfuerit? *C.* Statim dicam tibi, nè frustrà diutiùs expectes. *P.* Quando emes ea quæ decrevisti? *C.* Cras (ut spero) aut ad summum perendie *P.* Bene habet; tempus est brevissimum.

COL.

COLLOQ. 44.

Morellus, Borussardus.

ABiítne pater tuus? *B.* Abiit. *M.* Quotâ horâ? *B.* Primâ pomeridianâ. *M.* Quid dixit tibi? *B.* Multis verbis monuit me ut diligenter ſtuderem. *M.* utinam ſic facias! *B.* Faciam, Deo juvante. *M.* Ecquid pecuniæ dedit tibi? Dedit, ut ferè ſolet. *M.* Quantum? *B.* Nihil ad te. *M.* Fateor: ſed tamen quid facies iſtâ pecuniâ? *B.* Emam chartam, & alia quæ mihi ſunt uſui. *M.* Quid ſi amiſeris? *B.* Æquo animo ferendum erit. *M.* Quid ſi fortè egueto? dabíſne mutuó? *B.* Dabo, & quidem libenter. *M.* Habeo tibi gratiam.

COLLOQ. 45.

Columbanus, Fontanus.

SAríſne uſus es ſcalpello meo? *F.* Satís. *C.* Redde igitur. *F.* Accipe: ago tibi gratias. *C.* Nihil eſt quòd agas. *F.* Sed ignoſce, quòd non ultro & citiùs reddiderim. *C.* Ea de re nihil ſum offenſus: non enim debemus offendi, niſi quum Deum offendi videmus. *F.* Rectè ſentis.

COLLOQ. 46.

Bergerius, Nepos.

COmmoda mihi parumper cultellum tuum. *N.* Semper aliquid commodatò petis: accipe; quin tu emeres potiús. *B.* Non habeo pecuniam. *N.* Cur non petis? *B.* Unde peterem? *N.* A patre. *B.* Non eſt in hac urbe. *N.* Ubi igitur? *B.* Peregrè profectus eſt. *N.* Quó? *B.* Bernam. *N.* Quo die? *B.* Nudius tertius. *N.* Quando eſt reverſurus? *B.* Cras, ut ſperamus: ſic enim dixit proficiſcens. *N.* Bene vertat Deus.

COLLOQ. 47.

Columbirius, Simo.

REſtátne tibi multum panis? *S.* Satìs, gratia Deo. *C.* Viſne dare mihi mutuó? *S.* Libenter. *C.* Sed fortaſſe tibi non ſufficiet. *S.* Imò, ut ſpero. *C.* Ad quod uſque tempus? *S.* Ad diem Veneris. *C.* Unde habebis poſtea?

S. Do-

S. Domo. C. Quis afferet? S. Egomet ibo petitum. C. Quando? S. Ipso die Veneris C. Da mihi mutuò sesquilibram. S. Quis appendet? C. Uxor præceptoris, aut ancilla. S. Eamus petitum ex arca mea. C. Quin ito solus: ego te in culina expectabo.

COLLOQ. 48.

I. T.

ORo te, da mihi ex pane tuo. T. Mihi non habeo nimis; tamen volo tibi impertire: accipe. I. Gratias ago tibi. T. Non est quòd agas ob rem tantulam. Sed dic, quæso, cur non attulisti? I. Quia nemo erat domi nostræ, qui mihi daret. T. Tu verò cur non accipis? I. Non audeo, nisi det mater. T. Bene facis; sed audi bonum consilium. I. Ausculto, ut audiam: dic, quæso. T. Cùm prandio finito tollantur mensæ reliquiæ, petito merendam tuam, eámque in peram statim recondito: ità fiet, ut nunquam inanis venias. I. De jentaculo autem quid suades? T. Ut petas in exitu cœnæ, & idem facias quod dixi tibi de merenda. I. Nunquam vidi melius consilium dari. T. Fac igitur ut memineris: cùm voles, utere. I. Ego verò utar quoties opus erit.

COLLOQ.

A. B.

DA mihi frustum panis. B. Non habes? A. Si haberem, non peterem. B. Cur non attulisti? A. Dicam postea; sed da interim, quæso: nam esurio vehementer. B. Cape. A. Hui tantillum! B. Etiam quereris? A. Non immeritò, das parcè nimis. B. Vide quantulum restat; dedi ferè dimidium. A. Ago tibi gratias; dedisti abundè: sed jocabar. B. Nunc responde: cur non attulisti panem domo? A. Nemo erat qui daret. B. Nemo? A. Prorsus nemo. B. Quid mater? A. Aberat domo. B. Quid cæteri? A. Omnes erant occupati. B. Cur tute non accipiebas? A. Nunquam auderem tale quidpiam. B. Cur non? A. Mater perpetuò vetat, nè quid attingam sine permissu ejus. B. Dura mater. A. Tuo quidem judicio, qui indulgentiorem habes. B. Non dico indulgentem; sed certè liberalem.

lem. *A.* Quomodo te tractat? *B.* Suaviſſimè, omninóque ex animi ſententia. *A.* Fortaſſe in tuam perniciem. *B.* Avertat Deus optimus maximus. *A.* Non equidem invideo. *B.* Cur ergò iſtud dicis? *A.* Ut interim te moneam, omnes licentiâ deteriores fieri. *B.* Bene facis; ſed quid cenſes? Nonne uti licet parentum bonitate? *A.* Certè licet, modò nè abutaris. *B.* Quomodo abutimur? *A.* Rogas? quum aut patris aut matris indulgentiam in malum vertimus. *B.* Rectè dicis: ſed quotuſquiſque id facit? *A.* Imò, ferè omnes, niſi qui à Domino Deo prohibentur. *B.* Quis poteſt bonus eſſe, niſi per Dei gratiam? *A.* Ergò (ut ſæpe monemur à præceptore) precandus eſt, ut Spiritu ſuo nos bonos & ſanctos efficiat. *B.* Gaudeo te non attuliſſe jentaculum. *A.* Quamobrem? *B.* Quia hoc noſtro colloquio mihi videor multùm profeciſſe. *A.* Ego quoque non parúm. *B.* Tuâ operâ id factum eſt. *A.* Imò beneficio Dei, qui quidem ità voluit. *B.* Credo equidem. *A.* Et hîc igitur, & in cæteris agnoſcamus bonitatem ejus. *B.* Valde id æquum eſt. *A.* Imò valde neceſſarium, ſiquidem volumus ingrati animi crimen effugere. *B.* O ſermonem jucundiſſium! *A.* Gratiæ Deo immottales, per Jeſum Chriſtum. *B.* Ità velim.

COLLOQ. 50.

Diſcipulus primus ex victoribus, Præceptor, Nomenclator.

PRæceptor, víſne dare præmiolum? *P.* Quamobrem? *D.* Victoriæ causâ. *P.* Ubi ſunt compares tui? *D.* Adſunt *Hugo* & *Audax*. *P.* Heus Nomenclator, ſúntne hi victores hâc hebdomade? *N.* Habent moras omnium pauciſſimas. *P.* Ergò ſunt victores: quid aliud ex te quæro? Vos igitur quod præmium petitis? *D.* Quod tibi placuerit. *P.* Quo tandem jure debeo? *D.* Ex promiſſo. *P.* Æquum dicitis. Quicquid enim rectè promiſſum eſt, præſtari debet. *D.* Sic ex te didicimus. *P.* Ecce vobis pennæ ſingulæ ad ſcribendum: ac nè putetis vulgares eſſe, ex earum ſunt genere, quæ vulgo *Hollandinæ* appellantur. *D.* Gratias agimus, præceptor. *P.* Quin potiùs agite Deo omni-

omnium bonorum auctori, qui dat ſtudiis veſtris ſucceſſus proſperos: vos autem in literarum ſtudio pergite diligenter. *D.* Dabimus operam, quantùm juvabit ille Pater optimus. *P.* Sine ejus ope vana ſunt noſtra omnia.

COLLOQ. 51.

Obſervator, Capparonus.

UNde venis, *Capparone?* *C.* Domo. *O.* Quid affers illinc? *C.* Merendam. *O.* Quis tibi permiſerat exire? *C.* Præceptor ipſe. *O.* Unde iſtud probabis? *C.* Adeamus illum, ut conſulamus. *O.* At vide quid agas? *C.* Hac in re nihil timeo. *O.* Adeóne ſecurus es? *C.* Qui verum dicit, nihil timere debet. *O.* Vera quidem iſta eſt ſententia; ſed quotuſquiſque non mentitur? *C.* Certus ſum me nihil mentiri nunc. *O.* Propemodum perſuades mihi. Abi: credo tibi, quia in mendacio nunquam te deprehendi. *C.* Eſt Deo gratia; quem precor, ut me integrum & purum cuſtodiat. *O.* Utinam ex animo omnes precarentur! recipe nunc te ut edas merendam tuam.

COLLOQ. 52.

Giraldus, Eliel.

QUi ſunt victores hâc hebdomade? *E.* Ubi eras cùm rationes redderentur? *G.* Accerſitus à patre fueram: ſed qui ſunt victores? dic ſodes. *E.* Ego & *Puteanus*. *G.* Jámne habuiſtis præmium? *E.* Habuimus. *G.* Quodnam? *E.* Duodenas juglandes. *G.* Hui, quale præmium! *E.* Eho, inepte, æſtimas ergò præmium ex rei pretio? *G.* Hìc nihil aliud video æſtimandum. *E.* Sordidus es, qui lucro ſic inhias. Non meminiſti verbum præceptoris? *G.* Quod verbum? *E.* Non lucri ſed honoris causâ datur præmium. *G.* Nunc reminiſcor, quaſi per nebulam. Poſthac ero diligentior. *E.* Sic tandem ſapies.

COLLOQ. 53.

Galatinus, Burchardus.

EUge, dimiſſi ſumus ad luſum; audiſtíne? *B.* Quidni audirem, quum egomet adfuerim? *G.* Placétne pauliſper

liſper confabulari? deinde ludemus unà. *B.* Mallem ego priùs ludere. *G.* Atqui difficile eſt ludum abrumpere. *B.* Planè verum dicis, & ego in me ſic experior. *G.* Quoniam igitur placet tibi mea ratio, da nobis aliquid argumenti ad confabulandum. *B.* Imò tuum eſt dare, ut qui me laceſſiveris. *G.* Æquum dicis; rèdde nomina Latinè, quæ tibi Anglicè proponam. *B.* Qua de re propones? *G.* De ſupellectili. *B.* Tentabo reſpondere, modò nè plura quàm decem proponas. *G.* Enumerabo in digitis, nè fortè numerum excedam. Audi igitur. *B.* Iſtíc ſum. *G. A cupboard.* B. Abacus. *G. A bench.* B. Sella. *G. A candleſtick.* B Candelabrum. *G. A caldron.* *B.* Ahenum. *G. A pair of bellows.* *B.* Follis, *G. A pillow.* *B.* Pulvinus. *G. A bolſter.* *B.* Cervical. *G. Linen cloth.* *B.* Linteum. *G. A pot of earth.* B. Olla. *G. A flagon of wine.* *B.* Oenophorum. *G.* Errâſti ſemel. *B.* Ubi? *G.* Dixiſti linteum pro lodice. *B.* Fateor, debeo tibi ſemel victoriam. *G.* Nunc viciſſim propone, ut redimas, ſi potes. *B.* Vis reſpondere de eduliis? *G.* Ut libet. *B. Freſh meat.* *G.* Caro recens. *B. Pork.* *G.* Suilla. *B. Veniſon.* *G.* Ferina. *B. Veniſon of a wild Boar.* *G.* Aprugna. *B.* *Sod milk.* *G.* Lac decoctum. *B. Whey.* *G.* Serum, vel ſerum lactis. *B.* *New cheeſe.* G. Caſeus recens. *B.* *Pottage.* *G.* Jus carnium. *B.* *Fiſh ſod.* *G.* Piſcis elixus. *B.* *Pickle.* *G.* Condimentum. *B.* Falleris. *G.* Quid ergò eſt? *B.* Intinctus. *G.* Condimentum volo. *B.* At ego nolo contendere. *G.* Quis contendit? conſulamus. *B.* Quin priùs ludamus; illud fiet poſteriùs. *G.* Agè, fiet, nè amittamus ludendi occaſionem.

COLLOQ. 54.

Moſes, Olevitanus.

JAmdudum tædet me toties repetere luſus ſcholaſticos. *O.* Quid facias igitur? *M.* Eamus in hortum noſtrum. *O.* Quid agemus? *M.* Ambulabimus, colloquemur, Dei beneficia in ejus operibus commemorabimus. *O.* Nihil ſanè jucundius, ſed interim petenda eſt à præceptore venia. *M.* Jam impetravi mihi, & item uni quem vellem

ducere

ducere. *O.* Bene res habet; eamus ducente Deo. *M.* Precor ut nos cuſtodiat. *O.* Ego quoque idem precor tecum.

COLLOQ. 55.

Sulpitius, Munchius.

IMpetrâſtis ludendi facultatem? *M.* Impetravimus. *S.* Ad quod uſque tempus? *M.* Ad cœnam uſque. *S.* Qui dederunt verſus? *M.* Primi & ſecundi. *S.* Quid cæteræ claſſes? *M.* Primus quiſque decurio trium proximarum claſſium pronunciavit unam è ſacris literis ſententiam. *S.* Nonne precati eſtis, ut ſolemus? *M.* Precati, & quidem præſente ludimagiſtro: tu verò ubi eras? *S.* Iveram domum, à matre accerſitus. *M.* Nunc igitur quid agere cogitas? *S.* Ludere ſeſquihoram; deinde ad ſtudium me recipere. *M.* Vin' tu ut tibi ſim colluſor? *S.* Quidni velim? *M.* Quo luſu nos exercebimus? *S.* Nullus eſt mihi jucundior pilâ palmariâ. *M.* Nec mihi quidem. *S.* Viſamus igitur an cæteri partes ſortiti ſint: nam ſi ſoli luderemus, minus eſſet voluptatis. *M.* Viſamus ſané.

COLLOQ. 56.

M. R.

VIſnè ire mecum? *R.* Quò properas? *M.* Ad lacum. *R.* Quid eó? *M.* Lotum pedes. *R.* I ſané; nunc lotione mihi opus non eſt. *M.* Sed interim parùm fabulabimur. *R.* Nè fabulari quidem nunc velim. *M.* Atqui utilis eſt confabulatio; duntaxat de honeſtis rebus. *R.* At mihi utilior eſt ad valetudinem exercitatio corporis *M.* Quid ſi manſero tecum? *R.* Prudenter facies, & nos pilâ palmariâ colludemus. *M.* Bene vertat Deus: manco. *R.* Aliàs lotum unà tecum ibo: cùm ſcilicet longius erit temporis ſpatium. *M.* Ad ludum igitur nos accingamus. *R.* Nulla eſt in me mora.

COLLOQ. 57.

Vincentius, Bonus.

CUr hodie non luſiſti nobiſcum? B. Non erat mihi ludendi ſpacium. *V.* Quid habeas negotii?

B. Non

B. Non absolveram pensum meum. *V.* Quod pensum? *B.* Dimidium exemplaris restabat mihi perscribendum. *V.* Perfeciſtine? *B.* Perfeci. *V.* Laudo tuam diligentiam; ludes aliàs otiosé. *B.* Cùm voluerit Deus. *V.* Rectè dicis: Nam absque voluntate ejus fieri nihil potest.

COLLOQ. 58.

Primus puer, Præceptor, secundus puer, & tertius.

SAlve præceptor. *Præ.* Sit vobis salus à Christo. *Pueri,* Amen. P. Jámne repetiviſtis? *Pri.* Etiam, præceptor. P. Quis docuit vos? *Pri.* Subdoctor. P. Quid nunc vultis? *Se.* Ut per te liceat nobis parumper ludere. *Præ.* Non est ludendi tempus. *Ter.* Non petimus omnibus, sed nobis parvulis tantúm. *Præ.* Atqui pluit, ut videtis. *S.* Ludemus in pergula. P. Quo lusu? S. Aciculis, vel juglandibus. P. Quid mihi dabitis? *Pri.* Dicemus nomina. P. Quot dicetis singuli? *S.* Duo. P Dicite igitur. *Pri.* *Paper*, Charta. *Ink*, Atramentum. Dixi. *S.* *A book*, Liber. *A little book*, Libellus. Dixi. *T.* *A cherry*, Cerasum. *Walnuts*, Juglandes. Diximus. P. Quàm belli estis homunculi! Ludite ad cœnam usque. *Pueri.* Gratias agimus, præceptor.

COLLOQ. 59.

A. B.

UBi nunc est pater tuus? *B.* Puto eum esse *Lugduni*. *A.* Quid illîc agit? *B.* Negotiatur. *A.* Ex quo tempore? *B.* Ab ipso initio mercatûs. *A.* Valde miror, quî audeat illîc commorari tot dies, quum pestilentia tanta sit per totam urbem. *B.* Non est adeò mirandum. *A.* Itáne tibi videtur? *L.* Ita profectô: Fuit enim aliàs in majore periculo: sed Dominus Deus semper eum custodivit. *A.* Credo equidem, & adhuc custodiet. Sed quando est reversurus? *B.* Nescio; in literas expectamus. *A.* Reducat illum Deus. *B.* Ità precor.

COLLOQ. 60.

Elizius, Delphinus.

QUâ de re sic elatus es lætitiâ? *D.* Pater meus modò advenit. *E.* Quid meâ refert? *D.* Imò plurimùm, quia nobis impetravit ludendi veniam. *E.* Ain' tu? *D.* Vide pueros jam ludentes in area. *E.* Ludant sanè alii: ego studere malim quàm ludere. *D.* Nec minùs ego, sed in tempore: Nam (ut est in proverbio) *omnia tempus habent.* Unde & nos rectè monet *Cato* noster,

Interpone tuis interdum gaudia curis,
Ut possis animo quemvis sufferre laborem.

E. Vera sunt quæ dicis, fateor: sed interim omitte me, ut seriò studeam. *D.* Per me studeas licet, nihil impedio: at ego hâc utar occasione. *E.* Utere sané.

COLLOQ. 61.

Nomenclator. Quidam puer ex turba.
Item alius.

HEus pueri, heus, heus, heus. *Q.* Quid clamitas? *N.* Desistendum est à lusu. *Q.* Eho inepte, nondum quarta exacta est. *N.* Imò ferè semihora post quartam. *A* Cur non dedisti signum? *N.* Quia tintinnabuli funis fractus est. *A.* Clama iterum, sed attolle vocem. *N.* Heus pueri, recipite vos omnes. *A.* Festinate, festinate, inquam; urget præceptor. *N.* Desine clamare; accurunt omnes.

COLLOQ. 62.

Orontius, Quintus.

QUid ità lætus es? *Q.* Quia venit pater. *O.* Ain' tu? Unde venit? *Q.* *Lutetiâ.* *O.* Quando advenit? *Q.* Modó. *O.* Jámne salutâsti? *Q.* Salutavi, quum ex equo descenderet. *O.* Quid ampliùs illi fecisti? *Q.* Calcaria detraxi & ocreas. *O.* Miror te non mansisse domi, propter ejus adventum. *Q.* Nec ille permisisset, nec ego vellem; præsertim nunc, cùm audienda est prælectio. *O.* Bene tibi consulis, qui temporis rationem habeas: Sed quid pater, valétne? *Q.* Rectè, Deo beneficio. *O.* Equidem gaudeo plurimùm tuâ, & ejus causâ, quòd salvus peregrè redierit.

dierit. *Q.* Facis ut amicum decet ; sed cras pluribus verbis colloquemur : Vidi præceptorem, qui jam ingreditur auditorium. *O.* Eamus auditum prælectionem.

COLLOQ. 63.

Marcus, Axon.

MIseret me tui. *A.* Quid ità ? *M.* Quòd pennâ tuâ tam misere abutaris. *A.* Quomodo abutor? *M.* Quia pessimè tractas eam in acuendo. *A.* Non est culpa mea ; nè quid erres. *M.* Cujus igitur ? *A.* Scalpelli mei, cujus acies obtusa est. *M.* Scalpellum in culpa non est, sed tu ipse. *A.* Cur istud dicis ? *M* Quia debuisti vel scalpellum tuum acuere, vel aliud alicunde rogare commodatò, saltem ad præsens negotium. *A.* Non audeo petere. *M.* Quid times? *A.* Nè mihi denegetur. *M.* Ecce tibi meum. *A.* Gratias ago. *M.* Utere quantùm voles, sed rectè. *A.* Sciens non abutar. *M.* Nec sis posthac tam verecundus in petendo. *A.* Sic est ingenium meum, soleo libentiùs dare quàm petere. *M.* Utinam multi essent tui similes ! sed tamen qui libenter dat beneficium, is petere quoque libere potest. Sed ego te nimis detineo ; perfice quod cœperas.

COLLOQ. 64.

A. B.

CUr non venit *Petrus* in scholam ? *B.* Est occupatus. *A.* In quo negotio ? *B* In ligno struendo. *A.* Qui scis ? *B* Dictum est mihi *A.* A quo ? *B.* A patre ejus. *A.* Ubi eum vidisti ? *B.* Fuit mihi obvius quum venirem. *A.* Vide nè mentiaris ; nam ex illo quæram, si fortè occurrat mihi per vicos. *B.* Reperies sic ut dico.

COLLOQ. 65.

Sulpitius, Rogerus.

CUr hodie manè abfuisti ? *R.* Occupatus eram. *S.* In quo negotio ? *R.* In scribendis ad matrem literis. *S.* Quid opus erat illi scribere ? *R.* Quia ad me scripserat. *S.* Ergò rescripsisti. *R.* Propriè loqueris. *S.* Unde tibi miserat

ferat literas? *R.* Rure, nempe ex villa noſtra. *S.* Quando rus profecta eſt? *R.* Superioribus diebus. *S.* Quid agit ruri? *R.* Curat noſtra negotia ruſtica. *S.* Quid potiſſimúm! *R.* Præparat ea, quæ ſunt opus ad proximam vindemiam. *S.* Prudenter agit. *R.* Unde iſtud probares? *S.* Nam omnibus in rebus adhibenda eſt præparatio diligens. *R.* Quis te iſtud docuit? *S.* Quidam Pædagogus dictavit è *Cicerone*. *R.* Quâ occaſione? *S.* Quum admoneret, ut me diligenter pararem ad reddendam hebdomadam poſtero die. *R.* Profectò rectè monebat. *S.* Sed ad propoſitum revertamur. Non habetis villicum, qui curet ruri negotia veſtra? *R.* Imò & villicum habemus, & famulos, & ancillas. *S.* Quid opus eſt illîc tuæ matris operâ? *R.* Quia meliùs novit providere rebus omnibus, quàm iſti imperiti ruricolæ. *S.* Nihílne ampliús? *R.* Sine me finire propoſitum. *S.* Putabam te abſolviſſe; perge. *R.* Etiam (ut ex patre audivi) præcipua cura domini requiritur in re familiari adminiſtranda. *S.* Ergò pater tuus nunc potiùs deberet ad villam eſſe. *R.* Non poteſt. *S.* Quid prohibet? R. Quia totus eſt in arte ſua occupatus. *S.* Majorem (ut opinor) ex ea re fructum percipiet. *R.* Quis dubitet? *S.* Indè igitur fit, ut relinquat uxori omnem curam rei domeſticæ. *R.* Omnino ſic eſt. Sed mater quando eſt reverſura? *R.* Vix ante perfectam vindemiam. S. Quid tu? non ibis vindemiatum? *R.* A matre (ut ſpero) brevì accerſar. Sed quæſo te, quid cogitamus? Jam omnes in auditorium currunt. S. Bene res habet; curramus & nos, nè poſtremi ſimus.

COLLOQ. 66.

Riparius, Amadæus.

AUdiviſtíne horologium? *A.* Dudum ſonuit. *R.* Dinumerâſti horas? *A.* Dinumeravi. *R.* Quota eſt? *A.* Ferè ſeſquiprima. *R.* Inſtat igitur prælectionis tempus: fac ut paratus ſis. *A.* Ubi merendam peredero, ecce me paratum. *R.* Cur meridie non adfuiſti nobiſcum?

A. Pro-

A. Prodieram cum bona venia præceptoris. *R.* Sed interim sum tibi impedimento. *A.* Nihil impedis; nè bolum quidem perdìdi interpellatione tuâ. *R.* Bene habet; perge, sed matura.

COLLOQ. 67.

Ligorius, Sarasinus.

FEcistíne officium tuum? **S.** Qua in re? *L.* In repetenda prælectione. S. Nihil adhuc repetivi. *L.* Quid causæ fuit? S. Expectabam dum rediret compar meus. *L.* Quò ille ivit? S. Domum. *L.* Quid eó? S. Petitum merendam. *L.* Quid si redibit seriùs? S. Nescio; fieri potest. *L.* Vis interea mecum repetere? S. Equidem non recuso. *L.* Secedamus igitur, nè quis molestus sit nobis. **S.** Profectò bene mones; nemo studere potest in tanto ambulatorum strepitu & clamore. *L.* Aspice illìc locum remotissimum, ubi nulli sunt ambulantes. S. Eamus illûc.

COLLOQ. 68.

D. E.

QUò properas? *E.* Eo cœnatum; quid tu? *D.* Jam cœnavi. *E.* Quotâ horâ? *D.* Quintâ, ut ferè solemus. *E.* Quid nunc ages? *D.* Repetam aliquid eorum, quæ reddere habemus crastino die. *E.* Ego didici ex pædagogo meo, non esse tam citò à cibo studendum. *D.* Istud ego quoque didici, sed volo nunc ediscere. *E.* Quid ergò facies? *D.* Ego, quasi animi causâ, prælectionem particulatim aliquoties legam & perlegam. *E.* Quid tum? *D.* Ità paulatim fiet, ut sine cura, sine tædio, sine molestia, bonam partem prælectionis ediscam. *E.* Ista non satìs intelligo, & certè videris mihi supra ætatem sapere. *D.* Non est res adeò difficilis, quin te docere possem, nisi ad cœnam properares. *E.* De cœna in tempore admones: ego igitur ejus causâ me domum recipio. Vale. *D.* Ducat te Deus, & reducat.

PRÆFATIUNCULA, QUÆ septem proximis colloquiis præfixa erat.

NE pueri nihil agendo discant malè agere, præsertim otioso sermone, pravísque aut ineptis colloquiis sese invicem corrumpentes; omnibus modis incitandi sunt, ut in schola, dum præceptoris ingressum expectant, assuescant interea bini terníve, id quod ab eo præscriptum fuerit, simul repetere. Plurimùm proderit hæc illis jucunda exercitatio, eósque interim ab otio, lasciviâ, multisque aliis rebus malis, quibus offenditur Deus, avertere poterit. Sed quia, sine puerili colloquio, ejusmodi repetitiones tractari non solent; pueri autem ipsi, nisi instituti fuerint, nihil aliud quàm barbarè loquuntur: idcircò, ut Latinè inter se loqui paulatim discant, hîc de re hic aliquot breves colloquendi formulas proposuimus. Cæterùm in præceptoris diligentia situm erit, ut hæc ipsa colloquia discipulis aliquoties interpretetur, doceatque quomodo in his, & aliis ejus generis (quæ tradere ipse poterit) sese & domi & in schola debeant exercere, ad idque illos indentidem cohortetur. Ità fiet, progressu temporis, ut promptiores semper & alacriores eos habiturus sit ad ea maturè reddenda, quæ præscripserit: hinc etiam consequetur, ut minore cum labore ac molestia docendi munus exequatur.

COLLOQ. 69.

A. B.

VIsnè repetamus unà? *B* Quidnam? *A*. Id quod nobis præscriptum est. *B*. Equidem volo: sed quo genere repetendi utemur? *A*. Audiamus nos vicissim. *B*. Sic præceptor nos monet sæpe. *A*. Rectè monet: sed malè paremus. *B*. Uter incipiet? *A*. Ego, si ità tibi placet. *B*. Maximè placet; incipe igitur. *A*. Secundæ declinationis nomina his exemplis Latinè declinantur:

Magister, puer, dominus, lanius, Antonius, regnum.

B. Quæ sunt hodie declinanda? *A*. Hesternum quidem est *Lanius*, hodiernum verò *Antonius*. *B*. Cur nos id repetimus

petimus quotidie, quod pridie reddidimus? *A.* Quia ſic præceptor jubet. B. Id ſatìs ſcio: ſed cur jubet? *A.* Ad confirmandam memoriam. *B.* Agè, declina *Lanius*.

A. N. S. Hic Lanius. G. hujus lanii, &c. *ad finem uſque*.

B. Verte Anglicé. *A.* Lanius, lanii, g. m. *a Butcher*.

B. Declina *Antonius*.

A. N. S. Hic Antonius. G. hujus Antonii. D. huic Antonio, &c. *ad finem uſque*.

Verte Anglicé. *A.* Antonius, Antonii, g. m. eſt nomen viri, *It is the proper name of a man*, Anglicè, *Antonie*. *B.* Cur dicis nomen viri? tu nondum es vir. *A.* Fateor, ſed ſunt alii Antonii qui viri ſunt. B. Utinam aliquando vir evadas! *A.* Evadam, Deo juvante.

B. Attende nunc, ut viciſſim audias me. A. Iſtìc ſum, dic audacter.

B. Secundæ declinationis nomina. A. Deſine. Præceptor adeſt. B. Audio tuſſientem; deſinamus, nè putet nos garrire.

COLLOQ. 70.

C. D.

MOx aderit præceptor; repetamus. *D.* Quid opus eſt mihi repetitione? ſolus repetivi ſatìs; omnia teneo memoriâ. *C.* Quid tum? quantò ſæpius repetes, tantò meliùs tenebis. *D.* Bene mones; habeo tibi gratiam.

C. Incipe; tempus abit.

D. Quartæ declinationis. *C.* Erras, *Daniel*; incipiendum eſt ab exemplo heſterno. *D.* Erravi, fateor. *C.* Dic igitur nunc rectè. *D.* N. S. Hoc ſedile. G. hujus ſedilis, &c. *ad finem uſque*.

Quartæ declinationis nomina hoc exemplo declinantur:

N. S. Hic ſenſus. G. hujus ſenſûs. D. huic ſenſui. *C.* Hæc hactenus; audio præceptorem.

COLLOQ. 71.

E. F. G.

QUid agis, *Franciſce*? inſtat præceptoris adventus. F. Scilicet inſtat, nondum eſt ſemihora poſt ſecundâ.

E. Tamen non debemus interim tempore ſic abuti: repetamus. *F.* Non ſtabit per me, ego enim ſum paratus. *E.* Incipe igitur. *G.* Expectate parumper, quæſo, ego ſum veſtræ decuriæ. *E.* Matura. *F.* Dicamus ſuum quiſque caſum ordine, ut interdum nos docet præceptor. *E.* Satis eſt verborum; attendite. *F.* Quid aliud agimus?

E. Tertiæ declinationis nomina his exemplis Latinè declinantur: Pater, Lumen, rupes, Meſſis, Pars, Sedes, Veſtigal, Laquear.

F. N. S. Hæc rupes. *G.* hujus rupis. *E.* D. Huic rupi. *F.* Ac. hanc rupem. *G.* V. ô rupes. A. ab hac rupe.

F. N. P. Hæ rupes. *G.* G. harum rupum. *E.* Errâſti, *Gabriel*; corrige erratum. *G.* G. harum rupium. *E.* D. his rupibus. Ac. Has rupes. *G.* V. ô rupes, *F.* Ab. ab his rupibus.

E. Verte Anglicé. *G.* Rupes, rupis, g. f. *A Rock.*

E. Pone in oratione. *F.* Non eſt in libro noſtro.

E. Sed præceptor docuit. *F.* Alta rupes, *A high rock.*

E. More patrio dicis; aſpera fortiter, *high.* *F.* *An high Rock.*

F. N. S. Hæc meſſis. *G.* G. hujus meſſis. *E.* D. huic meſſi, &c. *uſque ad finem hujus nominis; deinde ſic pergunt colloqui.*

E. Ambo errâſtis. *F.* Erravi, fateor. *G.* Ego quoque; ſed uter erit victus? *E,* Præceptor judicabit. *F.* Æquum dicis. *E.* Vultíſne dicamus iterum, ad memoriam confirmandam? *F.* Quidni? *G.* Quid ſi præceptor interveniat? *E.* Quid tum? laudabit nos ore pleno.

G. Sed mutandus eſt ordo. *E.* Non eſt dubium; incipe, *Franciſce.*

F. Tertiæ declinationis nomina, &c.

COLLOQ. 72.

H. I.

VIſne repetere mecum? *I,* Cur tam citó? *A.* Nè obſervator nos deprehendat garrientes, aut otioſos.

I. Agè,

I. Agè, repetamus ; sed uter incipiet ? *H.* Ego, quia victor sum.

I. Dic igitur.

H. Prudens, nomen adjectivum, sic declinatur in genera.

Hic prudens, g. m. hæc prudens, g. f. hoc prudens, gen. n.

Idem nomen sic declinatur in casus.

N.S. Hic hæc & hoc prudens.

I. G. Prudentis. *H.* D. Prudenti.

I. Ac. Prudentem, & prudens, &c. *ad finem usque.*

COLLOQ. 73.

L. M.

CUr tu es otiosus ? *M.* Non sum omnino. *L.* Quid agis igitur ? *M.* Cogito de lectione reddenda. *L.* Ego quoque id ago ; repetamus unà. *M.* Fiat ; sed quam rationem tenebimus ? *L.* Age præceptoris partes, ego discipuli. *M.* Valde placet mihi conditio. *L.* Sed nè sis mihi austerior. *M.* Nè timeas, nôsti me satís. *L.* Novi. *M.* Declina *Lego* in modo infinito.

L. Infiniti modi tempus præsens & præteritum-imperfectum, *Legere* ; præteritum perfectum & plusquamperfectum, *Legisse*. *M.* Perge. *L.* Sine me paulisper respirare, quæso præceptor. *M.* Agè, sino ; satísne respirâsti ? *L.* Satís. *M.* Perge nunc. *L.* Futurum indefinitum, *Lecturum esse*. Gerundia, *Legendi*, &c. *ad finem usque.*

M. Gaudeo te rectè fecisse officium. *L.* Ego verò mihi gratulor. Sed est Deo gratia. *M.* Rectè dicis, utinam ex animo ! *L.* Ex animo certé. *M.* Bene habet, desinamus ; sentio præceptoris adventum. *L.* Eccum, adest.

COLLOQ. 74.

N. O. P. Q. R.

HEus pueri, nos hîc sumus quinque ; repetamus hodiernum verbum, ut solemus coram præceptore.

O. Nemo (ut opinor) contradicet. *P.* Quis contradicerte ?

ceret ? noſtra omnium res agitur. *Q.* Incipe igitur, *Nicolae*, qui primus ſedes.

N. Optativi & ſubjunctivi modi præſens, Audiam. *O.* Audias. *P.* Audiat. *Q* Audiamus. *R.* Audiatis. *N.* Audiant. *O.* Præteritum-imperfectum, Audirem. *P.* Audires. *Q.* Audiret. *R.* Audiremus. *N.* Audiretis. *O* Audirent. *P.* Præteritum perfectum, Audiverim. *Q.* Audiveris. *R.* Audiverit. *N.* Audiverimus, &c. *uſque ad finem verbi, pergunt ordine.*

COLLOQ. 75.

S. T. V.

HIc dies nobis eſt feriatus, & Jam ſatìs luſimus *T.* Satìs, opinor. *S.* Vultis ergò ut animi gratiâ conferamus de ſtudiis noſtris. *T.* Sanè mihi gratum feceris. *V.* Mihi verò gratiſſimum. *T.* Sed quid tractabimus ? *S.* Tentemus declinare aliquod verbum Latinè ſimul & Anglicé. *V.* Incipe igitur, qui nos provocâſti. *S.* Faciam, quando ità placet vobis. *T.* Audiamus.

Indicativi modi præſens tempus.

S. Doceo, *I teach*; doces, *thou teacheſt*; docet, *he teacheth*; *Pl.* Docemus, *we teach*; docetis, *ye teach*; docent, *they teach.*

T. Præterieum- imperfectum, Docebam, *I did teach*; docebas, *thou didſt teach*; docebat, *he did teach.*

Pl. Docebamus, *we did teach*; docebatis, *ye did teach*; docebant, *they did teach.*

N. Præteritum-perfectum, Docui, *I have taught*; docuiſti, *thou haſt taught*; docuit, *he hath taught.*

V. Docuimus, *we have taught*; docuiſtis, *ye have taught*; docuerunt vel docuêre, *they have taught.*

S. Aliter Anglicè, *I have taught, thou haſt taught, he hath taught, we have taught, ye have taught, they have taught.*

T. Præteritum-pluſquamperfectum. *S.* Docueram, *I had taught*; docueras, *thou hadſt taught*, &c. *Sic pergunt quatenus placent.*

COL-

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM LIBER II.

COLLOQ. 1.

Cornelius, Martialis.

QUid legis? *M.* Literas. *C.* A quo? *M.* A patre. *C.* Quando accepisti? *M.* Herì, vesperí. *C.* Quis attulit? *M.* Nescio. *C.* Nescis? Quis tibi reddidit eas? *M.* Ancilla quædam, à caupone. *C.* Unde sunt datæ? *M.* Lutetiâ, credo. *C.* Quo die? *M.* Nondum licuit inspicere. *C.* Nempe ego te interpellavi. *M.* Parùm refert, non adeò sum occupatus. *C.* Agè, perlege tuam Epistolam; ego interea studebo. *M.* Ego quoque mox idem faciam.

COLLOQ. 2.

Musicus, Heraldus.

QUo in statu sunt res vestræ Lugdunenses? *H.* Nescio; jampridem nihil audivimus. *M.* Nihílne scripsit frater tuus? *H.* Post menses duos nihil literarum misit, quod viderit pater. *M.* Fortasse ægrotat. *H.* Minimè verò: nam tabellarii sæpe nobis salutem nunciat verbis ejus. *M.* Libenter audio illum rectè valere: valde eum diligo, quia fuit mihi suavissimus condiscipulus. *H.* Ille (ut opinor) te vicissim diligit. *N.* Id verò mihi non est dubium. Sed nos hora vocat; eamus in auditorium. *H.* Maturemus. Jam recitatur catalogus.

COLLOQ. 3.

Observator, Briscantellus.

DEsinite, ô pueri, garrire, absente magistro,
Verba, quibus summus læditur ille Pater.

De

De ſtudiis potiùs tractate & rebus honeſtis:
Diſcite ſermones aptáque verba loqui.
Diſcite & inter vos reddenda revolvere ſæpe:
Doctor enim pueris ſemper adeſſe nequit.
Diſcite ſectari veſtigia certa bonorum:
Otia vos fallant blanda cavete, precor.
En! ego præmoneo, vos nè delectet abuti
Tempore: nè tergum verbera dura premant.
Ecce iterum vobis morum prædico magiſter:
Si quis erit cæſus, nè mihi det vitio.
B. *Deſine plura loqui, nemo parere recuſat;*
Eſt monitor nobis optimus ille Pater,
Illiúſque Patris natus, cui nomen Iësus,
Et qui nos renovans Spiritus intus alit.
Ob. *Quem mihi ſperâſſem tam reſpondere paratum?*
Quis puer Angelicos mittit ab ore ſonos?
O quàm te memorem, noſtræ doctiſſime claſſis!
Nam tibi divinum carmen ab ore fluit.
Non ſum tam felix ut fundam ex tempore verſus:
Sed modò quæ dixi præmeditatus eram.
B. *Si meditatus eras, qui nunc tam fundis apertè*
Caſtalios latices, quis furor iſte novus?
Ob. *Nam tua me tantis moverunt carmina flammis,*
Ut mihi nunc videar poſſe movere feras.
B. *Sed cur immeritum tantis me laudibus effers?*
Eſt tribuenda uni gloria ſumma Deo.
Atque utinam eloquium nobis ſpatiúmque daretur,
Et noſtra in laudes ſolveret ora ſuas!
Sed quia tempus adeſt, ut voce & mente precemur,
Idque jubet doctor, deſino plura loqui.

COLLOQ. 4.

Obſervator, Puer.

QUid agis? P. Scribo. *O.* Quid ſcribis? P. Sententias. *O.* Quas? P. Ex novo teſtamento. *O.* Bene facis: unde habuiſti? P. Hypodidaſcalus dictavit nobis. *O.* Quando? P. Herí. *O.* Quotâ horâ? P. Meridie. *O.* Ubi? P. In

area

area. *O.* Qui aderant? P. Omnes domeſtici, præter primos & ſecundos. *O.* Ubi erant illi? P. In aula communi. *O.* Quid agebant? P. Diſputabant. *O.* Vale, & perge ſcribere.

COLLOQ. 5.

Obſervator, Pueri garrientes.

QUid vos hic agitis, pueri? Mihi videmini garrire, & ugas agere. *Quidam Puer,* Longè falleris, nam repetimus unâ *Ob.* Qua de re? P. De verbis anomalis, id quod reddendum eſt horâ tertiâ. *Ob.* Bene facitis. P. Vis audire noſtrum colloquium? *Ob.* Imò petgite; majus opus moveo; volo tendere laqueos Picis & Graculis. P. In area multos ad ſolem invenies. *Ob. Retibus eſt illic præda parata meis.*

COLLOQ. 6.

Obſervator, Pueri garrientes.

AT at! ecce, nunc capti eſtis; non fatemini? *Quidam puer,* Certè fatemur ingenuè; ſed non dicebamus mala verba. Quæſo te, mi *Nicolae*, nè velis notare nos. *Ob.* Quid garriebatis? audivi neſcio quid de jentaculo. P. Illud eſt; loquebamur de jentaculo matutino, quia famulus non dederat nobis in tempore. *Ob.* Puto id fuiſſe; nec certè eſt valde magnum malum, niſi quòd ſunt otioſa verba. P. Sed Latinè loquebamur. *Ob.* Audivi, ſed non erat fabulandi locus. Nam ut (ut ſcitis) hoc puſillum temporis à merenda debet vobis eſſe valde pretioſum, quum ſit dicatum ſtudio, ſcilicet ut ſe diligenter quiſque præparet ad reddenda magiſtris ea, quæ præſcripſerint: nonne verum dico? P. Certè verum dicis; debuiſſemus legere ſimul de Teſtamento quæ mox oportebit reddere: ſed ignoſce, precor, ſuaviſſime *Nicolae*; poſthac erimus prudentiores, & officium noſtrum diligenter faciemus. *Ob.* Si ſic feceritis, Præceptor vos amabit, tanquam minuta ſua inteſtina. Nonne videtis, quemadmodum diligat bonos pueros & ſtudioſos? nec amat ſolùm, ſed etiam laudat & præmiolis afficit. P. Iſta

ſcimus & quotidie experimur. *O.* Ergò mementote & promiſſa facite. *P.* Tacebis igitur hanc culpam. *O.* Tacebo; ſed eâ lege, ut caveatis recidere. *P.* Cavebimus, Chriſto favente.

COLLOQ. 7.

Nomenclator, Puer.

VBi eſt frater tuus? *P.* Modò ivit domum. *N.* Quid eó? *P.* Petitum nobis opſonium. *N.* Quid nunc opus eſt opſonio? *P.* In merendam. *N.* An non habetis in arca veſtra? *P.* Non. *N.* Quid ità non? *P.* Quia mater non ſolet nobis dare opſonium, niſi in præſens tempus. *N.* Nempe quia novit vos eſſe guloſos. P. Quomodo guloſi ſumus? *N.* Quia fortaſſe uno convictu devoratis, quod in tres datum fuerit. P. Tace. *N.* Ego dicam præceptori, fratrem tuum nihil aliud quàm diſcurrere. P. Atqui prodire non ſolet, niſi cum bona venia præceptoris. *N.* Atqui præceptorem fallit. P. Quomodo fallit eum? *N.* Non enim mens eſt præceptoris, ut ter quotidie prodeat. P. Sine illum venire, videbis quid tibi reſpondeat. *N.* Imò videat quid præceptori reſpondeat.

COLLOQ. 8.

Paſtor, Languinus.

FRater tuus venítne *Lugduno?* *L.* Jam venit heri ante meridiem. P. Nihílne literarum tibi attulit? *L.* Nihil. P. Quid igitur nunciavit? *L.* Proſpera omnia. P. De patre quid narrat potiſſimúm? *L.* Ait illum, Dei beneficio, jam planè febri carere, & paulatim convaleſcere. P. Gaudeo ſanè; Deúmque precor, ut priſtinam valetudinem brevi recuperet: ſed cur ille (ut ſolet) nihil ad te ſcripſit? *L.* Negat frater cum potuiſſe ſcribere. *P.* Quamobrem? *L.* Quia nondum ſatis erat confirmatus. P. Nihil mirum, quum tamdiu tam graviter ægrotaverit: ſed ille nihil ad te miſit? *L.* Imò pecuniam. P. Euge; nullus eſt jucundior nuncius. *L.* Ità aiunt. P. Tu verò ſic reſpondes, quaſi fabulam audias. *L.* Quin pejus audio. P. Quidnam?

L. Me-

L. Merum mendacium. P. Egóne mentitus ſum ? *L.* Non dico te eſſe mentitum, ſed falſum dixiſti. P. Ego quid dicas non intelligo. *L.* Dabo operam ut intelligas. P. Obſecro te. *L.* Si nullus eſt jucundior nuncius, quàm de allata nobis pecunia, quid ergò eſt Evangelium Chriſti ? quis eſt jucundior nuncius, quàm Gratia Dei quam Chriſtus attulit nobis per Evangelium ? P. Fateor nihil eſſe jucundius Evangelio, iis duntaxat qui credunt ei, & ex animo amplectuntur. *L.* Equidem ſic intelligo. P. At ego loquebar de humanis & terrenis rebus, tu verò ad cœlum ſtatim aſcendiſti. *L.* Ità ſolent boni concionatores. P. Non putabam te eſſe Theologum maturum. *L.* Nihil dixi, niſi quod eſt tritum & in medio poſitum. P. Utinam illud adeò vulgare & protritum foret, ut omnes in Chriſtum crederent ! *L.* Nunquam credent omnes. P. Quid prohibet ? *L.* Quia multi ſunt vocati, pauci verò electi, ſicut Chriſtus ipſe teſtatur. P. Sed nè te diutiùs teneam, potéſne facere ut fratrem tuum paucis conveniam ? *L.* Vix poſſum. P. Quid ità ? *L.* Nam habet à patre noſtro mandata plurima, in quibus curandis totus eſt occupatus. P. Nonne cœnabit domi, apud vos ? *L.* Cœnabit, opinor. P. Ibo igitur ſub horam cœnæ. *L.* Veni, precor, & eâdem operâ nobiſcum cœnabis. P. Non recuſo. *L.* Interim vale; ſed fac memineris adeſſe tempori. P. Quotâ horâ ? *L.* Ante ſextam. P. Hora eſt mihi commodiſſima.

COLLOQ. 9.

Vignolus, Angelinus.

ROgo te, *Angeline*, compinge mihi hanc chartam. *A.* Quid me rogas ? Non eſt ars mea. *V.* Et tamen ſæpe compingis aliis. *A.* Quot habes ſchedas ? *V.* Octo : ſed jam ſunt complicatæ, tantùm reſtat inſuere membranæ. *A.* Quid dabis ſi tibi compegero. ? *V.* Nihil habeo quod poſſum dare : nam pecunia nulla mihi eſt. *A.* Ergo quære tibi alium opificem : non enim gratis faciam. *V.* Mi *Angeline*, tu es tam bonus, denegabis mihi rem tantillam ? *A.* Scin' tu quid habet proverbium ? *V.* Quod proverbium

bium dicis? *A.* *Manus manum fricat.* *V.* Quid hoc sibi vult? *A.* Da aliquid, si quid velis accipere. *V.* Si quid haberem, certè libenter darem. *A.* Cedò merendam tuam. *V.* Merendam? ah me miserum! quid ederem? Mallem dare pileum, si auderem. *A.* Merenda tua parva res est. *V.* Sed vehementer esurio. *A.* Quid causæ est? *V.* Quia nihil prandi, nisi frustum panis & tres aut quatuor juglandes. *A.* Eho, quid causæ fuit? *V.* Quia mater domo aberat. *A.* Quis ergò tibi dedit merendam? *V.* Ipsa. *A.* Atqui dicebas eam abfuisse. *V.* Verum est; aberat enim tempore prandii, nec rediit, nisi paulò ante merendam. *A.* Nihílne edisti domi, antequam in ludum venires? *V.* Nihil. *A.* Cur non? *V.* Quia timebam non adesse in tempore. *A.* Tintinnabuli sonitus te satis admonere debet. *V.* Sed rarò audimus à nostris ædibus, *A.* Quid ità? *V.* Quia longè nimis ab hac schola distant. *A.* Súntne vera ista omnia quæ mihi narras? *V.* Vera profectò, *Angeline*. *A.* Agè, da mihi tuam chartam; ego tibi compingam elegantem libellum: tu interim ede merendam tuam. *V.* Ego petam à matre sextantem, quem dabo tibi. *A.* Cave petas, nihil volo: quin potiùs darem tibi si egeres. *V.* Ago tibi gratias. *A.* Nonne putabas me seriò petere abs te merendam? *V.* Profectò sic putabam. *A.* Atqui dicebam joco. *V.* Quamobrem? *A.* Ut pauliſper audirem te Latinè fabulari. Nam quód bene discas gaudeo. Quanti emisti chartam hanc? *V.* Dedi pro codice assem cum semisse. *A.* Non emisti malé, bona est, sed non rectè complicâsti. Habes membranam; *V.* Ecce tibi. *A.* Bene res habet; ego citiùs confecero, quàm tu merendam perederis. *V.* Habebo tibi maximam gratiam, mi *Angeline*. *A.* Honestè loqueris: sed memento fili, ut semper vivas in timore Domini, diligenter obedias matri, sis frequens in schola, diligens in studio, nè verseris cum pravis ac dissolutis; denique, quibus poteris benefacito, quo modo vides me feciſſe tibi: intellextín'? *V.* Optimé. *H.* Fac igitur ut sæpe recorderis. *V.* Faciam, Deo volente. *A.* Ede nunc otiosó.

COL-

COLL. 10. 41

Divinus, Albus.

QUid tibi dedit mater in merendam? *A.* Vide. *D.* Caro eſt; ſed quænam? *A.* Bubula. *D.* Utrùm recens, an ſalſa? *A.* Eſt bubula ſalita. *D.* Utrùm pinguis, an macra? *A.* Eho inepte, non vides macram eſſe? *D.* Annon malles eſſe vitulinam aut vervecinam? *A.* Utraque bona eſt, ſed in omni genere ſapit mihi hœdina, præſertim aſſa. *D.* Hem delicatule, jámne palatum tam doctum habes? *A.* Dico ut ſentio: nec enim eſt mentiendum. *D.* Abſint à nobis mendacia; ſumus enim filii Dei, & Chriſti fratres, qui eſt ipſa veritas, ut ipſe de ſe loquens teſtatur. *A.* Sed ad rem. Suillâ quoque veſcor libenter, modico ſale aſperſâ, & bene coctâ. *D.* O mirificam Dei gratiam, qui dat nobis tot opſoniorum genera, & tam bona! *A.* Quot putas eſſe hac in urbe pauperes, qui ſolo pane hordeaceo victitant, neque tamen ad ſaturitatem! *D.* Non dubito multos eſſe, tantâ præſertim annonæ caritate. *A.* Itaque nos in tanta bonarum rerum copia, quantas Deo gratias agere debemus, quas laudes illi dicere! *D.* Ejus igitur beneficia magnificè ubique prædicemus: atque interim precemur ut pauperum ſuorum miſereatur inopiæ. *A.* Utinam ipſe corda noſtra ſuo ſpiritu ad eam rem penitus afficiat! *D.* Ità precor.

COLL. 11. 42

Eraſmus, Beſſonius.

QUid rides? *B.* Neſcio. *E.* Neſcis? magnum ſignum ſtultitiæ. *B.* Me igitur ſtultum vocas? *E.* Minimè verò; ſed dico tibi argumentum eſſe ſtultitiæ, cùm quis ridet & ridendi cauſam neſcit. *B.* Quid eſt ſtultitia? *E.* Si diligenter evolvas Catonem tuum, iſtud quod quæris invenies. *B.* Nunc non habeo meum Catonem, & volo aliam rem agere. *E.* Quod habes negotium? *B.* Habeo ediſcere aliquid de rudimentis. *E.* Interim quæris fabulari, ineptule? *B.* Dic mihi (quæſo) de ſtultitia in Catone. *E.* *Stultitiam ſimulare loco, prudentia ſumma eſt.* Annon hæc didiciſti? *B.* Imò, ſed non recordabar. *E.* Quum domi eris,

inſpice librum tuum. *B.* O quantas gratias ago tibi! Ego proponam alicui iſtam quæſtionem, qui non poterit mihi reſpondere, & ſic erit victus. *E.* Tace, puer, tace, & ſtude nè vapules. *B.* Non multùm curo; ego ferè teneo prælectionem. *E.* Niſi taceas, dicam obſervatori, qui te ſtatim notabit. *B.* Mane, mane, nihil dicam ampliùs. *E.* Sed memento id quod dixi tibi. *B.* Quid eſt? *E.* Nè rideas unquam ſine cauſa. *B.* Sed ridere non eſt malum. *E.* Non dico iſtud. *B.* Quid igitur? *E.* Stultum eſt ſine cauſa ridere. *B.* Nunc intellîgo. *E.* Recordare ſæpe.

COLLOQ. 12.

Cleophilus, Melchiſedec.

ECquid habes novi? *M.* Accepi literas à patre, qui *Lugduni* habitat. *C.* Quando accepiſti? *M.* Heri ſub noctem. *C.* Quis attulit? *M.* Piſcarius. *C.* Quidnam intellexiſti ex iſtis literis? *M.* Omnia bene illîc habere, quod ad Evangelium pertinet. *C.* Veráne prædicas? *M.* Expecta, literas ipſas oſtendam tibi à prandio. *C.* Eſt profectò quòd noſtris fratribus gratulemur. *M.* Scilicet, quódque Deo noſtro gratias maximas agamus. *C.* Id quidem præſtare debemus omni tempore; ſed nunc maximè, quum audimus ea quæ ad gloriam ejus præcipuè pertinent. *M.* Utinam hoc ſemper habeamus in memoria! *C.* Communicabis igitur mecum tuas literas? *M.* Ut promiſi. *C.* Ergò poſt prandium. *M.* Etiam dubitas? *C.* Interea vale. *M.* Vale, & ſalve, *Cleophile.*

COLLOQ. 13.

Iſrael, Matthæus.

EStnè domi frater tuus? *M.* Cur iſtud rogas? *I.* Pater meus volebat eum convenire. *M.* Non eſt in hac urbe. *I.* Ubi igitur? *M.* Peregrè profectus eſt. *I.* Quando? *M.* Nudiuſtertius. *I.* Quónam ivit? *M. Lutetiam.* *I.* Quà iter facturus eſt? *M. Lugduno.* *I.* Utrum pedes an eques ivit? *M.* Ivit in equo. *I.* Quando eſt rediturus? *M.* Neſcio. *I.* Sed quem terminum conſtituit illi parer? *M.* Juſſit ut hîc adeſſet ad viceſimum hujus menſis diem. *I.* Ducat illum Deus, ac reducat. *M.* Ità precor.

COL.

COLLOQ. 14.

Duæus, Ballinus.

QUando profecturus es domum? *B.*Cras,Deo juvante.*D.*Quis juſſit? *B.*Pater.*D.*Quando autem juſſit? *B.* Ad me ſcripſit ſuperiore hebdomade.*D.*Quo die literas accepiſti? *B.*Die Veneris. *D.*Quid continebant præterea literæ? *B.*Omnes rectè valere; proximis diebus initium fore vindemiæ. *D.*O fortunatum, qui vindemiatum properas! *B.* Vic dicam patri meo, ut te accerſat? *D.* Quàm gratum mihi faceres! ſed vereor ut nolit. *B.*Imò gaudebit, cùm propter noſtram conjunctionem, tum verò quia & Latinè colloquendo nos exercebimus, & de ſtudio unà interdum conferemus. *D.* Oh, gaudio totus exilio.Amabò te, id cura, mi animule. *B.* Senties: Interim Deum precemur, ut dicta & conſilia noſtra vertat in gloriam ſui nominis. *D.*Bene mones,& certè ità expedit facere.

COLLOQ. 15.

Aurelius, Lambertus.

SIſte parumper gradum,*Lamberte*;quo properas? *L.*Rectà domum.*A.*Quid eó? *L.*Mater vult me paucis convenire. *A.* Neſcis quamobrem? L. Neſcio, niſi fortè ut veſtimenta hyberna mihi facienda curet. *A.* Iſtud eſt veriſimile;jam enim inſtat hyems.L.Jam viſa ſunt gelicidia, & glacies etiam alicubi. *A.*His diebus vidi in foro montanos quoſdam, qui dicebant magnam vim nivium decidiſſe ſuperiore hebdomade, quum hîc interea lentas pluvias tantùm videremus. L. Ego quoque id ipſum audivi domi noſtræ ex ruſticis, qui triticum nobis advexerant. Sed cogor abrumpere ſermonem, nè mihi iraſcatur mater. *A.*Sed heus tu, mi *Lamberte*, adfer mihi domo aliquot uvas: nam ampliſſima fuit vobis vindemia. L. Adferam (ut ſpero) utrique noſtrûm affatim, niſi ſi quid fortè mater irata eſt mihi. *A.*Iſtud avertat Deus.

COLLOQ. 16.

Pelignus, Bartholomæus.

QUonam is tam celeriter? *B.* Ad tonſorem. *P.* Ego quoq; unà tecum.*B.*Rogâſti veniã?*P.*Non rogavi,

ſed tantiſper expecta me, dum eo rogatum. *B.* Feſtina igitur. *P.* Mox rediero. Redii: eamus nunc jam. *B.* Quo vultu te præceptor excepit? *P.* Hilari ſané. *B.* Eodem me quoque exceperat. *P.* Non ſolet iraſci nobis, niſi illum adeamus intempeſtivé. *B.* Quotuſquiſque id non ægrè fert? *P.* Etiam nos, qui pueri ſumus, ſæpius iraſcimur condiſcipulis, quum ſtudia noſtra, quantulacunque ſunt, interpellant: ſed jam deſinamus; optimè tonſorem ante officinam video. *B.* Euge, nulli ſunt igitur expectantes: ità fiet ut minùs diu moremur.

COLL. 17.

A. B.

QUò nunc ſolus abis? *B.* Semper à verſibus aliquid auſpicaris. *A.* Facile eſt carmen incipere, deducere non item. Sed dic, quò nunc is? *B.* Rectà in portum. *A.* Quid in portu habes negotii? *B.* Viſo ecquid alimenti mihi advectum ſit. *A.* Vis me tibi comitem? *B.* Imò etiam ducem, ſi tibi ità videtur. *A.* Nunquam dux eſſe didici, ſed ſæpe egi comitem. *B.* Nihil ad rem pertinet pluribus verbis hîc fabulari; eamus unà. *A.* Eamus ſané: confabulari licebit ampliùs, ambulando in ripa lacûs, ſi navis nondum appulſa ſit. *B.* Quid ſi jam appulſa? *A.* Tamen deambulare ſatis diu poterimus, dum exonerabitur.

COLL. 18.

Nomenclator, Puer.

UBi eſt *Petrus*? *P.* Ivit forás. *N.* Quó? *P.* Abiit rus. *N.* Quîcum? *P.* Cum patre. *N.* Quis venerat accerſitum? *P.* Patris famulus. *N.* Quando eſt in urbem rediturus? *P.* Hinc (ut dixit) ad octavum diem. *N.* A quo petivit abeundi veniam? *P.* Ab hypodidaſcalo. *N.* Cur non potiùs à ludimagiſtro? *P.* Ad negotia prodierat. *N.* Sat habeo.

COLL. 19.

Richardus, Niger.

QUò aſcendis? *N.* In cubiculum noſtrum. *R.* Quid eó? *N.* Petitum thecam ſcriptoriam. *R.* Adfer mihi cingu-

lum

lum eâdem operâ. *N.* Ubi eſt? *R.* Super arcam meam. *N.* Adferam; ſed tu me hîc expecta. *R.* Nuſquam moveo.

COLL. 20.

Lenimus, Gerardus.

HEus *Gerarde*. *G.* Quid vis? *L.* Accerſeris. *G.* Quis me vocat? *L.* Frater tuus. *G.* Ubi eſt? *L.* Præ foribus te expectat. *G.* Certò ſcis eſſe fratrem meum? *L.* Quîdni ſciam? vidi illum & ſum alloquutus. *G.* Viſo ſanè quid ſit.

COLL. 21.

Putaneus, Vilactus.

NEſcis vetitum eſſe, nè ſubmiſsè loquamur inter nos? *V.* Quidni ſcirem, cùm præceptor tam ſæpe nobis inculcet ejus rei cauſas? *P.* Cur igitur modò faciebas contrá? *V.* Quia *Iſaias* ità me cœperat alloqui. *P.* Quid tum? debuiſti illum admonere, non imitari. *V.* Debui, ſed tunc mihi non venit in mentem. *P.* Sed interim notandus es. *V.* Minimè veró; niſi vis eſſe ipſo præceptore ſeverior. *P.* Dic mihi cauſam. *V.* Quia præceptor vetat quempiam notari, qui ſponte delictum agnoverit, modò nè tale ſit factum, quod verbo Dei interdictum ſit. *P.* Nonne à Deo præceptum eſt, ut parèntibus obediamus? *V.* Illud eſt quintum Decalogi præceptum. *P.* Atqui (ut habemus in Catechiſmo) præceptum illud patet latiús. Nam parentum nomine præceptores complectitur & magiſtratus, & denique omnes quibus Deus ipſe nos ſubjecit. *V.* Non equidem nego vera eſſe quæ narras: ſed malo præceptorem conſulere quàm tecum diſputare; alioquin in majus malum me induceres, quod eſt contentionis vitium, multò magis à præceptore vetitum. *P.* Æquum dicis; memineris igitur præceptorem admonere, quum rationes à nobis exiget. *V.* Nè putes me obliturum, præſertim cùm res mea agatur.

COLL. 22.

Roſſetus, Ferrerius.

UNde venis? *F.* E foro. *R.* Quid illîc audîſti novi? *F.* Nihil. *R.* Nihílne? *F.* Prorſus. *R.* Mirum eſt te nihil

audîſſe de bello, aut de cæteris rebus Anglicis. *F.* De iis quæ nihil ad me pertinent, non ſoleo percontari. R. Eſto, ſed tamen aliquid vel in tranſitu audire ſolet. *F.* Nè mentiar, intellexi nonnihil in tranſitu. R. Narra, quæſo. *F.* Nunc non eſt narrandi ſpatium. R. Cur non? *F.* Eſt mihi aliò properandum. R. Quónam? *F.* Nihil ad te. R. Quando igitur reviſes nos, ut ex te iſtud audiamus? *F.* A prandio, ſi licebit per otium. R. Amabò te, fac liceat. *F.* Dabo operam; ſed me detines diutiùs. Vale.

COLLOQ. 23.

A. B.

UNde venis? *B.* A foro. A. Quis te illûc miſerat? *B.* Mater. *A.* Quid egiſti in foro? *B.* Emi pyra. A. Neſcis nobis vetitum eſſe emere fructus aliquos? *B.* Quis illud ignorat? nam dictum eſt palàm in aula. *A.* Quî igitur auſus es emere pyra? *B.* Mater dederat mihi ſex tantem, ut mihi emerem in merendam. Quid mali feci, ſi parui matri?

COLLOQ. 24.

Franciſcus, Dyoniſius.

UBi fuiſti his diebus? *D.* Rure, *F.* Quo in loco? *D.* In villa noſtra. *F.* Quid agebas illîc? *D.* Miniſtrabam patri. *F.* Quid verò ille? *D.* Paſtinabat vites noſtras. *F.* Quando illinc rediiſti? *D.* Herì tantúm. *F.* Quid pater? *D.* Unà mecum reverſus eſt. *F.* Bene factum; ſed quò nunc is? *D.* Rectà domum. *F.* See quando repetes ludum literarium? *D.* Cras, juvante Deo; aut ſummum perendie. *F.* Ergò interim vale. *D.* Et tu vale, mi *Franciſce*.

COLLOQ. 25.

Fontetius, Curtetus.

QUuando redditurus eſt *Blaſius*? *C.* Non certò ſcio; fortaſſe die craſtino: ſed cur iſtud rogas? *F.* Quia ſecum abſtulit catalogum, & præceptor iraſcetur ſi nemo ſit qui recitet. *C.* Relinque mihi iſtam curam: habeo catalogi exemplum. *F.* Recitabis igitur? *C.* Recitabo. *F.* Bene facies, & noſter *Blaſius* referet gratiam, ſiqua ſe offeret occaſio.

COL.

COLLOQ. 26.

Garbiuus, Furnarius,

QUod eſt tibi domicilium? *F.* Paterna domus. *G.* Unde nunc venis? *F.* Domo. *G.* Ubi prandiſti? *F.* Domi. *G.* Ubi cœnabis? *F.* Domi veſtræ, ut ſpero. *G.* Qui ſcis? *F.* Pater ipſe tuus hodie me invitavit. *G.* Ubi illum vidiſti? *F.* Domi *Varronis.* *G.* Quod illîc erat tibi negotium? *F.* Pater me miſerat nunciatum aliquid. *G.* Scire etiam velim ubi ſis cubiturus. *F.* Domi fratris. *G.* Quid habes negotii cum fratre tuo? *F.* Dixit ſorori noſtræ, ſe velle convenire me otioſé. *G.* In qua domo habitat? *F.* In quadam conductitia. *G.* Eho, nullámne habet propriam domum? *F.* Habet quidem, ſed eam locat quibuſdam inquilinis. *G.* Locat igitur domum propriam, & conducit alienam? *F.* Scilicet, ut ex me audis. *G.* Quanti locat? *F.* Octodecim aureis Italicis, quos nunc *Piſtoletos* vocant. *G.* Cur illam non potiùs habitat? *F.* Quia ſita non eſt in loco ſatìs commodo, ſive (ut ità loquar) mercatorio. *G.* Sed illam alienam quanti conducit? *F.* Longè pluris. *G.* Quanti igitur? *F.* Quinq; & viginti. *G.* Cara eſt habitatio. *F.* Cariſſima; ſed quid agat? loci commoditas id facit. *G.* Agè (ut aliquando tandem finiamus) dic precor, ſcíſne ubi cras futurus ſis? *F.* Domum revertar, ut indè in ſcholam me conferam, ſiquidem permiſerit Dominus. *G.* Cur addis, ſi Dominus permiſerit? *F.* Quia, niſi permiſſu Dei, nè domo quidem exire poſſumus. *G.* Iſtud audivi ſæpe ex præceptore. *E.* Cur ergò rogabas? *G.* Quia nunquam nimis dicitur quod bene dictum fuerit, præſertim ubi de rebus divinis agitur. *F.* Iſtud quoq; ex præceptore didicimus. *G.* Verum ſed utile eſt talia ſæpe repetere ad memoriam excercendam. *F.* Vide quò nos ſenſim adduxerit tua prima interrogatio. *G.* Tantùm volebam paucis verbis tecum jocari. *F.* Agè, quoniam nunc ſatìs animum exercuimus, non vis etiam corpus exercere valetudinis causâ? *G.* Quidni velim? *F.* Eamus igitur luſum pilâ palmariâ, nam eo luſu ſcio te delectari. *G.* Delector ſanè, ſed nunc pilam non habeo. *F.* Ecce tibi: ſequere me. *G.* Ego te ſequor libens, tu me bene ducito.

COLL. 27.

Creditor, Debitor.

QUoad patris reditum expectas? *D.* Hinc ad diem octavum. *C.* Quî scis diem? *D.* Ipse pater ad me scripsit. *C.* Adventus ejus (ut spero) te ditabit. *D. Cræso* ditior ero, si bene nummatus venerit. *C.* Tunc mihi mutuum reddes? *D.* Non est quòd dubites, quin si tibi opus erit amplius, non modò reddam mutuum, sed etiam referam gratiam. *C.* Quomodo? *D.* Pecuniam mutuam vicissim dabo. *C.* Nihil opus erit, spero. *D.* At nescis quid possit accidere. *C.* Tempus est brevissimum. *D.* Non eò dico, quòd tibi vellem ominari malum. *C.* Quicquid ominentur homines, Deus clavum tenet. *D.* Sed quid cessamus recipere nos in auditorium? *C.* Opportunè admones.

COLL. 28.

Picus, Macuardus.

QUando rediisti domo? *M.* Tantùm redeo. *P.* Ubi est frater? *M.* Mansit domi. *P.* Cur mansit? *M.* Ut pranderet cum matre. *P.* Tu verò, cur etiam non mansisti? *M.* Jam pranderam cum patre. *P.* Quis vobis ministrabat? *M.* Ancilla. *P.* Quid mater? ubi erat? *M.* Etiam domi, sed occupata. *P.* Qua in re? *M.* In recipiendo tritico quod nobis advectum fuerat. *P.* Quando redibis domum? *M.* Quum accersar à patre. *P.* Quo die istud erit? *M.* Fortasse hinc ad quatuor dies. *P.* Cur vos tam sæpe commeatis? *M.* Sic volunt parentes. *P.* Quid agitis domi? *M.* Quod jubemur à parentibus. *P.* Sed interim perit vobis studiorum tempus. *M.* Nod omnino perit. *P.* Quid igitur? *M.* Quoties pater non est necessariò occupatus, omnibus horis exercet nos, manè, ante & post prandium, ante cœnam, à cœna satis diu, postremò etiam antequam cubitum eamus. *P.* Quibus rebus vos exercet? *M.* Exigit à nobis ea potissimùm quæ totâ hebdomade in schola didicimus; themata nostra inspicit, ac de iis nos interrogat; sæpe dat nobis aliquid modò Latinè, modò Anglicè describendum; interdum etiam nobis proponit brevem sententiam vernaculo sermone, quam Latinè vertamus; interdum contrà,

jubet

jubet aliquid Latinum Anglicè reddere: poſtremò, ante cibum & poſt, ſemper ex Bibliis Anglicis aliquid legimus, ídque totâ præſente familiâ. *P.* Nihílne de Catechiſmo interrogat? *M.* Id facit omni die Dominico, niſi forte domo abſit. *P.* Mira narras, ſi modò vera. *M.* Imò ſunt longè plura quàm quæ tibi narravi: ſum enim oblitus morum civilitatem, de qua etiam admonere nos ſolet in menſa. *P.* Cur pater veſter tantum ſumit laborem in vobis docendis? *M.* Ut ſic intelligat num in ſchola operam ludamus, & tempore abutamur. *P.* Mira hominis diligentia, atque adeò prudentia. O quàm devincti eſtis Patri cœleſti, qui talem patrem in terra dedit vobis! *M.* Faxit ille ut hoc & cætera ejus beneficia nunquam obliviſcamur. *P.* Bonum & pium eſt iſtud optatum; cura ut habeas non modò in ore, ſed in animo etiam magís *M.* Quòd me tam fideliter mones, habeo tibi gratiam. *P.* Bene monendi officium debemus omnibus, ſed maximè fratribus. *M.* Fratribúſne igitur ſolis? *P.* Eos potiſſimùm fratres hîc dico, qui ex fide in Chriſtum nobis conjuncti ſunt. *M.* Rectè judicas: ſed viſo num frater domo tandem reverterit; nam ad ceſſandum promptus eſt plùs ſatís.

COLL. 29.

Myconius, Petellus.

SErióne ſcribis, an tu ineptis? *P.* Equidem ſcribo ſerió; cur enim tempore abuterer? Tu verò cur iſtud rogas? *M.* Quia vidi aliquando quum bene ſcriberes. *P.* Scribo interdum meliùs. *M.* Quî fit igitur, ut nunc tam ſcribas malé? *P.* Deſunt mihi bene ſcribendi adjumenta. *M.* Quæ tandem? *P.* Bona charta, bonum atramentum, bona penna. Nam hæc mea charta (ut vides) miſerè perfluit, atramentum eſt aquoſum & ſubalbidum, penna mollis & malè parata. *M* Cur iſta omnia maturè non providiſti? *P.* Pecunia mihi deerat, & nunc etiam deeſt. *M.* Incidiſti in illud vulgare proverbium, *Cui deeſt pecunia, huic deſunt omnia.* *P.* Sic agitur mecum. *M.* Sed quando te ſperas accepturum? *P.* In mercatu proximo pater ad me miſſurus eſt, aut ipſemet venturus. *M.* Ego te interea

juvare

juvare volo. *P.* Siquidem id potes, magno beneficio me affeceris. *M.* Accipe hos ſex aſſes mutuò ad chartam & cætera comparanda. *P.* Quàm verè dictum eſt illud, *Amicus certus in re incerta cernitur*! Sed quid te impellit, ut mihi ultro tam benignè facias? M. Charitas illa Dei, quæ (ut *Paulus* ait) effuſa eſt in cordibus noſtris. *P.* Mira eſt vis divini Spiritûs, qui ejus auctor eſt charitatis. Sed mihi interim cogitandum, quomodo tibi referam gratiam. *M.* Parva res eſt; omitte iſtam cogitationem, nè te impediat quò minùs in utramvis aurem dormias: tantùm redde mutuum, quum tibi commodum fuerit. P. Reddam (ut ſpero) propediem. M. Eamus ad precationem, nè notemur. P. Adde unum, ſi placet,. M. Quid eſt? P. Né hodie incœnati mittamur cubitum. M. Ha, ha, he.

COLLOQ. 30.

Veluſatus, Stephanus.

Quotâ horâ ſurrexiſti hodie? *S.* Paulò ante quintam. *V.* Quis te expergefecit? *S.* Nemo. *V.* An ceteri jam ſurrexerunt? *S.* Nondum. *V.* Non iviſti illos excitatum? *S.* Non ivi. *V.* Quamobrem? *S.* Neſcio, niſi quia non putabam illud ad me pertinere. *V.* An non te illi excitant interdum? *S.* Imò ſæpiſſime. *V.* Debuiſti igitur ſimiliter facere. *S.* Debui, fateor. *V.* Memento igitur ut poſt hac facias. *S.* Meminero, Deo juvante. *V.* Sed tu, quid feciſti ex quo ſurrexiſti è lecto? *S.* Primùm flexis genibus precatus ſum Patrem cœleſtem in nomine Filii ejus, Domini noſtri Jeſu Chriſti. *V.* Factum bene; quid poſtea? *S.* Deinde ornavi me & curavi corpus mediocriter, ut Chriſtianum decet poſtremò, ad quotidiana ſtudia me retuli. *V.* Si perges ſic facere, nè dubites quin Deus tua juvet ſtudia. *S.* Adhuc me ſemper juvit, quæ eſt ejus benignitas; nec me (ut ſpero) derelinquet. *V.* Rectè loqueris; nec ille ſpem tuam fruſtrabitur. *S.* Anno ſuperiore didici in Catone, *Spem retine; ſpes una hominem nec morte relinquit* *V.* Quòd retinueris, bene feciſti; eſt enim egregia ſententia, & homine Chriſtiano digna. *S.* Atqui autor ejus libri non fuit Chriſtianus. *V.* Non fuit, certa res eſt.

S. Unde

S. Unde igitur ſumpſit tot pulchras ſententias? *V.* Maximè ex Philoſophis Ethnicis. Nam & ipſi (divino Spiritu illuminati) plurima dixerunt quæ ſunt verbo Dei conſentanea; quod tu quoque videre aliquando poteris, ſi literarum ſtudium proſequêre. *S.* Ego proſequar (ut ſpero) dummodo ipſe Deus det patri meo vitam longiorem. *V.* Precare diligenter & ex animo, ut illud contingat. *S.* Quotidie id precor ſæpe. *V.* Det tibi Dominus deus in omni opere bono perſevarentiam. *S.* Quod mihi optas, idem tibi precor; & gratias ago, quòd me tam fraternè monueris.

COLLOQ. 31.

Dominicus, Barraſius.

UBi ſunt juglandes tuæ? *B.* De quibus loqueris juglandibus? *D.* Quas hodie ex præmio accepiſt. *B.* Ubi ſint rogas? quaſi verò tibi ſervare debuerim. *D.* Non ſic intelligo; ſed quero quid feceris. *B.* Edi in merendam. *D.* Ediſti miſer? cur potiùs non ſervabas ad ludendum? *B.* Edere malui quàm perdere. *D.* Non poteras perdere niſi duodecim. B. Fateor. *D.* Quòd ſi ſors tuliſſet, potuiſſes ducentas aut fortaſſe plures lucrifacere. *B.* Dubius eſt (ut vulgò dicitur) ludi eventus. *D.* Quid tum? ubique parati eſſe debemus in utramque partem, & boni conſulere quicquid nobis evenerit. *B.* Iſtud ego ſcio, ſed non ſum admodum ludendi peritus in eo genere. *D.* Abi, nunquam rem facies. *B.* Nemo rem facit, niſi Deo volente; nec ego ditari ex ludo velim. *D.* Ergò (ut video) quærendus eſt mihi colluſor alius. *B.* Nihil ſanè impedio. Sed mane parumper. *D.* Quid vis? *B.* Quid tu vocas ſortem, de qua hîc mihi mentionem feciſti? *D.* Ipſam fortunam. *B.* Quid autem eſt fortuna? *D.* Stultorum opinio. *B.* De fortuna quid opinantur ſtulti? *D.* Nunc mihi non vacat de hoc tibi reſpondere; ſed vide annotationem præceptoris in Catonem. *B.* In quem locum? *D.* In illum verſiculum, *Ihdulget fortuna malis, ut lædere poſſit.* *B.* Ut video, non ignoras quid ſit fortuna. *D.* Satis ſcio fortunam nihil eſſe. *B.* Cur ergò dixiſti, Quod ſi ſors tuliſſet? *D.* Ex-

cidit

cidit mihi ſic loqui, ethnicorum more. Nam eorum libri (ut ſæpe docet præceptor) pleni ſunt ejuſmodi impiâ doctrinâ. *B.* Nihil mirum, nempe illi veram Dei cognitionem non habuerunt. *D.* Sed audi, mi *Barraſi*, ſi vis ampliùs diſputare, quære tibi alios diſputatores; nam mihi nunc ſeriò ludendum eſt: volo tamen priùs te viciſſim admonere. *B.* O quàm gratum mihi feceris! *D.* Nonne tu dixiſti hæc verba, *Dubius eſt ludi eventus*? *B.* Fateor me dixiſſe, ſed præmunivi. *D.* Quomodo iſtud intelligis? *B.* Addidi enim hæc tria verba, *Ut vulgò dicitur*. *D.* O aſtutam vulpeculam! Os occluſiſti mihi. Sed hæc inter nos ſine odio aut malevolentia dicta ſint. *B.* Novit Deus utriuſque animum. *D.* Eſt enim ille ſolus cordium ſcrutator. Sed quid tu, vis hîc ſolus otio torpeſcere? *B.* Cogito quo luſu me exerceam. *D.* Quaſi verò ſit diutiùs cogitandum. Agè, ſequere me, dabo tibi mutuò juglandes. *B.* Amicè nunc loqueris; ſed quando reddam? *D.* Ad calendas Græcas, ſi non potes citiùs. *B.* O feſtivum caput! eamus.

COLL. 32.

H. I.

Jacobe. J. Quid vis? *H.* Repetamus unà prælectionem. *J.* Non eſt mihi otium. *H.* Quid habes negotii? *J.* Volo ſcribere. *H.* Quid ſcribere paras? *J.* Dictata præceptoris. *H.* Cur herì non ſcripſiſti? *J.* Quo tempore ſcripſiſſem? *H.* Quum luderetur. *J.* At ego nolebam amittere ludendi occaſionem. *H.* Ah piger, nihil aliud quàm luſiones meditaris. Nonne diebus Mercurii & Sabbati ternæ ſunt horæ liberæ? *J.* Liberæ quidem ſunt, ſed ad luſum deſtinatæ, deputatæ, attributæ, aſſignatæ. *H.* Imò partim luſibus aut alicui honeſtæ remiſſioni, partim ſtudio literario ſunt dicatæ. *J.* Fateor, duntaxat iis qui volunt immori ſtudiis. *H.* Non poteras herì ſeſquihoram detrahere ludo tuo, aut ſaltem horam unicam? *J.* Tu ſtude quantùm voles; ego verò ludam quamdiu licebit. *H.* Per me quidem licebit, ſed interim parùm promovebis in literis.

teris. *J.* Nonne præceptori ſatisfacio? *H.* Utcunque. *J.* Tu igitur, ſtudioſe, vis eſſe præceptore ipſo ſeverior? Omitte me tandem; age tuum negotium, ego meum. *H.* Agè, agè, ut libet.

COLL. 33.

Rufus, Caſtrenſis.

QUando repetes ludum literarium? *C.* Neſcio. *R.* Cur de hac re patrem non admones? *C.* Quid putas me curare? *R.* Parùm admodum, ut credo. *C.* Profectò verum dicis. *R.* Satìs eſt ſigni te non amare literas. *C.* Scio legere, ſcribere, Latinè loqui, ſaltem mediocriter: quid opus eſt mihi tantâ ſcientiâ? Ego plura ſcio quàm tres ſacerdotes papiſtici. *R.* O miſerum adoleſcentem! ſiccine rem contemnis inæſtimabilem? *C.* Quid tu ſic exclamas? Unde tibi videor miſer? *R.* Amice, nulla tibi à me orta eſt injuria. Quod enim tibi dixi, non eſt convitium; nè tu in malam partem accipias: ſed miſerior tui, quia id contemnis quod felicitatem parit. *C.* Lucrum, divitiæ, & voluptas, felicitatem pariunt. *R.* Imò iſta multis fuerunt exitio; tametſi divitiæ ſunt donum Dei, nec nocent, niſi iis qui abutuntur: verùm enimvero nulla eſt homini pretioſor poſſeſſio quàm virtus, & rerum honeſtarum cognitio. *C.* Vis igitur concionari, ut video. *R.* Utinam divinas conciones audiviſſes diligenter! *C.* Hem, obtundis me; nunquid vis? *R.* Ut bonam mentem det tibi Deus. *C.* Eâ fortaſſe tibi magìs eſt opus quàm mihi. Vale.

COLL. 34.

A. B.

MIror ego quid tibi velis; tu ferè ſemper es otioſus, aut garris, aut ineptis. *B.* Quid vis faciam? *A.* Ut ſtudeas diligenter. *B.* Cur me iſtud mones? *A.* Pro meo in te amore, tuâq; utilitate. *B.* Fruſtrà mones. *A.* Quid ità? *B.* Quia non eſt mihi animus in literis. *A.* Quid ergò velles? *B.* Diſcere aliquam artem aptam ingenio meo. *A.* Jámne cogitâſti quænam ars tibi placeat potiſſimúm? *B.* Jampridem. *A.* Cur ergò patrem non admones? *B.* Nunquam auſus ſum. *A.* Cur non? *B.* Vereor ut mihi iraſcatur.

A. Roga

A. Roga præceptorem, ut illi dicat. *B.* Imò te oro. Dic tu ipſe præceptori meis verbis; nam verecundia me impedit. Faciéſne quod rogo? *A.* Faciam certè, ídque libentiſſimé. Valde enim tædet me videre te adeò remiſſum. *B.* O quàm mihi gratum feceris. ! *A.* Sed præceptor te appellabit. *B.* Quid tum? Oblata occaſio me audacem reddet ad mentem meam liberè aperiendam. *A.* Rectè judicas! *B.* Tu igitur fac promiſſi memineris; deinde renuncia mihi quid ille tibi reſponderit. *A.* Alioquin eſſem tibi nuncius inutilis.

COLLOQ. 35.

Michael, Friſius.

SAlve, *Friſi.* *F.* Tu quoque ſalvus ſis, *Michael.* Quota eſt hora? *M.* Mox audies ſonum ſemihoræ poſt quintam. *F.* Bene habet, maturè ſatìs aderimus. *M.* Gaudeo me tibi occurriſſe, ut euntes Latinè tantiſper colloquamur! *F.* Ea ſanè eſt utilis & jucunda exercitatio. *M.* Quoties incido in aliquem ex iſtis diſſolutis nebulonibus, mallem rhedarium offendiſſe. Non enim per eos mihi licet aliquid in via meditari, adeò mihi ſunt eorum mores odioſi. *F.* Nihil mirum. Nam ferè ſunt ejuſmodi, ut neque loqui velint quidpiam boni, neq; audire ſuſtineant. *M.* Quid cum illis agas, quibus nihil eſt curæ, niſi ut ſuas libidines expleant? *F.* Nihil aliud crepant, niſi ſues cupedias, & meras compotationes in ſecretis cauponulis. *M.* Etiam nos irrident plenis buccis, qnòd Latinè per vicos loquamur: Illud verò eſt omnium peſſimum, quòd nuſquam ſe patiuntur admoneri. *F.* Quia ſcilicet (ut ait Propheta) *Non eſt timor dei ante oculos eorum.* *M.* Si quid occœperis amicè commonere, ſtatim audies, Tace concionator, obtundis me. Quod ſi dixeris, Deferam te ad præceptorem, aut ad obſervatorem; Oh, egóne curo? inquiunt: tu non auderes. Nam ſi me accuſares, non feres impuné. *F* Imò verò te continuò verberabunt, ſi locus erit ſemotus ab arbitris. *M.* Profectò, quum quidam eorum me nuper offendiſſet in quodam receſſu, impegit mihi in utramque malam duos ingentes colaphos, & aufûgit conti-

continuó. *F.* Quid tu quæſo interea ? M. Quid iſtud quæris ? tam iſtud ſubitum fuit, ut vix hominem aſpicere potuerim. *F.* Sed quí tam citò & ſenſim ad ſcholam pervenimus? M. Sic ferè confabulantibus uſu venire ſolet. *F.* Age, ingrediamur ſine murmure & ſtrepitu, nè ſtudentes offendamus.

COLLOQ. 36.

Probus, Amiculus.

VNde adfers iſtam tuniculam ? *A.* Domo. *P.* Quid vis facere ? *A.* Volo induere. *P.* Nunc non eſt mutandi tempus. *A.* Quando igitur ? *P.* Cras manè, quum ſurges è lecto. *A.* Bene mones expectabo.

COLLOQ. 37.

Antonius, Daniel.

EUge, audivi ſororem tuam nupſiſſe. *D.* Verum audiſti. *A.* Quis eſt maritus ejus ? *D.* Quidam civis Londinenſis, honeſtis parentibus progenitus. *A.* Eſtnè dives ? *D.* Sic habetur, ſed tamen pater meus hæc longè pluris facit ; primùm, quòd ille ſit bene moratus adoleſcens : deinde, quòd non ſolùm doctiſſimus, ſed etiam bonarum literarum amantiſſimus. : denique, quòd verus Dei cultor, & Chriſtianæ religionis ſummus obſervator. *A.* Mihi narras egregios adoleſcentis titulos. O felicem ſororem tuam, quæ Dei beneficio talem virum nacta eſt ! *D.* Felicem ſanè non abs re dixeris, ſiquidem bonum illud petpetuò ſic agnoſcat, ut ſemper meminerit ex Dei bonitate profectum eſſe, ob ídque immortalcs agat eidem gratias. *A.* Credo id facturam. *D.* Ità ſpero quidem : ſic enim à parentibus ſemper inſtituta eſt in doctrina Chriſtiana. Sed me jam aliò revocant domeſtica negotia. Ergo vale, mi *Antoni*. *A.* Tu quoque bene vale, ſuaviſſime *Daniel*. *D.* Nunquid vis ? *A.* Ut verbis meis dicas ſalutem plurimam tuis omnibus, præcipuè patri matríque, & ipſi novæ nuptæ ; méque illi gratulari fauſtum illud conjugium. D. Ego verò id faciam, & quidem libentiſſimé.

COL.

COLL. 38.

Henricus, Gerardus.

HOdie te non vidi in concione, quid illud ſibi vult? *G.* Quid ſibi velit neſcio, ego tamen interfui. *H.* Narra mihi quæ mandâſti memoriæ. *G.* Non eſt tuum à me rationem exigere. *H.* Ego quidem non exigo, verùm id rogo, ut memoriæ causâ conferamus uná. *G.* Malim nunc ſolus recordari. Audies me (ſi voles) quum præceptor ante prandium nos interrogabit. *H.* Quid mali eſſet, ſi nunc inter nos ea de re conferremus? *G.* Nihil mali eſſet, fateor; ſed nunc mihi non libet. *H.* Tua igitur te libido regit. *G.* Omitte me; cur moleſtus es? *H.* Omitto ſané; ſed audi unum verbum, Non decet puerum eſſe tam moroſum. *G.* Nec puerum decet eſſe tam moleſtum.

COLL. 39.

Rublius, Lepuſculus.

QUid feciſti de regula mea? *L.* Reliqui in pergula ſuperiore. *R.* Cur eam reliquiſti? *L.* Oblitus ſum. *R.* Non rectè factum; ſed tu ſic ferè ſoles, ſi quid tibi fuerit commodatum. *L.* Piget me negligentiæ meæ. *R.* Non ſatis eſt dolere, niſi mores mutare velis. *L.* Deum precabor ut mihi mutare velit. *R.* Si ſapis; alioqui nemo tibi poſthac commodare volet. *L.* Habeo gratiam, quòd me tam amicè monueris. *R.* I nunc petitum meam regulam; eſt enim eâ mihi opus ad ducendas in charta lineas. *L.* Nunc eo. *R.* Refer ad me in cubiculum. *L.* Mox habebis.

COLL. 40.

Emericus, Baldus.

CUr ſolus rides? *B.* Quid tuâ? *E.* Quia fortaſſe rides me. *B.* Unde tibi orta eſt iſta ſuſpicio? *E.* Quia malus es. *B.* Omnes quidem mali ſumus; at ego te pejor non ſum. Nemo igitur ridet, niſi aliquem irrideat? *E.* Non ſic intelligo; ſed qui ſolus ridet (ut ſæpe audivi) aut ſtultus eſt, aut aliquid mali cogitat. *B.* Iſta ſententia cujus ſit neſcio; ſed cujuſcunque ſit, non eſt perpetuò vera: tamen admo-

admonitionem tuam in bonam partem accipio, téque moneo viciſſim, ut caveas ſuſpicioſus eſſe: *Nam timidis & ſuſpectis aptiſsima mors eſt*, ut eſt in morali noſtro carmine. *E.* Memini, boni tamen conſulo admonitionem tuam.

COLLOQ. 41.

Nathanael, Mercurius

UNde venis? *M.* Domo. *N.* Quid agitur domi veſtræ? *M.* Nihil tuâ refert. *N.* Fateor, ſed familiares ſic rogare ferè ſolemus, perinde quaſi rogemus, Ut valetis? Quomodo ſe veſtræ res habent? *M.* De re aliena nimiùm percontari non decet. *N.* Taceo; ſed videris mihi pro ætate nimìs ſapere. *M.* Nihil meum dico; id audivi ſæpe. *N.* Ego quoque non ſemel audivi. *M.* Cur ergò non uteris? *M.* Quia non ſemper in mentem venit. *M.* Imò quia tu es percontator, quæ res non ſine cauſa datur vitio. *N.* Habeo gratiam, quòd me adeò amicè moneas; poſthac, adjuvante Deo, cavebo ineptus eſſe. *M.* Ità paulatim ſapies.

COLLOQ. 42.

Humbertus, Plautinus.

HEus tu, præceptor adeſt. *P.* Quid tum? *H.* Reſpice ad illum. *P.* Quamobrem? *H.* Ut ei caput aperias, & venientem ſalutes. *P.* Ità decet facere, ſed aliud cogitabam. *H.* Tace.

COLLOQ. 43.

Portanus, Marcus.

UNde redis? *M.* Foris. *P.* Cur exieras? *M.* Redditum urinam. *P.* Qualis eſt cœli facies? *M.* Nebuloſa. *P.* An regelat? *M.* Sic reſolvitur gelu, ut nives omnino liqueſcant. *P.* Etiámne pluit? *M.* Senſi aliquid ſupernè diſtillare. P. Fortaſſe in tranſitu, è ſtillicidio tecti. *M.* Imò è nubibus, ſcio; quòd ſi non credis, vide tu ipſe. *P.* Quaſi ego tibi non crrdam in re tantilla. *M.* Cur igitur dubitare videbaris? *P.* Ut pluribus verbis tecum fabularer. *M.* Quorſum id pertinet? *P.* Ad Latinum ſermonem exercendum. *M.* Sed interim ſæpe otioſa verba dicimus à, quibus omni-

no abstinendum Christus præcepit. *P.* Totâ erras viâ in præcepti intellectu. *M.* Cur istud dicis? *P.* Quia non est otiosus sermo, qui ad aliquam institutionem refertur, præsertim ubi agitur de bonis & honestis; qualia sunt Dei opera in rebus naturalibus. *M.* Videris mihi rectè sentire; proinde facilè tibi assentior. *P.* Sed hæc hactenus; instat nobis aliud negotium. *M.* Agè, desinamus.

COLLOQ. 44.

Trolleanus, Bolanus.

SCin' tu quota sit hora? *B.* Non certum scio, sed video instare cœnæ tempus. *T.* Me miserum! oblitus sum adire matrem, quæ jusserat. *B.* Curre, curre; opportunè venies, ut cœnes domi. *T.* Rectè mones, eo rogatum veniam. *B.* Eccum hypodidascalum. *T.* Optimè adest.

COLLOQ. 45.

Rolandus, Languinus.

QUid ais de scalpello, quod emeram tibi nudiustertius? éstne satis bonum? *L.* Imò verò est optimum; sed (me miserum!) parùm abfuit quin perdideram. *R.* Eho, quid ais? quomodo id accidit? *L.* Cùm redirem foris, exciderat mihi in vico. *R.* Unde exciderat? *L.* E theca mea, quam imprudenter apertam reliqueram. *R.* Quomodo recuperâsti? *L.* Affixeram statim chartulam valvis januæ: post prandium quidam puer sextæ classis mihi retulit. *R.* Utinam omnes tam fideles essent qui res amissas reperiunt! *L.* Profectò pauci sunt qui restituant; si modò sit res alicujus pretii. *R.* Et tamen id verbo Dei nominatim præcipitur. *L.* Quidni? est enim furti species, si quis rem alienam inventam retineat, modò sciat cui reddenda sit. R. At plerique putant se jure possidere quicquid amissum invenerint. *L.* Errant illi quidem gravissimé. *R.* Verùm (ut redeamus ad inceptum sermonem) quid dedisti puero, qui scalpellum tuum invenerat? *L.* Dedi sextantem, & nuces aliquot juglandes; laudavi præterea, & paucis admonui idem semper esse facien-

faciendum. *R.* Rectè feciſti, ſic enim libentiùs reddet aliàs ſi quid repererit. Sed quid ſi perdidiſſes? *L.* Æquo animo tuliſſem, & mihi emiſſem aliud. *R.* Itáne æquo tuliſſes animo? *L.* Certè non ſine aliqua moleſtia. *R.* Non igitur æquo animo; ſed nolo te arctiùs urgere. *L.* Non ſumus Theologi. *R.* Quid ergó? *L.* Grammaticuli. *R.* Et quidem imperiti. *L.* Tantò diligentiùs Deum precari debemus, ut per Evangelium ſuum nos liberet ab ignorantiæ tenebris in quibus verſati ſumus, & adhuc verſamur. *R.* Id verò faciemus, ſi ſanctis admonitionibus pareamus, quas audimus quotidie à præceptore, & ſæpe à concionatoribus, divini verbi adminiſtris. *L.* Vide quantùm profuerit nobis ſcalpelli mei amiſſio. R. Ob eam rem tibi dupliciter gratulor: primùm, quòd tibi rectè emerim, deinde quòd amiſſum recuperaveris. *L.* Habeo tibi gratiam, mi *Rolande*. *R.* Quin Patri noſtro cœleſti ſit laus, & gratiarum actio. *L.* Amen.

COLLOQ. 46.

Mercarius, Calvinus.

MIhi non videris nimìs occupatus. *C.* Mediocriter. *M.* Quid ſi mihi exacuas duas aut tres pennas? *C.* Satìs ſit tibi, ſi unam acuero in præſentia. Súntne novæ? *M.* Novæ quidem; ſed para te uſque dum acuantur: Jam enim lævigavi, caudam reſcidi, detraxi plumulas. *C.* Oſtende: profectò ſunt optimæ, & ad ſcribendum aptiſſimæ. *M.* Unde iſtud nôſti? *C.* Quia ſunt caule amplo, firmo, & nitido: nam molles, & quæ caulem breviorem habent parùm ſunt ad ſcribendi uſum habiles. *M.* Gaudeo me utiliter emiſſe. *C.* Non abs re; ſed quanti? *M.* Pro his tribus dedi quadrantes duos. *C.* Singulas igitur binis emiſti denariolis *M.* Res apparet. *C.* Eſt vile pretium, pro rei bonitate: de quo emiſti? M. De quodam circumforaneo. *C.* Apud hujus oppidi mercatores ſingulæ & quidem minùs bonæ venduntur ſextantibus. M. Et tamen audent interdum dicere, pluris ſibi conſtare *Londini*. *C.* Ea ferè eſt mercatorum conſuetudo; nihil enim proficiunt, niſi

admodum mentiantur; ut ait *Cicero*. *M.* Sed agè, nè te diutiùs remorer, agamus quod inſtat. *C.* Citò expediero; aſpice me diligenter, ut diſcas aliquando. *M.* Aſpicio intentis oculis; ſed mihi opus eſſet ſpatio paulò longiore. *C.* Iſtud ergò fiet in cubiculo, ſi quando me velis inviſere. *M.* Quo tempore? *C.* Poſt ſcholæ miſſionem, hoc eſt, horâ nonâ matutinâ, vel quartâ pomeridianâ. Nunc habes pennas duas, rectè (ni fallor) in uſum tuum accommodatas. Hanc tertiam in aliud tempus tibi integram ſervabis. *M.* Accipe tibi, ſi placet. *C.* Quin tibi ſerva; domo adferuntur mihi ſatis multæ. *M.* Ago tibi quantas poſſum gratias; vale; *C.* Incolumem te conſervet Deus: Sed heus, nè parcas unquam labori meo. *M.* Tu quoque & me & rebus meis viciſſim utere, ſi quid opus fuerit. Iterum vale.

COLLOQ. 47.

Puteanus, Buerla.

UNde veniebas modó? *B.* E culina. *P.* Quid illuc iveras? *B.* Ut me calefacerem. *H.* Tu, credo, libentiùs es in culina, quàm in ſchola, nonne? *B.* Nihil mirum; in ſchola non eſt ignis, ſicut in culina. *P.* Abi, ſapis. *B.* Utinam tam ſaperem in divinis rebus quàm in cura corporis! P. Fac ſapias. *B.* Quomodo? P. Studio, curâ, labore, & diligentiâ. *B.* Non parco labori. *P.* Rectè facis; ſed eſt tempus expectandum, cujus progreſſu fiunt omnia: interea precandus eſt Deus aſſiduè. *B.* Bene mones; utinam ille ſtudia noſtra promoveat in gloriam ſui nominis! P. Id faciet, ſi pergamus eum colere diligenter.

COLLOQ. 48.

Puteanus, Capuſius.

QUid tecum cogitas, *Capuſi*? *C.* Libenter irem domum. *P.* Quid eó? *C.* Ut me his diebus parumper recrearem cum matre. P. Quid obſtat quo minùs eas? *C.* Præceptor non vult permittere. *P.* Meliùs tibi conſulit quàm ipſe putas. *C.* Quomodo? *P.* Nam interea perderes multum temporis, & quum rediiſſes tibi doleret: Nonne verum dico? *C.* Profectò ſic eſt. P. Mane igitur, ſi ſapis. *C.* Pa-

rebo

rebo tuo conſilio, quia mihi rectum videtur. P. Nollem ſciens malum tibi conſilium dare. Atq; utinam quod ſuadeo ſuccedat tibi proſperé! C Spero ità fore, Deo volente.

COLLOQ 49.

Martialis, Blancus.

QUantum habes pecuniæ? *B* Aſſem cum ſemiſſe: tu verò? *M.* Non tantum. *B* Quantum igitur? *M.* Unicum aſſem. *B.* Vis mihi dare mutuò? *M* Eſt mihi opus. *B.* In quem uſum? *M.* Ad emendam chartam. *B.* Hodie reddam tibi. *M.* Addendum fuit, Deo juvante. *B.* Sic docet præceptor ex verbo Dei, ſed non poſſum aſſuefcere. M. Fac aſſuefcas. *B* Quomodo id fiet? M. Si ſæpe cogites nos à Deo ſic pendere, ut nihil poſſimus ſine ejus auxilio. *B.* Bonum mihi das conſilium. M. Quale mihi dari velim. *B.* Sed (ut ad propoſitum redeamus) dabis mutuò iſtum aſſem? M. Miror te mutuò petere, qui plus habeas quàm ego. *B.* Eſt quidam ſcholaſticus hàc tranſiens, qui librum venalem oſtentat. M. Quid tum? *B.* Cupiebam emere; quia viliùs indicat quàm noſter bibliopola. M. Accipe; ſed quæſo, unde tam citò reddes? *B.* A cœna Ibo domum, ut à matre petam. M. Quid ſi dare nolit? *B.* Nihil cunctabitur, quum librum oſtendero.

COLLOQ. 50.

Montanus, Euſebius.

QUot annos habes? *E.* Tredecim, ut à matre accepi: tu verò? M. Equidem non tot habeo. *E.* Quot igitur? M. Deeſt unus. *E.* Sunt ergò duodecim. M. In promptu eſt ratio. *E.* Sed frater tuus quotum agit annum? M. Quintum *E.* Quid ais? jam Latinè loquitur. M. Quid miraris? ſemper habemus domi pædagogum & doctum & diligentem: is ſemper nos Latinè loqui docet; nihil Anglicum effert, niſi aliquid declarandi causâ; quin etiam parrem non audemus niſi Latinè alloqui. *E.* Nunquam igitur Anglicè loquimini? M. Solùm cum matre, ídque certâ quâdam horâ, quum illa nos ad ſe vocari jubet. *E.* Quid agitis cum familia! M. Cum familia rarus eſt nobis ſermo, & quidem tantùm in tranſitu; & tamen famuli ipſi nos La-

tinè alloquuntur. *E.* Quid ancillæ? M. Si quando uſus poſtulat ut eas alloquamur, utimur ſermone vernaculo, ut ſolemus cum ipſa matre. *E.* O vos felices, qui tam diligenter docemini! M. Eſt Deo gratia, cujus dono patrem habemus, qui curet nos tam accuratè erudiendos. *E.* Certè ejus rei laus & honor unico cœleſti Patri debetur. M. Sed quid agimus? jam audio recitari catalogos. *E.* Ergò feſtinemus.

COLLOQ. 51.

Sylvius, Ludovicus.

QUid triſtis es, *Ludovice*? *L.* Ægroto. *S.* Quid morbi eſt? *L.* Neſcio. *S.* Sed tamen éſtne gravis morbus? *L.* Non admodum, gratia Deo. *S.* Quidnam tibi dolet? *L.* Caput. *S.* Quid? totúmne caput? *L.* Non certé. *S.* Quid ergó? utrùm ſinciput, an occiput? *L.* Hæc pars anterior. *S.* Eſt ergò ſinciput. *L.* Quid igitur faciam? *S.* Quieſce; bene mox ſanus eris. Sic enim à matre accepi, nullum eſſe præſentius remedium capitis doloribus, quàm quietem. *L.* Atqui ſunt varii morbi capitis. *S.* Et varia fortaſſe remedia: ſed quid eſt facilius quàm id tentare quod dixi tibi? *L.* Experiri quidem nihil (ut ſpero) nocebit: ſed ubi quieſcam? *S.* Domi veſtræ, in lecto. *L.* Mater non ſinet. *S.* Imò, ſi dixeris te ægrotare. *L.* Atqui me putabit ſimulare. *S.* Fieri poteſt: ſed quid dubitas periculum facere? *L.* Bonum conſilium. *S.* Utere ſi vis. *L.* Faciam profectó. *S.* Enimvero, ſi ſapis. *L.* Sed unum reſtat. *S.* Quid eſt? *L.* Impetranda à præceptore venia. *S.* Adi, & pete. *L.* Quid ſi nolit dare? *S.* Imò facillimé. *L.* Quî ſcis iſtud? *S.* Quia ſatis eſt credulus nobis, niſi qui aliquoties illum fefellerunt. *L.* Nunquam ſciens illum fefelli. S. Ito igitur fidenter. *L.* Nunc eo. *S.* Sed heus, priùs meditare quid ſis dicturus nè fortè loquendo hæreas. *L.* Bene mones; non accedam imparatus.

COLLOQ. 52.

Paulus, Timotheus, Salomon judex.

OPtatus mihi ades, *Timothee*; quærebam, qui mecum certare vellet; ſed omnes ad lusûs certamen currunt:

runt: tu verò quid ais? *T.* Quid ego malim, quàm tecum de noſtris ſtudiis pacificè contendere? *P.* Sed quod petis certandi argumentum? An de repetendis *Ciceronis* Epiſtolis? *T.* Malo de *Catone*. *P.* Quamobrem? *T.* Quia reſtant mihi ediſcendæ aliquot prælectiones de *Cicerone*. Scis enim me ægrotâſſe ferè duas hebdomadas. *P.* Memini. Vis igitur dicamus ſecundum librum moralium diſtichorum? *T.* Eſt longus nimis in hanc horam. *P.* Quid ità? *T.* Quia nobis aliquandiu ludendum eſt, ut corpus exerceamus ad valetudinem conſervandam. *P.* Dicamus ergò librum tertium, qui eſt breviſſimus. *T.* Sed judicem volo. P. Præſtò eſt *Salomon*, qui me ob eam rem ſequitur. *T.* Vis igitur, *Salomon*, audire nos? *S.* Quid dicturi eſtis? P. Tertium librum diſtichorum moralium. *S.* Nonne alternis dicetis? T. Scilicet ſuum uterque diſtichum. S. At pueri (nè erretis) nolo vos audire tanquam judex. P. Cur non? *S.* Nè fortè meâ ſententiâ alteruter amicorum offendatur. T. In quo igitur nobis eris adjutor? *S.* Notabo in chartula diligenter utriuſque lapſus; deinde referetis ad præceptorem. T. Quid tum fiet? *S.* Ille, utri videbitur, & victoriam & præmium adjudicabit. P. Eris igitur nobis tantùm teſtis? S. Sic intelligo. T. Optima ſanè videtur mihi ratio. P. Mihi quoque valde probatur. *S.* Sed unum reſtat. T. Quid eſt? *S.* Vultíſne, præter lapſus manifeſtos, hæſitationes etiam notari? T. Sic volunt præceptoris leges ſuper hac re. *S.* Date mihi librum in manum, ut certiùs obſervare poſſim. *P.* Tene meum. T. Incipiámne? P. Æquum eſt, quia tu à me provocatus es. T. Audi (quæſo) *Salomon*, ſed diligenter. *S.* Tu verò cave dicas negligenter.

T. *Hoc quicunque cupis carmen cognoſcere, Lector,*
Hæc præcepta feres, quæ ſunt gratiſſima vitæ.
P. *Inſtrue præceptis animum, nec diſcere ceſſes.*
Nam ſine doctrina vita eſt quaſi mortis imago.
T. *Commoda multa feres; ſin autem ſpreveris illud,*
Non me ſcriptorem, ſed te neglexeris ipſe.

P. *Quum rectè vivas, nè cures verba malorum: Arbitrii noſtri, &c.*

Sic pergunt ad finem uſque libri tertii.

COLL. 53.

Dionyſius, Gulielmus.

GRatulor tibi reditum, *Gulielme*: quando rediiſti rure? *G.* Herì poſt meridiem. *D.* Quid mater? *G* Quemadmodum illa me ſecum duxerat, ità teduxit. *D.* Nonne venit in equo? *G.* Et quidem voluntario. *D.* Tu verò? *G.* Quid rogas? eram illi à pedibus. *D.* Non tibi fuit moleſtus labor itineris? *G.* Nulla mihi fuit via difficilis, adeò erat jucunda in urbem reditio. Quid quæris? noluiſſem eques venire. *D.* Quantum diſtat hinc villa veſtra? *G.* Quatuor milliaribus, iiſque non admodum longis. *D.* Sed jam ſatis de reditu: nunc aliud agamus. Fuiſtine memor promiſſi tui? num rediiſti vacuus? *G.* Attuli uvarum quantum potui. *D.* Quantum igitur? *G.* Quaſillum. *D.* Hui! quaſillum! tibi igitur uni. *G.* Imò nobis duobus. *D.* Quid? duobus tantillum? *G.* Non poteram ferre amplius pro viribus corpuſculi mei. Quòd ſi robuſtus eſſem, aſini onus aſportâſſem; mater enim facilè permittebat. *D.* Quàm vellem adfuiſſe! *G.* Ego & mater te plurimùm deſideravimus. Sed eſto animo bono; ea reliquit famulum ruri, qui ampliſſimâ corbe onuſtus veniet: tum illa tibi dabit affatim. *D.* Aha, nunc optata loqueris, mi *Gulielme*. *G.* Eamus domum ad nos, videbis quaſillum noſtrum adhuc (ut ſpero) integrum. *D.* O lepidum caput! nam & cupiebam ire ſalutatum matrem tuam mihi chariſſimam. *G.* Profectò illi gratiſſimum feceris *D.* Eamus igitur.

COLLOQ. 54.

Antonius, Bernardus.

QUid hic ſolus cogitas? *B.* Meam deploro miſeriam. *A.* Quænam te afficit miſeria? *B.* Heu me miſerum! ecce, mutavimus claſſem, nec eſt mihi pecunia unde libros emam. *A.* An non tibi dat pater? *B.* Dat quidem inter-

interdum, sed parcè nimis. *A.* Est igitur avarus. *B.* Non sequitur. *A.* Quid igitur impedit quò minùs tibi pecuniam suppeditet? *B.* Paupertas: præterea, quum peto, miratur tot nobis opus esse libris. *A.* Nihil mirum, præsertim cùm sit pauper: sed interim esto animo bono, nec te afflictes, quæso. Dabo operam ut te juvet pater meus: libenter enim largitur pauperibus, præsertim iis quos novit bonarum literarum studiosos esse. *B.* O me felicem, si tuâ operâ me Deus adjuverit! *A.* Juvabit, spero: sed tu interim precare illum diligenter, ut mei patris animum erga te affectum reddat. *B.* Rectè mones; nam (ut sæpe audivi è sacris concionibus) *Solus est Deus qui hominum corda gubernat ac dirigit.* *A.* Ità res habet. *B.* Vale, mi *Antoni*, qui mihi animum reddidisti. *A.* Tu quoque *Bernarde*, vale: sed dic mihi, quæso, quantum nummorum tibi opus est? *B.* Si duos haberem decusses, abundè mihi esset in præsentia. *A.* Tace; cras (ut spero) divinum auxilium senties.

COLLOQ. 55.

Philippus, Vulthorius.

QUo nunc is? *V.* In hypocaustum. P. Quid eó? *V.* Hoccine rogandum est? non frigus sentis? P. Quotusquisque nunc non sentiat, quum sit adeò acerbum? Sed ego malim me in culina calefacere. *V.* Atqui præceptor vetuit. P. Non ignoro; sed rogabo veniam. *V.* Cur non vis in hypocausto calefieri? P. Vapores clibani tentant mihi caput, quod alioquin infirmum satìs habeo; unde fit ut facile ex capite laborem. *V.* Ego quoque sic aliquando fui; sed paulatim assuefeci me ad ferenda hypocausti incommoda. P. Et ego (ut spero) me assuefaciam; verùm præstat id fieri horis pomeridianis, ubi tantus æstus deferbuerit. *V.* Sed nunc tempus non est hìc philosophandi diutius; jam mihi dentes frigore crepitant.

COLLOQ. 56.

Stratanus, Theobaldus.

QUæ sunt arbores in horto vestro? *T.* Hortum habemus suburbanum, in quo sunt olera quibus vesci-

mur

mur quotidie; præterea ſunt in fundo noſtro bini horti variis arboribus conſiti. *S.* In orto quæ ſunt olera? *T.* De hoc mater meliùs reſpondere poſſet. Nam illîc ſæpe verſatur aut ſerendi causâ, aut ſarriendi, aut aliquid colligendi. *S.* Sed tamen dic mihi aliquot olerum nomina. *T.* Parùm prodeſſet nomina tibi recenſere, niſi res ipſas videres: quin eamus in rem præſentem. *S.* Potes ire quando libet? *T.* Poſſum quidem, matre permittente. *S.* Fac amabò permittat; ſed eâ lege ut me tibi comitem aſſumas. *T.* Id facillimè fiet; tantùm hîc me expectes: mox rediero. *S.* Quid ſi ea domi non eſt? *T.* Tamen hoc tibi renuntiabo. *S.* Bene vertat Deus.

COLLOQ. 57.

Præpoſitus, Caulonius.

HOdie pecuniam à patre accepi, ſi tibi fortè eſt opus. *C.* Nihil nunc opus eſt mihi; ſed tamen gratiam habeo maximam, quòd pro tua liberalitate ultro mihi offers beneficium. Quotus enim quiſque id faciat? *P.* Credo eſſe pauciſſimos: tu me tamen non ſemel beneficiis provocâſti. *C.* Adeò parva illa fuerunt, ut non ſint commemoratione digna. *P.* Non eſt parvum beneficium, quod ab optima voluntate profectum eſt. *C.* Utinam Dei erga nos beneficia tam expenderemus, quàm ſolemus hominum! *P.* Faxit ille ut in ea cogitatione nos exerceamus & ſæpius & diligentiùs. *C.* Illud profectò neceſſe eſt, ſi volumus ejus benignitatem ſæpius experiri.

COLLOQ. 58.

Fatonus, Barbarius.

QUid agis? *B.* Scribo. *F.* Quid ſcribis? *B.* Deſcribo dictata præceptoris. *F.* Quænam? *B.* Heſterna. *F.* Quid? non aderas? *B.* Imò aderam: ſed non poteram magiſtrum dictantem aſſequi. *F.* Quæ res te impediebat? *B.* Quòd ſatis commodè non ſederem. *F.* Veneras ergò ſeriùs? *B.* Iſtud eſt. *F.* Cedò commentarium tuum; egomet tibi ſcribam. *B.* Quid faciam lucri? *F.* Ego citiùs quàm tu deſcripſero; pòſt ludemus unà, ut conceſſit præceptor. Da (inquam) libellum tuum. *B.* Libenter id quidem façerem;

rem ; ſed non audeo. *F.* Quid times? *B.* Edictum præceptoris. *F.* Quod mihi edictum narras? *B.* Neſcis eum vetuiſſe, nè quis ſine permiſſu ejus alteri ſcribat? *F.* Id ego probè memini : ſed unde hoc ſciret? *B* Rogas? quum emendandi causâ ſcripturæ rationem exiget, tum captus ero: novit enim manum meam. Præterea, neque fallendum eſt, neque mentiendum. *F.* Verbo Dei utrumque vetamur. *B.* Quid ergò reſponderem præceptori, quum ille negaret me iſta ſcripſiſſe? *F.* Non eò res evadet, ſpero. *B.* Nolo tuâ ſpe tantum ſubire periculum. *F.* Vah, nimiùm timidus es, nunquam rem facies. *B.* At tu forſitan audacior. *F.* Tu igitur ſcribe quantum voles ; ego ad ludendum me confero. *B.* Abi, quæſo; jam unam paginam deſcripſiſſem, niſi me interpellâſſes. *F.* At interim aliquid proficimus, dum Latinè fabulamur.

COLLOQ. 59.

Quirinus, Romulus.

VEnítne pater ad mercatum hodiernum? *R.* Hodie manè convenit me quum adhuc è lecto ſurgerem. *Q.* Nihil ab eo petiſti? *R.* Imò, pecuniam. *Q.* Et numeravit? *R.* In præſentia. *Q.* Quantum, obſecro? *R.* Viginti aſſes. *Q.* Papæ! aſſes viginti? qui fit, ut audeat tibi tantum pecuniæ committere? *R.* Quia novit me diſpenſatorem frugi. Siquidem ſemper illi reddo rationem uſque ad teruncium. *Q.* Sed ægrè fortaſſe impetrâſti. *R.* Imò facillimè, atque adeò cum gratia. *Q.* O mitem parentem! *R.* Certè mitiſſimum. *Q.* Sed (ut ad rem) quid facies iſtâ pecuniâ? *R.* Emam libros, & alia mihi neceſſaria. *Q.* Potéſne mihi aliquid mutuò dare? *R.* Poſſum, ſi modò eges. *Q.* Niſi egerem, non peterem. *R.* Quantum vis à me accipere? *Q.* Quinque aſſes. *R.* Accipe. *Q.* O verè amicum animum! *R.* Amicus verus non eſt, niſi qui amicum juvat in tempore, ſi tamen habet unde jnvet. *Q.* *Amicus certus* (ut eſt in proverbio) *in re incerta cernitur.* *R.* Quando reddes mutuum? *Q.* Ubi primùm pater in hanc urbem venerit. *R.* Quando venturum ſperas? *Q.* In mercatu proximo, nempe ad octavum diem Octobris.

COL-

COLLOQ. 60. 53

Pædagogus, Puer.

HOdie manè quotâ horâ expergefactus es? *Pu.* Ante lucem; quotâ horâ neſcio. *Pæ.* Quis te expergefecit? *Pu.* Venit excitator hebdomadarius cum laterna ſua; pulſavit acriter oſtium cubiculi; quidam aperuit; excitator accendit noſtram lucernam; clarâ voce inclamavit, Experrecti ſunt omnes. *Pæ.* Narra mihi ordine quid egeris ex illo tempore uſque ad finitum jentaculum. Vos pueri, auribus atque animis diligenter attendite, ut diſcatis hunc veſtrum condiſcipulum imitari. *Pu.* Experrectus ſum, ſurrexi è lecto, indui tunicam cum thorace, ſedi in ſcabello, accepi femoralia & tibialia, utraque indui, calceos calceavi, femoralia ligulis aſtrinxi thoraci, tibialia periſcelide ligavi ſuper crura, cingulo me præcinxi, caput diligenter pexui, aptavi capiti pileolum, togam indui; deinde egreſſus cubiculo deſcendi infrà, urinam in area reddidi ad parietem, accepi aquam frigidam è ſitula, manus & faciem lavi, os & dentes collui, deterſi mantili manus & faciem. Interea ſignum ad precationem datur minore tintinnabulo, in aulam privatam convenitur, precamur unà, accipimus ordine jentaculum à famulo culinario, jentamus in triclinio ſedentes quieti, ſine murmure & ſtrepitu; quos audivi ineptè garrientes, aut verba loquentes otioſa, aut etiam laſcivientes vidi, amicè admonui: qui non paruerunt admonitioni, detuli ad obſervatorem, ut eos notaret. *Pæ.* Nemóne vobis præerat dum jentaretis? *Pu.* Imò hypodidaſcalus. *Pæ.* Quid agebat interea? *Pu.* Ille per mediam aulam ambulabat tenens librum in manibus, & identidem monens obſervatorem, ut notaret ineptè garrientes. *Pæ.* Nullúmne igitur verbum tunc licet emittere? P. Imò licet; verùm ii demum notari ſolent, qui diu & multis verbis ineptè & ſine ullo fructu confabulantur. Cæterùm licet omnibus jucundos inter ſe tractare ſermones de bonis & honeſtis rebus, dum tamen id modeſtè fiat, citra clamorem & contentionem. *Pæ.* Hactenus ſatisfeciſti mihi; cætera narrabis à prandio,

dio, niſi aliquod negotium intervenerit. Eamus nunc in aulam ad prandium, nè magiſtro in mora ſimus. *Pu.* audivi modò ſignum dari. *Pæ.* Opportunè datum.

COLLOQ. 61.

Magiſter, Diſcipulus.

UBi finiviſti narrationem ante prandium? *D.* Quum vellem finem imponere de jentaculo, tu me interpellaſti, præceptor. **M.** Perge igitur narrare ordine reliqua. *D.* Dum jentandi finem facimus, datur publicum ſignum poſterius; ſumit quiſque libros; imus in aulam communem; recitantur de more catalogi ſingularum claſſium; qui adſunt, ad nomen reſpondent; ego quoque reſpondeo; abſentes notantur in catalogis ab ipſis nomenclatoribus. Finitâ catalogorum recitatione, ludimagiſter pulpitum aſcendit, ut precetur; jubet nos attentos eſſe, túmque publicè precatur; ubi precatus eſt, Recipite, inquit, vos in ſuum quiſque auditorium. Convcniunt omnes, ego item venio cum meis condiſcipulis; ſedeo in loco meo; præceptor ingreditur; inquirit de abſentibus; deinde ſedet in cathedra ſua, & jubet pronuntiari auctoris ſcriptum: Pronuntiavimus terni clarâ voce, ut ſolemus quotidie. Tum jubet ut reddamus interpretationem: aliquot ex rudioribus legunt ſinguli: nos alii reddimus terni, ídque memoriter, præter eum qui verba ipſa auctoris præit nobis ordine. Tandem præceptor exigit Anglicam verborum ſignificationem: doctiores, quibus nominatim id præcepit, reſpondent: ego quoque juſſus ab eo reſpondeo; laudat ille qui bene reſponderint; de quorum numero ego (quod ſine jactantia dictum ſit) unus eram. Poſtea jubet ſingulas orationis partes ordine tractari ad rationem Grammaticam. Poſtremò palàm præſcribit, quid ſit à prandio reddendum: auditâ horâ octavâ, precationem imperat; quâ finitâ, monet ut officium ſedulò faciamus: tandem nos miſſos facit. Eo ſpectante, eximus ordine & ſine ſtrepitu, lætíque diſcedimus. Satíſne tibi fuit præceptor? **M.** Imò cumulatiſſimé. *D.* Placétne tibi

tibi ut ſub cœnæ tempus idem faciam de reliquis hujus diei actionibus? *M.* Nihil opus erit. Nam de iis quæ horis pomeridianis aguntur, aliàs te audivi ſatís. *D.* Nunquid vis præterea? *M.* Eſtné tempus eundi in aulam communem ad Pſalmorum cantionem? *D.* Tempus eſt. *M.* Ito igitur.

COLLOQ. 62.

Pædagogus, Puer.

ADes, *Carole*, *Pu.* Adſum, præceptor. *Pæ.* Quid agunt duo condiſcipuli tui? *Pu.* Adhuc docentur à ſubdoctore. *Pæ.* Tu verò jámne pronuntiâſti contextum prælectionis in craſtinum mane? Pu. Pronuntiavi. *Pæ.* Satíſne rectè? *Pu.* Satìs, gratia Deo. *Pæ.* Quis te audivit? *Pu.* Ludimagiſter. *Pæ.* Bene habet; ſed eſt, quod monere te velim. *Pu.* Ego iſtud audire percipio. *Pæ.* Sæpenumero cogitandum tibi eſt, quantum debeas bonorum omnium largitori Deo, qui & ingenium & memoriam tam felicem tibi dederit. *Pu.* Quid illi non debeam, qui mihi dedit omnia? *Pæ.* Dic aliquot ejus beneficia præcipua, quemadmodum docui te aliquando. *Pu.* Dedit mihi cœleſtis ille Pater corpus, animam, vitam, mentem bonam, parentes bonos, locupletes, nobiles, bene erga me affectos, & qui non modò ſuppeditant mihi copiosè omnia ad hanc vitam neceſſaria, ſed etiam (quod eſt longè maximum) me bonis literis, boníſque moribus tam diligenter inſtituendam curant, ut nihil ſit præterea requirendum. *Pæ.* Verè omnia iſta dixiſti, ſed unum prætermiſiſti quod eſt ſingulare Dei beneficium. Scin' tu quid ſit? P. Sine me pauliſper cogitare. *Pæ.* Otiosè cogita. *P.* Nunc ego reminiſcor; ſed pro magnitudine rei, neſcio quibus verbis id poſſum exprimere. *Pæ.* Dic tamen, quo poteris modo. *Pu.* Cogito etiam atque etiam. *Pæ.* Dic tandem. *Pu.* Innumerabilia ſunt Dei optimi maximi erga me beneficia, in corpore, in animo, in externis rebus: ſed nullum majus nec dici nec cogitari poteſt, quàm quòd Filium ſuum unicum gratìs mihi dederit, qui me miſerrimum peccatorem, & ſub Satanæ tyrannide captivum, ac morti æternæ

næ deſtinatum redemit, ídque morte ſuâ omnium crudeliſſimâ, & maximè ignominiosâ. P*æ*. Satìs aptè dixiſti, & totidem ferè verbis quot aliàs te docueram. Sed nunquid Deus tibi uni hoc tantùm beneficium præſtitit.? P*u*. Minimè veró. P*æ*. Quibus præterea? P*u*. Omnibus, quotquot Evangelio fideliter ac verè crediderint. P*æ*. Agè, profer locum ex *Joannis* Evangelio, in eam ſententiam. Pu. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Non enim miſit Deus Filium ſuum in mundum, ut condemnet mundum, ſed ut ſervetur mundus per eum. Qui credit in eum, non condemnatur; qui verò non credit, jam condemnatus eſt, quia non credidit in nomen unigeniti Filii Dei.* Hæc eſt autem. P*æ*. Hactenus ſatís; ſed cujus ſunt verba iſta? P*u*. Ipſius Chriſti de ſeipſo loquentis. P*æ*. Quem alloquitur? P*u*, *Nicodemum*, qui ad eum nocte venerat. P*æ*. Faxit ipſe Chriſtus unicus Servator noſter, ut magìs ac magìs in ipſius cognitione proficias. P*u*. Faciet, ſpero. P*æ*. Perge igitur, ut cœpiſti, alacriter, quod bene vertat Deus in gloriam ſui nominis. P*u*. Ità precor. P*æ*. Eamus cœnatum.

COLLOQ. 63.

Obſervator, Puer.

TU nunquam ſtudes; quando eris doctus? P. Id fiet progreſſu temporis, Deo juvante. *O*. Rectè dicis; ſed interim laborandum tibi eſt. P. Atqui ego non ſum arator. *O*. Etiam rides? Quaſi laborare idem ſit quod arare. P. Scio non idem eſſe. *O*. Cur ergò ſic reſpondiſti? nonne iſtud ridere eſt? P. Et ridere non eſt malum, cùm ſit naturale omnibus hominibus. *O*. Pergin' tu nugas dicere? P. Quod dixi verum eſt, & verum dicere non eſt nugari. Cur me immeritò reprehendis? *O*. Jure te arguo. P. Quo jure? *O*. Quia non ignoras *ridere* pro *irridere* uſitatum eſſe; & tamen ſic accepiſti quaſi de riſu ſum loquutus. P. Si defendo cauſam meam, quid mali facio? *O*. Pergis igitur eſſe pertinax? Profectò ſeriò notaberis. P. Nè, quæſo, mihi iraſcaris, Mi *Martine*, *O*. Non iraſcor, ſed officium

meum

meum facio. *P.* Sed audi, quæſo. *O.* Quid audiam? tuas nugas? P Audi, inquam; nihil mentiar. *O.* Dic breviter: eſt mihi alibi negotium. P. Inprimis cùm tu me monuiſti, non eram otioſus. *O.* Quid ergó ſi nihil faciebas, nonne otioſus eras? P. Non eram; pace tuâ dixerim. *O.* Quî poteſt iſtud fieri? P. Dicam tibi, etſi tute meliùs hoc intelligis quàm ego. Nihil faciebam, ut apparebat: ſed tamen cogitabam aliquid boni. *O.* Declara iſtud mihi. P. Quum tu facis verſus, ſæpe meditaris diu, quaſi ſis otioſus, quamvìs nunquam ſis minùs otioſus. *O.* Pro iſta ætate nimìs acutus es. Etiamſi tibi (ut ais) otioſus non eras, tamen qui te viderent, poſſent aliter judicare. P. At ſolus eram. *O.* Verum, ſed poterant aliqui intervenire. Denique non fateris culpam. P. Siqua fuit culpa. in eo fuit, quòd primo aſpectu videbar tibi eſſe in otio, quum reverà non eſſem. *O.* In eo nihil requiro, ſed de Irriſione quid reſpondes? P. Certè nihil dixi irridendi animo. *O.* Quid igitur? P. Jocabar, crede mihi. *O.* Quorſum? P. Ut paucis verbis fabulando, aliquid ex te addiſcerem. *O.* Non is ſum, à quo multa doceri queas. P. Imò tecum multum boni ſæpe didici. *G.* Quid tandem vis concludere? P. Ut mihi ignoſcas, quando ut vides, malo animo nihil peccavi, quod equidem ſciam. *O.* Agè, ignoſco, quia videris mihi candidus & apertus, neque adhuc vidi te mendacem eſſe. P. Ago tibi gratias, *Martine* ſuaviſſime.

COLLOQ. 64.

N. O.

ERgóne abis in patriam? *O.* Cogor abire, nempe accerſitus à patre. *N.* Nunquámne es reverſurus? *O.* Non, ſpero. *N.* Quando profecturus es? *O.* Craſtino die, ut opinor. *N.* Siccine igitur me relinquis? *O.* Ità neceſſe eſt. *N.* O me miſerum! ubi & quando amicum talem reperiam? talem ſtudiorum meorum ſocium? *O.* Nè doleas, eſto animo bono; meliorem tibi dabit Deus. *N.* Ille quidem poteſt, ſcio; at ego vix ſperare poſſum. *O.* Noli, obſecro, te affligere tantopere; nec enim hâc ſeparatione corpo-

corporum interitura eſt amicitia noſtra, quin potiùs accreſcet magis; & abſentes corpore, præſentes animis erimus. Quid? Epiſtolæ, quas ultro citróque dabimus, quantam vim ſperas habituras eſſe! Quid, quòd mutuo illo deſiderio amor ipſe noſter fiet jucundior? *N.* Veriſimilia ſunt quæ dicis omnia; ſed interim non lenitur dolor meus. *O.* Ah! reprime lacrymas. *N.* Non queo præ dolore. *O.* Sicccine agis? an putas me minore dolore tangi? Sed quid agas? divinæ voluntati parendum eſt. Nunc ipſe te collige, obſecro; ac potiùs ad hilariter cœnandum te para. Pluribus à cœna colloquemur. *N.* O quàm triſte divortium!

COLLOQ. 65.

Meſſor, Valenſis.

NOn meminiſti præceptorem tam ſæpe monere nos de fugiendis pravis ſodalibus? *V.* Ego verò probè memini. *M.* Tamen alicubi ſatis negligenter uteris ejus monitis. *V.* In quo videar tibi ea negligere? *M.* Dicam tibi, modò attentè audias. *V.* Dic obſecro, audiam attentiſſimé. *M.* Nunquam vis cavere ab illo impoſtore? *V.* Cur caveam? *M.* Nè illius contagione depraveris; nôſti enim eſſe peſſimum. *V.* Atqui non ſponte ſequor; ad me accurrit undique. *M.* Nimirum quia novit te habere quod des, & dare libenter ac ſæpe. *V.* Quid igitur mihi faciendum ſuades? *M.* Dic ſemel & ſerió, & quaſi animo irato, Quid vis amice? cur me ubique ſequeris? omnes clamitant te eſſe peſſimum; adeò ſodales tui eſſe nolunt. Proinde omitte me poſthac, quæſo, nè tuâ causâ virgis palàm cædar. *V.* Quid ſi velit aliquid contrà reſpondere? *M.* Abrumpe illi ſermonem, téque recipe celeriter. *V.* Ago tibi gratias, quòd me tam fideliter monueris.

COLLOQ. 66.

G. H.

VIſné permanere in iſta ignorantia? *H.* Avertat Deus. *G.* Quid igitur facies? *H.* Da mihi ſuper hac re conſilium, quæſo. *G.* Inprimis Deum ſæpiſſime & ex ani-

mo precare, deinde ſemper attentus eſto: hoc eſt, diligenter audito quicquid docetur, ſive præceptor loquatur, ſive aliquid reddant condiſcipuli tui; poſtremò, charitatem diligenter cole. *H.* Quibus modis? *G.* Neminem neque lædito, neq; offendito; nemini invideto; neminem odio habeto; ſed contrà, omnes dilige tanquam fratres; ac bene omnibus, quoad poteris, facito. *H.* Quid illa mihi conferent ad ſtudiorum profectum? *G.* Plurimùm. *H.* Quomodo? *G.* Sic enim Deus tibi illuminabit ingenium, memoriam, ac cæteras animi dotes augebit, deniq; ſtudia tua ità promovebit, ut majores in ea re progreſſus indies facias. *H.* Conſilium mihi ſanè das optimum; utinam in Dei ipſius gloriam uti perpetuò valeam, tibíque aliquando referre gratiam! *G.* Non opto, ut mihi aliud gratiæ eo more referas, niſi ut Deum ſæpenumero laudes, ſtudiáque honeſta ſemper proſequaris, atque ità ad divinarum literarum cognitionem tandem pervenias.

COLLOQ. 67.

Caſtellanus, Moſſardus.

QUid egiſti per hos quindecim dies? *M.* Miniſtravi matri, quæ graviter ægrotabat. *C.* Ain' tu? *M.* Sic eſt profectò. *C.* Quo laborabat morbo? *M.* Febre tertianâ. *C.* An convaluit? *M.* Paulatim convaleſcit, gratia Deo. *C.* Quis eam ſanavit? *M.* Medicorum ſummus. *C.* Quis ille? *M.* Ipſe Deus. *C.* De hoc nihil dubito; ſed cujus operâ? *M.* Domini *Sarraſini*. *C.* Is habetur maximi nominis in medicinæ profeſſione. *M.* Id quotidie probant egregiæ curationes ejus. *C.* Quibus remediis utebatur in curanda matre tua? *M.* Medicamentis. *C.* Satìs iſtud intelligo, etiam te tacente. Sed dic planè, quæ fuerint iſta medicamenta, *M.* Sine me aliquantiſper recordari. *C.* Sino; dic tandem quæ reminiſceris. *M.* Duo tantùm nomina mihi occurrunt, clyſteres & potiones. *C.* Quid iſta conferunt? *M.* Eho inepte, ità rogas, quaſi ego medicinæ operam dederim. Itaque ſi cupis ampliùs ſcire, quære tute ipſe ab iis potiùs qui iſta profitentur, hoc eſt, à medicis & pharmacopolis.

C. Nè

C. Nè mihi succenseas, oro. *M.* Cur tu es adeò curiosus? *C.* Ut ediscam semper aliquid. *M.* At vide interim nè voceris percunctator. *C.* Audi tamen item pauca. *M.* Loquere. *C.* Quamdiu ægrotavit mater? *M.* Ferè duas hebdomadas. *C.* Interea ubi erat pater? *M.* Profectus erat *Londinum* ad mercatum. *C.* Sed tu, quâ horâ rediisti in Gymnasium? *M.* Hodie manè. *C.* Dediſtine excusationem præceptori? *M.* Dedi *C.* Quid tibi respondit? *M.* Factum bene, inquit. Tu verò ubi eras? *C.* Hesterno die rus iveram cum patruo. *M.* Agè, videamus quid simus reddituri horâ secundâ: nam ego quodammodo nunc novus sum discipulus.

COLLOQ. 68.

Grangerius, Torquetus.

VIsnè ire mictum? *T.* Satis otiosè minxi. *G.* Eamus unà, quæso, ut parùm fabulemur. *T.* Tace inepte, nisi vis accusari. Non est fabulandi tempus; nonne debuisti meiere, quum jentaretur? *G.* Debui, sed oblitus sum. *T.* Ito igitur solus, cum bona venia præceptoris: nè sis posthac tam oblivioſus. *G.* Parebo tibi, & meminero.

COLLOQ. 69.

Malognodus, Gassinus.

QUid cogitas, *Gassine?* cave tibi, obsecro. *G.* Quid mihi cavebo? *M.* Nè in morbum incidas. *G.* Qua ex causa? M. Ex nimia lusûs intemperantia. *G.* Unde appareret periculum? M. Quia totus æstuas, totus sudore mades. *G.* Rectè & in tempore admones. Profecto non sentiebam. M. Desiste, si me audis. *G.* Audio verò libenter, ac tibi morem gero. Quis enim respuat tam fidele consilium? M. Deterge faciē sudariolo, & indue te celeriter, nè subitū frigus contrahas. *G.* Habeo tibi gratiam. Nam ferè morbis sum obnoxius. M. Quid est causæ? *G.* Infirmitas meæ valetudinis. Vides enim quàm imbecillo sim corpore. M. Tantò magis debes tibi cavere. *G.* Istud probè novi, & parens uterque me monet sæpissimè. Sed quid agas? naturâ pronumus in nostram perniciem. M. O mi *Gassine*, non est voluptati serviendū, sed temperantiâ valetudini consulendū

eſt. *G.* Eſt in promptu carmen *Catonis* in eam ſententiam. *M.* Teneo; ſed de his aliás. Jam ſatìs indutus es. Non eſt quòd hîc morêre diutius. *G.* Vale *Malognode*, monitor amiciſſime. *M.* Vin' tu, ut domum te deducam? *G.* Nihil opus eſt deductione. Ego bellè me habeo, Dei beneficio. *M.* Mi *Gaſſine*, cura ut valeas.

COLLOQ. 70.

Robinerianus, *Bobuſſardus*.

VAlde miror cur hodie manè non adfueris. *B.* Quid miraris tantopere? nihil hic eſt novi; multi abſunt quotidie, imò ferè horis ſingulis. *R.* Atqui victoria tibi erat in manibus. *B.* Quid ego curo? Ejuſmodi victoria (ut bene dicebat quidam) nihil aliud eſt quàm brevis gloria. *R.* Sed interim modeſti adoleſcentes hinc ad ſtudia magìs incenduntur; nec tamen inani gloriâ tumeſcunt, ſed ad honorem Dei referunt, quicquid indè laudis acceſſerit. *B.* Iſtud certè rarò contingit: plures enim ſunt, qui victoriis abutantur ad privatam gloriam, quàm qui Divini honoris rationem habeant. *R.* Veriſimile dicis. *B.* Imò veriſſimum. *R.* Sed velim mihi dicas, cur abfueris. *B.* Scripſi ad patrem literas. *R.* Cujus nomine? *B.* Matris. *R.* Dictavítne tibi ipſa? *B.* Quid ſcripſiſſem, niſi dictâſſet? *R.* Quid continebant literæ? *B.* Longum eſſet tibi narrare. *R.* Saltem dic earum argumentum. *B.* Varium erat & multiplex; & quid tuâ (quæſo) ſcire refert? *R.* Nihil. *B.* Cur ergò tam avidè quæris? *R.* Animi causâ, ut ferè curioſi ſumus novi aliquid audiendi. *B.* Nihil aliud quàm garris; omitte me. *R.* Auſculta paucis. *B.* Age, auſculto; loquere quid velis. *R.* Scire cupio ubi ſit pater tuus. *B.* Quaſi verò neſcias. *R.* Unde ſcirem? *B.* Cùm tibi ſit notiſſimus, & cùm ſimus vicini, non putâſſem te ignorare. *R.* Dic tandem quæſo. *B.* Eſt *Londini*. *R.* Quando eſt profectus? *B.* Abhinc dies quatuor. *R.* Quid ille agit? *B.* Negotiatur. *R.* Quando rediturus eſt? *B.* Finito mercatu. *R.* Ad quod tempus finietur? *B.* Roga mercatores; non eſt meum curare talia. *R.* Quid igitur curas? *B.* Ut Deum timeam, parentibus obediam, bonas artes cum pietate diſcam.

ſcam. *R.* Næ tu magnificè loqueris; ſed dic mihi ſeriò, potéſne res tantas efficere? *B.* Egóne iſtud mihi aſſumo? Quin potiùs fateor, nè incipere quidem penes me eſſe. *R.* Quid ergò de te fiet? *B.* Deus ipſe Spiritu ſuo in me operabitur. *R.* Optimè ſentis: nihil ex te præterea requirebam. *B.* Eſt Deo gratia, cui acceptum refero quicquid ineſt in me boni. *R.* Iſtud rectè, & laudo equidem, nè tibi videar nihil aliud quàm garrire. *B.* Cùm illud dicerem, jocabar ſané. *R.* Ego ſic accepi; ſed tu (ut cœpiſti) perge diſcere, & ſapere. *B.* Qui mihi dedit fidem, idem (ut ſpero) perſeverantiam dabit. *R.* Bene ſperas; & ego idem ſpero tecum: itaque pergamus vivere inter nos conjunctiſſimè, ut adhuc fecimus. *B.* Per me quidem non ſtabit, niſi ope Divinâ prorſus ero deſtitutus. *R.* Avertat ipſe Deus ſed audin' tu horologium? *B.* Ut in ipſo tempore ſermonem finivimus!

Duo quæ ſequebantur colloquia, de conſilio auctoris ſunt tranſlata ad finem hujus ſecundi libri.

COLL. 71.

Ruffetus, Monachus.

UNde venis? *M.* Foris. *R.* Quid prodieras. *M.* Ut emerem chartam. *R.* Emiſtíne? *M.* Emi. *R.* Quantum emiſti? *M.* Scapum. R. Quanti? *M* Quinq; quadrantibus. R. Cujus formæ? *M.* Minoris. R. Oſtende. *M.* Vide num bona ſit. R. Bona eſt profectó; in quem uſum emiſti? *M.* Ineptè quæris. Quis eſt chartarum uſus niſi ad ſcribendum? R. Imò alius. *M.* Quis cedó? R. Ad merces involvendas. *M.* Intelligebam de charta ſcholaſtica, non de emporetica; non enim ſum mercator. R. Utimur etiam chartâ ad ſiccandum recentem ſcripturam. *M.* Satis ſcio: ſed charta illa eſt bibula. R. Et tamen charta eſt. *M.* Eſto. R. Eſt ergò multiplex chartæ uſus etiam in ſchola *M.* Cogor fateri. R. Etiam dicam tibi alium uſum, & quidem in ſchola frequentiſſimum. *M.* Quem? R. Non auſim dicere ſine præfatione honoris. *M.* Quid opus eſt inter nos honorem præfari? non enim verba fœtent. R. Dicam igitur, quando ità vis. *M.* Dic liberé. Ad tergendas nates

in latrina. M. Illuc non feruntur chartæ puræ, ſed jam ſcriptæ, eæque inutiles. R. Quid tum? chartæ ſunt tamen. M. At ego de charta pura & nova loquebar. R. Sed interim victus es. M. Sit ità ſané; non me pœnitet diſputatiunculæ hujus noſtræ. Sed jam à luſu diſceditur. M. Et nos ergò loco cedamus.

COLLOQ. 72.

Hugo, Braſius.

HAbéſne bonum atramentum? Br Cur iſtud rogas? H. Ut mihi des aliquantulum. B. Eho, non habes? H. Imó; ſed eo non poſſum ſcribere. B. Quid obſtat? H. Quia nimìs ſpiſſum eſt. B. Neſcis diluere? H. Non eſt mihi aqua. B. Dilue vino. H. Multò minús. B. Quid ſi aceto dilueres? H. Indè charta perflueret. B. Quî ſcis? H. Audivi de quodam magiſtro, qui me docebat ſcribere. B. Ego verò aliud audivi magìs mirum. H. Narra mihi, ſodes. B. Quid mihi dabis? H. Bonam aciculam. B. Audi igitur quod ego didici ex quodam pædagogo meo. Atramentum quod aceto liquefactum eſt, ægrè eluitur. H. Fieri poteſt; ſed interim da mihi parùm in uſum præſentem. B. Tene atramentariũ tuum bene apertum, ego infundam tibi. H. Ecce; infunde. Vah! quàm liquidum eſt! B. Fortaſſe quia non eſt gummi ſatís. H. Sed quàm decolor! B. Utere ſi vis, quale quale eſt; non enim habeo melius. H. Quid igitur faciam? B. Hem inepte, non potes pennâ tuâ bene miſcere? H. Miſcui ſatís; quid poſſem præterea? B. Infunde rurſus in cornu meum. H. Admove propiús; éſtne ſatís? B. Comprime pennâ linteolum. H. Ità compreſſi ut ferè ſit aridum; quid erit tandem? B. Atramentum bonum, aut certè mediocre. H. Bona eſt mediocritatis regula, ut ex præceptore didicimus. Sed nunquid ex duabus malis rebus confici poteſt aliquid boni? B. Ubi miſcuero, & tibi rurſus infudero, videbis experimentum. H. Ardeo iſtud videndi deſiderio. B. Porrige nunc atramentarium tuum. H. Ecce, infunde. Ohe, jam ſatìs eſt; quæ iſthæc eſt profuſio? Plùs mihi dediſti quàm tibi retinueris. B. Commiſce iterum,

etiam

etiam atque etiam. *H.* Nunquam poſſet coquus ſua jura & condimenta meliùs confundere. *B.* Jam tandem facito periculum. *H.* Dic mihi aliquam ſententiam, ut interim diſcam aliquid. *B.* Experientia (ut vulgò dicitur) eſt rerum magiſtra. Habes? *H.* Dicto citiùs. *B.* Videlicet jampridem tenebas. *H.* Quis illud ignoraret, quod eſt adeò vulgare? *B.* Nunc videamus. *H.* Res apparebit meliùs, ubi ſcriptura bene deſiccata fuerit. *B.* Quid vis expectare? Jam ſiccata eſt plùs ſatís. *H.* Oh, vide quàm nigra ſit. *B.* Dixíne veré? *H.* Aliquando periculum feceras ſcilicet. *B.* conſtabit igitur experientiam eſſe rerum magiſtram. *H.* Quinetiam hinc experimur ex rerum commixtione bonum fieri temperamentum. *B.* Jam incipis altiùs philoſophari; itaq; diſcedo. *H.* O longum ſermonem de nihilo! *B* Nihil me pœnitet; alioquin inerti otio torpuiſſemus.

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM LIBER III.

Cui inſunt magiſtri colloquia cum diſcipulis.

Admonitio.

Hæc pueris ità legenda erunt, ut ex duobus legentibus unus diſcipulum, alter præceptorem agat.

COLLOQ. I.

Unus ex diſcipulis, Præceptor.

SAlve, præceptor. *P.* Salvus per Jeſum Chriſtum. An ſurrexerunt omnes? *D.* Omnes præter parvulos. *P.* Nunquis ægrotat? *D.* Nemo, gratia Deo. *P.* Quid agitur? *D.* Alii ſe induunt, alii jam ſtudent gnaviter. *P.* Adéſtne vobis hypodidaſcalus? *D.* Jamdudum. *P.* Ite igitur precatum, vóſque diligenter commendate Domino

Deo, per Jesum Christum, deprecatorem nostrum; deinde pergite in studiis vestris, usque ad horam jentaculi. *D.* Ità solemus, præceptor. *P.* Credo equidem; sed quia ferè somniculosi estis ac negligentes, idcirco ego vos admoneo sæpius. *D.* Gratiam habemus, præceptor humanissime. Nunquid vis prætereà? *P.* Dic famulo ut togam adferat.

COLL. 2.

Ludimagister, Discipulus.

ADfuistíne hodie concioni sacræ? *D.* Adfui. *L.* Qui sunt testes? *D.* Multi ex condiscipulis, qui me viderunt, testari possunt. *L.* Sed producendi erunt aliquot. *D.* Producam, quum jubebis. *L.* Quis habuit concionem? *D.* Do. *N. L.* Quotâ horâ incepit? *D.* Septimâ. *L.* Unde sumpsit thema? *D.* Ex Epist. *Pauli ad Romanos.* *L.* Quoto capite? *D.* Octavo. *L.* Adhuc bene respondisti: nunc videamus quid sequatur. Ecquid memoriæ mandâsti? *D.* Nihil quod referre possum. *L.* Nihílne? cogita paulisper, & vide nè turberis, quin esto animo bono. *D.* Certè præceptor, nihil possum reminisci. *L.* Nè verbum quidem? *D.* Nihil prorsus. *L.* Hem, verbero! Quid igitur profeciſti? *D.* Nescio, nisi quòd fortasse interim à malis abstinui. *L.* Istud quidem est aliquid, si modò fieri potuit, ut malo omnino abstinueris. *D.* Abstinui quoad potui. *L.* Fac ità esse; non tamen satisfeciſti Deo, quum scriptum, *Declina à malo, & fac bonum.* Sed dic mihi (quæso) quâ gratiâ illùc iveras potissimúm. *D.* Ut aliquid addiscerem. *L.* Cur id non feciſti? *D.* Non potui. *L.* Non potuisti, nebulo? imò noluisti, aut certè non curâsti. *D.* Cogor fateri. *L.* Quæ res te cogit? *D.* Conscientia mea, quæ me accusat apud Deum. *L.* Rectè dicis; utinam ex animo! *D.* Equidem ex animo dico. *L.* Ità fieri potest; sed agè, quid fuit causæ, quamobrem nihil memoriæ mandaveris? *D.* Negligentia mea: non enim diligenter audiebam. *L.* Quid igitur faciebas? *D.* Identidem dormiebam. *L.* Ità soles; sed quid agebas reliquo tempore? *D.* Cogitabam mille ineptias, ut solent pueri. *L.* An

tu

tu adeò puer es, ut non debeas attentus eſſe ad verbum Dei audiendum? *D.* Si attentus eſſem, poſſem aliquid proficere. *L.* Quid igitur meruiſti? *D.* Verbera. *L.* Meruiſti profectò, idque largiſſimé. *D.* Ingenuè confiteor. *L.* Verbo tenus, opinor. *D.* Imò certè ex animo. *L.* Fortaſſe, ſed interim para te ad plagas accipiendas. *D.* Ah magiſter, ignoſce obſecro. Peccavi fateor, ſed nulla ex malitia. *L.* Atqui tam ſupina iſta negligentia proximè ad malitiam accedit. *D.* Non equidem inficior; ſed tuam imploro clementiam per Jeſum Chriſtum. *L.* Quid igitur facies, ſi tibi ignovero? *D.* Faciam officium meum poſthac, ut ſpero. *L.* Addendum erat, Deo juvante; ſed id parùm curas. *D.* Imò magiſter, adjuvante Deo, præſtabo poſthac officium. *L.* Agè, condono culpam tuis lacrymis; tibíque eâ lege ignoſco, ut promiſſi memineris. *D.* Gratias ago, magiſter humaniſſime. *L.* Eris apud me in maxima gratia ſi promiſſa ſervaveris. *D* Faxit Deus optimus maximus ut poſſim. *L.* Faxit precor.

COLL. 3.

Nathanael famulus, Magiſter.

MAgiſter, nemo eſt qui doceat in ſexta claſſe. *M.* Quid hoc rei eſt? ubi eſt magiſter Philippus? *N.* Morbo detinetur in lecto. *M* Quî ſcis? *N.* Nuntiavit quidam ex diſcipulis ejus domeſticis. *M.* Dic hypodidaſcalo meo. *N.* Non eſt in muſæolo ſuo. *M.* Quî ſcis? *N.* Nam ego ter aut quater pulſavi oſtiolum. *M.* Dic primæ claſſis doctori, ut mittat è ſuis aliquem. *N.* Quid ſi nolit mittere? M. Abi inepte; an putas eum eſſe tam imprudentem ut recuſet? Abi, propera.

COLLOQ. 4.

Antonius, Magiſter, Diſcipuli.

MAgiſter. *M.* Hem, quid eſt? *A.* Sunt quidam qui te conventum volunt. *M.* Ubi ſunt? *A.* Te expectant in vico. *M.* Nunc adibo. *A.* Atqui urgent. *M.* Præcurre tu, atque eos intromitte in aream; ego te ſequar: vos interim expectate cum ſilentio. Mox ego adero, ut vos ad cœnam dimittam. *D.* O quàm bonum verbum!

COL-

COLL. 5.

Canellus, Præceptor.

PRæceptor, quid reddemus cras manè? *P.* Hodie manè palàm dixi ante è ſchola miſſionem. *C.* At ego non aderam, præceptor. *P.* Roga condiſcipulos. Nam ſi vellent ſinguli me interrogare de rebus à me palàm dictis, quæſo quando finis eſſet? Itaque fac ſis poſthac prudentior. *C.* Curabo pro viribus. *P.* Sed tu ubi eras? *C.* Prodieram. *P.* Quid prodieras? *C.* Ut curarem negotium aliquod, de quo pater ad me ſcripſerat. *P.* A quo petiviſti veniam? *C.* Ab hypodidaſcalo. *P.* Cur non à me potiùs? *C.* Quia eras occupatus. *P.* Quid agebam? *C.* Alloquebaris in area quoſdam viros honoratos, qui te conventum venerant. *P.* Abi; nunc recordor.

COLLOQ. 6.

Præceptor, Famulus, Obſervatores.

HEus *Martine.* *F.* Hem, præſtò ſum here. *P.* Accerſe mihi huc quinque publicos obſervatores quos heſterno die in hunc menſem elegi: noſtín? *F.* Optimè, nam egomet aderam. *P.* Sunt (opinor) in ſuo quiſque auditorio: feſtina. *F.* Quamprimum rediero. *O.* Adſumus omnes, præceptor: Quid tibi placet imperare? *P.* Satìs erat jubere; nec enim ſum imperator, nec magiſtratus. Ego vos huc accerſendos juſſi, ut vos officii veſtri commonefacerem. Vos igitur attentis auribus atque animis audite. Non ignoratis quanto cum timore Domini, heſterno die palàm in aula noſtra communi vos elegerim. Auſpicatì ſumus à ſacris precibus, ſequuta eſt admonitio noſtra atq; exhortatio ad omnem cœtum ſcholaſticum de timore Domini, déque moribus qui deceant ſtudioſos in ſchola quotidie verſantes: deinde, non ſine optimorum adoleſcentium teſtimonio vos elegi quinque quos ad hoc munus idoneos exiſtimavi: poſtremò, ventum eſt ad ſecundam cum gratiarum actione precationem. Nè igitur putetis ludum fuiſſe aut jocum actionem illam, in qua nomen Domini tam ſtudiosè fuerit invocatum. Ac licèt apud imperitos aut arrogantes hoc munus & vile & abjectum vide-

videatur; vos tamen credite, cùm honorificum tum ſanctum eſſe veſtrum illud miniſterium. Quòd ſi aliter exiſtimabitis, fieri non poteſt, ut munere veſtro rectè fungamini. Itaque ego vos hortor quantùm poſſum, & per Jeſum Chriſtum obteſtor, ut cum Dei timore atque reverentia diligentiam præſtetis in iis omnibus quæ intelligetis ad officium veſtrum pertinere. A vobis igitur abſit omnis favor, odium, gratia, ſtudium vindicandi, & ſimilia, quæ tranſverſos agunt homines, & ſincerum corrumpunt judicium. Nè timeatis improborum minas, quibus illi animos adoleſcentium ab officio ſolent abſterrere. Quam enim habent in vos poteſtatem? potiùs eum timete qui veſter eſt Dominus, qui vitæ ac necis poteſtatem habet. Illius (inquam) tanti Principis timor vobis ob oculos ſemper obverſetur: incurretis (ſcio) in aliquot improborum ac diſſolutorum odium; ſed pluris ſit vobis unius Patris veſtri cœleſtis amor & charitas, quàm omnes omnium hominum inimicitiæ. Eſtote ſemper memores verbi illius, quo Servator noſter & ſummus Præceptor ſuos diſcipulos ad conſtantiam hortabatur: *Si vos* (inquit) *odit mundus, ſcitote quòd me priùs odio habuerit:* Vos igitur propter ipſum Chriſtum, omnes flocci facite nebulonum minas, offenſiones, inimicitias; dummodo gloriæ Dei poſſitis inſervire fideliter. Hæc ſunt de quibus nunc pro temporis brevitate vos admonendos eſſe exiſtimavi, præter illa quæ vos in aula heſterno die audiviſtis. *Primus Ob.* Maximas tibi gratias agimus, præceptor humaniſſime, & Chriſtum precamur, ut ſua dona tibi ſemper adaugeat. A te verò vehementer petimus, ut (ſi tibi moleſtum non eſt) præſcriptam des nobis hortationem tuam, quò illam inter nos quandoque relegentes, memoriæ tenaciùs infigamus. *P.* Id ego faciam primo quoque tempore, quandoquidem rem ſanè honeſtiſſimam poſtulatis. *Primus Ob.* Optamus etiam à te (ſi placet) commentariolum ſcriptum habere de præcipuis officii noſtri capitibus, ut ſimus certiores quid potiſſimum ſit nobis hac in re obſervandum. *P.* In ipſo tempore de hoc admones,

&

& ſic ego jampridem in animo habebam: ſed me quotidie aliud ex alio impedivit. Dabo igitur ejuſmodi commentariolum, quod videlicet contineat quicquid ad obſervatorum publicorum officia pertinebit; id autem deſcribetis ex ipſo archetypo meo, quod ideo ſervare volo, ut cæteris quoque tradere poſſim futuris obſervatoribus. Nunc redite in ſuum quiſque auditorium. *Ob.* Rectà imus, præceptor.

COLLOQ. 7.

Clericus, Magiſter.

LIcétne, magiſter, ut ego & patruelis eamus domum? M. Quid eó? *C.* Ad nuptias conſobrinæ. M. Quando eſt nuptura? *C.* Craſtino die. M. Cur tam citò vultis ire? *C.* Ut mutemus veſtimenta. M. Per me licet eatis: hâc tamen lege, ut cras huc redeatis cubitum. *C.* Quid ſi volet patruus ut expectemus repotia? M. Non detinebit vos, ſatìs ſcio. dummodo dicatis ei quâ lege dimiſerim. *C.* Verum fatebimur. M. Abite, & ab omni cavete intemperantia; facitéque ut *Luceat lux veſtra coram hominibus, ut glorificetur noſter ille cœleſtis Pater.* *C.* Ità quidem ſperamus fore, ipſo nos in omnibus adjuvante.

COLLOQ. 8.

Laurentius, Magiſter.

LIcétne exire, magiſter? M. Quæ tibi eſt exeundi cauſa? *L.* Ut quæram in foro aliquem ex noſtratibus. M. Quid iſtud opus eſt? *L.* Mandare illi volo, ut meos admoneat de pane mihi aut adferendo, aut mittendo. M. Ubi panis deficit, omnia ſunt illîc venalia. *L.* Iſtud vulgatum eſt apud nos proverbium. M. Imò ubique pervulgatum, adeò panis mortalium vitæ eſt neceſſarius. Sed ad rem: tu nunc prodire vis? *L.* Si tibi placet, magiſter, nè mei negotii occaſionem amittam. M. Abi, & feſtina ante prandium redire. *L.* Dabo equidem operam.

COLL. 9.

Beatus, Præceptor.

LIcétne mihi exire unà cum fratre? P. Quid cauſæ eſt? *B.* Ut mater emat nobis calceos; deinde ut tonſorem

sorem adeamus. P. Quid eó? *B.* Resectum capillos. P. Quid nunc opus est? *B.* Ut cras (si Dominus permiserit) invisamus patruum. P. Ite, & maturè redite ad studium. Sed heus pueri, adferte mihi à matre testimonium in crastinum diem, aut testem adducite. *B.* Deo juvante id curabo diligenter. Nunquid aliud vis, præceptor? P. Ut meis verbis matrem officiosè salutetis.

COLLOQ. 10.

Albertus, Præceptor.

PRæceptor, licétne nobis ire ad tonsorem? P. Quid eó? *A.* ut capillum tondeamus. P. Libenter quotidie exiretis sexies; quin expectate in crastinum diem, ut eatis unà cum cæteris. *A.* Atqui propter forum turba erit in tonstrina. P. Quid tum? satìs habebitis otii ad expectandum. Recipìte vos ad studium. *A.* Ut libet, præceptor.

COLLOQ. 11.

Bargius, Præceptor.

PRæceptor, accersor à Patre. P. Ubi is est? *B.* In diversorio. P. Quando venit? *B.* Advenit modó. P. Quis tibi tam citò nuntiavit? *B.* Misit ad me famulum. P. Ubi est? *B.* Præ foribus me expectat. P. Cur illum non intromisisti? *B.* Noluit intrare. P. Quid ità? *B.* Quia (ut ait) festinatione urgetur. P. Voca illum ut paucis conveniam; deinde abi: sed cura ut quàm primùm huc adsis. *B.* Eo vocatum

COLL. 12.

Ludimagister, Ruscinæus.

UBi est *Martinus?* *R.* Ivit ad forum. *L.* Quid eó? *R.* Emptum, ut dixit, cingulum. *L.* Injussu meo exire non debuit; sed hoc nihil ad te. Quis dabit vobis merendam? *R.* Dixit se horâ secundâ reversurum, ut det nobis. *L.* Quid si fallat? *R.* Id non est moris ejus. *L.* Nisi ad horam adfuerit, admone uxorem de vestra merenda: habet enim clavem alteram cellæ penuariæ.

COLLOQ. 13.

Præceptor, Scarronus.

DEmiror unde nunc venias. *S.* Domo redeo, præceptor. P. Cur iveras domum? *S.* Petitum merendam.

P. Quam-

P. Quamobrem non attuleras? *S.* Mater erat occupata. *P.* Quid tum? debuisti exire injussu meo? *S.* Non debui, fateor. *P.* Quid igitur meruisti? S. Plagas accipere; sed ignosce mihi, quæso, præceptor. *P.* Cur non petivisti eundi potestatem? *S.* Quia non audebam te interpellare. *P.* Quid agebam? *S.* Tenebas libellum quendam, & legebas aliquid. *P.* Fieri potest; sed vos tamen sæpe me interpellatis ob rem leviorem: nunc igitur para te ad vapulandum. *S.* Parce mihi, obsecro, præceptor. *P.* Sine ut priùs cogitem aliquantisper. Agè, parco, tum quia ingenuè confiteris, tum quòd satis studiosus mihi videris. *S.* Gratias ago maximas, præceptor humanissime.

COLLOQ. 14.

Gulielmus, Ludimagister.

PRæceptor, non restat mihi charta ad scribendum, vísne dare codicem? *L.* Quem in usum? *G.* Partim ad colloquia, partim ad exemplaria. *L.* Retulisti in codicem tuum? *G.* Retuli. *L.* Ostende. *G.* Ecce tibi, præceptor. *L.* Quid istud? retulisti octodecim: vis ergò de majore? *G.* Si tibi placet. *L.* Pete à famulo; ac, nè dubitet, ostende illi tuum codicem, ut idem in suum referat. *G.* Audio. *L.* Audi item: cave abutaris chartâ, nè tibi pater graviter succenseat. *G.* Faxit Deus ut bene utar.

COLL. 15.

Grivetus, Ludimagister.

PRæceptor, licétne prodire? *L.* Quamobrem? *G.* Ut emam cultellos mensarios. *L.* Ubi sunt quos habebas? *G.* Reliqui domi. *L.* Quid ità? *G.* Quia jam obtusi erant & inutiles. *L.* Habésne pecuniam ad emendos alios? *G.* Mater dedit mihi. *L.* Quis erit adjutor ad emendum? *G.* *Gerardus* *L.* Ite sanè, & cavete nè vobis imponatur. *G.* Cavebimus, Deo juvante. *L.* Omnes quidem juvat, sed eos potissimùm, qui ad ejus honorem omnia referunt.

COLLOQ. 16.

Vernetus, Ludimagister. Spatula.

PRæceptor, licétne pauca? *L.* Loquere. *V.* Nos duo proponebamus, si tibi ità videretur, ire, dum cæteri ludunt,

ludunt, foràs, ambulatum. *L.* Quò vultis exire? *V.* In proxima ſuburbana. *L.* Quid autem agetis ambulantes? *S.* Tractabimus colloquium aliquod. *L.* Sed de bonis & honeſtis rebus. *S.* Hæc temporis ſerenitas & tam pulchra terræ facies præbebunt nobis honeſtum aliquod argumentum. *L.* Nunquam deeſt Dei laudandi materia, duntaxat veris ejus cultoribus. *V.* Nunquam profectó; ſed ut ad propoſitum revertamur, permittis nobis (præceptor) extra urbem prodire? *L.* Niſi mihi perſpecta eſſet veſtra perpetua fidelitas, & verus amor literarum, nunquam permitterem; præſertim cùm pravi adoleſcentes me ſæpe in hoc genere fefellerint. Vos igitur prodite, & maturè ad cœnam revertimini.

COLL. 17.

Iſaias, Ludimagiſter.

PRæceptor, licétne prodire? *L.* Quò prodire cupis? *I.* Ad ſartorem. *L.* Quid eó? *I.* Petitum femoralia. *L.* Jámne facta ſunt? *I.* Sunt, opinor. *L.* Rectè *opinor* dicis, quia res incerta eſt. *I.* Atqui promiſerat mihi in hunc diem. *L.* Quid ſi fallar? *I.* Nihil mirum fuerit. *L.* Nunc quoq; verè loquutus es; nam rarò ad promiſſum tempus fidem præſtant artifices. *I.* Viſo tamen, præceptor, ſi mihi permittis. *L.* Nihil impedio. *I.* Nunquid vis, præceptor? *L.* Imò, ut properes, nè deſis prælectioni. *I.* Bene mones, abeo.

COLL. 18.

Caius, Præceptor.

LIcétne prodire? *P.* Quó? *C.* Domum. *P.* Hem, tam ſæpe ire domum? *C.* Mater juſſerat ut ego & frater ſe adiremus hodie. *P.* Cujus rei gratia? *C.* Ut ancilla veſtimenta nobis excuteret. *P.* Quid iſtud? Súntne vobis pediculi? *C.* Et multi quidem. *P.* Cur uxorem meam non admoniſtis? *C.* Non auſi ſumus. *P.* Quaſi verò illa ſit uſque adeò difficilis. Ancillam habet eâ potiſſimùm gratia, ut veſtram omnium curet munditiem: nec vos ignoratis illud; ſed gaudetis matris inviſendæ occaſionem vobis dari.

Vos

Vos igitur manete; cras ego curabo, ut vobis excutiantur veſtes &c. Sed mater nos objurgabit. P. Egomet eam placabo; quieſcite.

COLLOQ. 19.

Tornator, Ludimagiſter, Diſcipuli.

PRæceptor, licétne cras ire domum? *L.* Quid eó? *T.* Petitum panem. *L.* Non tibi reſtat? *T.* Reſtat quidem, ſed parùm admodum. *L.* Quid frater? éſtne tecum iturus? *T.* Juſſit pater. *L.* Quando conveniſti illum? *T.* Die Jovis, quum veniſſet in hanc urbem. *L.* Ubi illum vidiſti? *T.* Apud forum. *L.* Non mentiris? *T.* Non mentior. *L.* Unde probabis? *T.* Sunt ex condiſcipulis qui aderant. *L.* Qui tandem? *T.* Adſunt *Blaſius* & *Audax*. *L.* Eſtné verum, pueri? *D.* Omnino verum. *L.* Quî ſcitis? *D.* Vidimus ejus patrem, & audivimus ipſa verba. *L.* Si ità eſt, permitto ut eas domum cum fratre. *D.* Vale, præceptor. *L.* Vos ſervet Dominus Deus. *T.* Idem tibi precamur ex animo. *L.* Sed heus. quando huc aderitis? *T.* Craſtino die veſperi, Deo juvante. *L.* Cura ut promiſſi memineris. *T.* Curabo *L.* Scilicet ut ſoles. *T.* Imò meliùs, ſpero. Nunquid vis? *L.* Ut verbis meis ſalutem dicas parentibns. *T.* Faciam libenter; iterum vale, præceptor. *L.* Vos quoq; valete, & lento gradu ambulate, propter æſtum ſolis. *T.* Ità facere ſolemus.

COLLOQ. 20.

Magiſter, Villarianus.

QUid ſibi vult quòd abfueris hâc totâ hebdomade? *V.* Oportuit me manere domi. M. Quamobrem? *V.* Ut matri adeſſem quæ ægrotabat. M. Quod illi officium præſtabas? *V.* Sæpius ei legebam. M. Quid legebas? *V.* Aliquid ex ſacris literis. M. Sanctum iſtud & laudabile miniſterium. Utinam ſic omnes ſtuderent verbo Dei! Sed quid? nihil agebas præterea? *V.* Quoties opus erat, illi miniſtrabam cum ancilla. M. Hæccine vera ſunt omnino? *V.* Habeo teſtimonium. M. Profer illud. *V.* Ecce. M. Quis ſcripſit? *V.* Famulus noſter, matris nomine. M. Agnoſco ejus manũ, quia ſæpe ab illo mihi attuliſti. *V.* Licétne igi-

tur

tur redire in ſedem meam? *M.* Quidni liceat, cùm mihi ſatisfeceris? *V.* Gratias ago, præceptor.

COLLOQ. 21.

Lacetus, Hypodidaſcalus.

PRæceptor, licétne mihi prodire? *H.* Quæ tibi eſt prodeundi cauſa? *L.* Eſt mihi eundum ad forum. *H.* Quid eó? *L.* Ut emam corium. *H.* In quem uſum? *L.* Ad calceorum ſoleas. *H.* Quis te adjuvabit in emptione? *L.* Quidam oppidanus cui hoc mandavit pater meus. *H.* Debueras adire me cum cæteris qui ad forum prodierunt. *L.* Occupatus eram. *H.* Qua in re? *L.* In ſcribendis ad patrem literis. *H.* Quando eas dabis? *L.* Hodie, ſi quem in foro noſtratium offendero. *H.* Abi; & memineris ad horam ſolitam adeſſe. *L.* Meminero.

COLLOQ. 22.

Arator, Ludimagiſter.

PRæceptor, tuo permiſſu horâ primâ prodieram; nunc redeo. *L.* Curâſti negotium tuum? *A.* Curavi, gratia Deo. *L.* Factum bene; quota eſt hora? *A.* Inſtat ſecunda. *L.* Voca mihi famulum; deinde ito ad merendam cum cæteris.

COLLOQ. 23.

Euſebius, Præceptor.

PRæceptor, víſne mihi mutuò dare aliquantum pecuniæ? *P.* Quid opus eſt tibi pecuniâ? *E.* Ut *Sylvio* ſatisfaciam. *P.* Quantum debes illi? *E.* Aſſem cum ſemiſſe. *P.* Quo nomine? *E.* Quia ſcripſit mihi aliquot colloquia. *P.* Oſtende. *E.* Vide, ſi placet. *P.* Adi hypodidaſcalum, dic ut det quantum petis. *E.* Gratias ago, præceptor. *P.* Non eſt quòd agas; ſed refer in codicem tuum. *E.* Quin jam retuli. *P.* Factum bene; oſtende ipſi hypodidaſcalo.

COLLOQ. 24.

Elaſius, Ludimagiſter.

LIcétne mihi, præceptor, adire tutorem? *L.* Quæ te cauſa movet? *E.* Jusſerat ille ut ſe hodie convenirem, ſi liceret per otium. *L.* Quando jusſerat? *E.* Nudiuſtertius.

tius. *M.* Ubi illum vidisti? *B.* In area quæ est è regione templi. *M.* At vide nè mentiaris. *B.* A me abſit mendacium. Si vis, dabo teſtes ex condiſcipulis, qui mecum aderant. *M.* Qui ſunt illi? *B.* *Daniel & Corderius*; víſne ut eos accerſam? *M.* Mane, ego illos conveniam. Sed dic, quid eget tutor operâ tuâ? *B.* Ad aliquid deſcribendum. *M.* Quâ igitur horâ vis illum adire? *B.* Nunc, ſi tibi placet. *M.* Quando huc redibis? *B.* Cùm primùm me dimiſerit. *M.* Nunc abi, atq; illi ex me dic ſalutẽ plurimam. *B.* Faciam libenter.

COLLOQ. 25.

Scriba, Magiſter.

PRæceptor, pater te invitat ad prandium, ſi tibi placet. *M.* Eſtne ſolus? *S.* Solus (opinor) præter domeſticos. *M.* Excuſa me illi, jam enim aliunde invitatus eram. Age tamen illi meis verbis gratias. *S.* Nunquid vis aliud? *M.* Nihil, niſi ut maturè ad ſcholam redeas. *S.* Maturè, juvante Deo.

COLLOQ. 26.

Gaſper, Ludimagiſter.

LIcétne prodire, præceptor? *L.* Quó? *G.* Primùm ad ſartorem, deinde ad tonſorem. *L.* Cur ad ſartorem? *G.* Ut curem tibialia reficienda. *L.* Súntne lacerata? *G.* Adeò lacerata, ut vix induere poſſim. *L.* Cur ad tonſorem? *G.* Ut illi oſtendam ulcus, quod mihi his diebus ſubortum eſt in femore. *L.* Detege, ut videam. *G.* Vide, quando ità placet. *L.* Eſt furunculus. *G.* Ità conjiciebam. *L.* Cùm aperueris tonſori roga illum ut emplaſtrum ulceri aptum adhibeat. *G.* Faciam quod ſuades. *L.* Sed nunquis eſt quĩ tecum prodire velit? *G.* Imò *Joannes Fluvianus*. *L.* Quod habet negotium? *G.* Tonſorem quoque vult adire. *L.* Ite igitur unà & redite ſimiliter. *G.* Nunquid vis præterea? *L.* Ut maturetis reditum, nè merendâ veſtrâ mulctemini.

COLLOQ. 27.

Franciſcus, Ludimagiſter.

PRæceptor, licétne nobis prodire? *L.* Eſtíſne multi qui prodire vultis? *F.* Ferme omnes. *L.* Quid hoc ſibi vult? *F.* Eſt hodie mercatus; indè fit, ut ferè ſibi quiſq; velit

velit aliquid emere. *L.* Nunc ego ſum occupatior, quàm ut ſingulorum prodeundi cauſam poſſim cognoſcere; adite igitur ſubdoctorem, qui cognoſcat; & ſi vacat, vos deducat ipſe. *F.* Gratias agimus, præceptor humaniſſime.

COLLOQ. 28.

Magiſter, Theophilus.

HOdie igitur *Petrum* conveniſti? *T.* Hodie. *M.* Ubi? *T.* In templo. *M.* Quotâ horâ. *T.* Octavâ matutinâ. *M.* Nunquid rogâſti quando ſit repetiturus ſcholam? *T.* Rogavi. *M.* Quid ille? *T.* Neſcio, inquit. *M.* Debuiſti illum ad reditum exhortari. *T.* Id ego feci, & multis quidem verbis. *M.* Bene feciſti: ſed quid ille reſpondit? *T.* Se adhuc à patre detineri ad fructus colligendos. *M.* Quid ſi ad ipſum patrem ſcribas de ſtatu noſtro ſcholaſtico? fortaſſe enim movebitur ut filium citiùs remittat. *T.* Si tibi ità videtur, faciam, idque diligenter. *M.* Fac igitur primo quoque tempore; ſed audi, ſcribe pleniſſimè, deinde literas tuas mihi oſtende, priuſquam des perferendas. *T.* Sedulò faciam, præceptor.

COLLOQ. 29.

Farrarius, Magiſter.

PRæceptor, licétne mihi exire? *M.* Quò tibi eundum eſt? *F.* Ad tonſorem. *M.* Non eſt tibi aliud negotium? *F.* A tonſore, ire emptum ligulas; illinc me ad ſutorem conferre. *M.* Cur ad ſutorem? *F.* Ut uni ex calceis meis annectat corrigiam. *M.* Iſta omnia quando confeceris? *F.* Intra horæ ſpatium, ut ſpero. *M.* Erunt multi fortaſſe in tonſtrina expectantes. *F.* Fieri poteſt; ſed ſi videro diutius mihi morandum illîc eſſe, expectabo in diem Sabbati. *M.* Eſtné alius qui prodire velit? *F. Pontanus* ait ſe velle chartam emere. *M.* Scíſne illi opus eſſe? *F.* Scio. *M.* Ite igitur unâ; curate diligenter ſuum uterq; negotium; nec ſitis ceſſatores. *F.* Deo juvante, cavebimus.

COLLOQ. 30.

Carbonarius, Præceptor.

LIcétne exire? *P.* Quó? *C.* Ad ſartorem. *P.* Quid eó? *C.* Ut mihi tunicam faciendam metiatur. *P.* Quæ ti-

bi est materia? *C.* Niger pannus. *P.* Ubi est? *C.* In arca mea. *P.* Sartor autem quis tibi est? *C. Petrus Sylvius.* *P.* Estnè peritus artifex? *C.* Sic audivi; & est notus patri meo, qui jussit ut illum adirem. *P.* Ubi habitat? *C.* In vico Xenodochii. *P.* Non nimis longè est; cave discurras. *C.* Cavebo. *P.* Facilè à me veniam impetrant, qui nunquam fallunt. *C.* Avertat Deus ut unquam fallam.

COLL. 31.

Luterinus, Præceptor.

PRæceptor, licétne pauca? *P.* Loquere quid velis. *L.* Quum interdum dicis alicui nostrûm, Ubi est follis? vel, Ceuò follem; non apparet utrùm *follis* sit masculini, an fœminini generis. *P.* Non apparet, fateor; quid tum? *L.* Unde igitur scire possumus? *P.* Cur me de hoc nunquam rogâsti? *L.* Tam multa tam sæpe interrogamus, ut vereamur nè tibi molesti simus. *P.* Quasi verò istud unquam præ me feram; contrà, eò magìs amo vos, quò me rogatis sæpius. Quid enim magìs cupio, quàm ut aliquando vos videam & optimos & doctissimos? *L.* Habemus gratiam maximam, præceptor humanissime. P. Eam gratiam ego & vos Deo nostro debemus, qui solus suâ bonitate utrisque bonam dedit voluntatem. *L.* Faxit ille ut hoc beneficio rectè semper utamur in ipsius gloriam. Sed dic quæso, *follis* cujus est generis? P. Masculini. *L.* At ego potiùs fœminini dixissem. P. Quamobrem? *L.* Quia tale est *pellis*, quod est in rudimentis pro exemplo positum. P. Non abs re id conjiciebas. Nam *is* finita, quale est *pellis*, magna ex parte fœminina sunt. *L.* Non igitur omnia? P. Vix ulla est tam generalis regula, quæ exceptione careat. *Follis* igitur sub exceptione cadit, quia masculinum est. Sic aliquot alia; ut ignis, piscis, axis, &c. *L.* Sed unde illa dignoscam? P. Facilè cognosces, quum perveneris ad Grammaticæ regulas. Sed interim Latinè loquentes attentè observa, téq; ad eorum imitationem diligenter accommoda. *L.* At istud longum est, præceptor. P. Non fiunt nisi longo tempore præclara ædificia.

L. Expe-

L. Experientia nos iſtud docet. At pater meus vellet me annuo ſpatio doctum videre. P. Ego verò iſtud unius diei ſpatio videre vellem. Sed quid agas? omnibus in rebus expectandum tempus eſt. Pater tuus, quia non didicit literas, neſcit quid doctrina valeat, neque quantis laboribus illa comparetur. *L.* Verũ dicis; ſed quid illi reſpondere poſſum, quum apud me conqueritur, de temporis longi ſpatio in diſcendis literis? P. Docebo te inter cœnandum; nunc ito luſum cum cæteris, ut me in muſæum recipiam. *L.* Ignoſce mihi, quæſo, præceptor, quòd te interpellaverim. P. Nihil me interpellâſti, non enim occupatus eram. Præterea, ſi te audire mihi moleſtum fuiſſet, nonne poteram te in aliud tempus rejicere? *L.* Tuo jure id poteras. P. Abi igitur.

COLLOQ. 32

Caſtronovanus, Præceptor.

SAlvus ſis, præceptor. P. Auſpicatò advenis: quid nuntias? *C.* Orat te pater meus, ut animi causâ eamus unà in hortos ſuos ſuburbanos. P. Ad eam rem nos invitat ſerenitas, & nunc ſumus feriati. Sed quid illîc aſpectu jucundum videbimus? *C.* Varias & pulchras arbores cum ſuis fructibus, item herbarum & florum miram varietatem. P. Nihil eſt illis rebus hoc tempore jucundius. *C.* Ea eſt Dei erga nos beneficentia. P. Quam quidem aſſiduis laudibus proſequi debemus. *C.* Sed vereor nè patri in mora ſimus P. Tantiſper expecta dum togam muto, ut ſim ad ambulandum expeditior. Jam paratus ſum; nunc eamus. Sed éſtne domi pater? *C.* Præ foribus nos expectat. P. Bene res habet, vide ut eum decenter ſalutes. *C.* De hoc, te docente, ſæpe admoniti fuimus.

COLLOQ. 33.

David, Ludimagiſter.

PAter meus tibi ſalutem plurimam dicit. *L.* Aín' tu? quando rure rediit? *D.* Herì tantúm. *L.* Ut valet? *D.* Optimé. *L.* Mater verò ubi eſt? *D.* Adhuc eſt in *Gallia*. *L.* Ubi in *Gallia*? *D. Aureliæ*. *L.* De illa quid auditis? *D.* Eſſe bonâ valetudine præditam, Dei beneficio. *L.* Dominus Deus

conſervet eam. *D.* Ità precor. *L.* Dic viciſſim patri ſalutem plurimam verbis meis. *D.* Faciam ſeduló.

COLLOQ. 34.

Buchodus, Ludimagiſter.

PRæceptor, licétne pauca? *L.* Dic liberé. *B.* Cur non dicimus hic arbor, ſicut hic labor? Item cur genitivum arboris non proferimus penultimâ longâ, ut ferè in cæteris nominibus terminationis ejuſdem? *L.* Quia loquendi uſus aliter probavit. Nec enim ubique locum habet analogia: ſed ubi ea deficit, ſequendus eſt eorum uſus, qui rectè & purè loquuti ſunt. Nam ipſa Latinitas uſu & autoritate magìs quàm ratione conſtat. *B.* Da igitur autoritatem de nomine *arbor*. *Arboris exeſæ truncus*, apud *Virgilium*. Nonne hîc manifeſtè vides & genus & accentum? *B.* Video, præceptor. Sed súntne alia eodem accentu? *L.* Inprimis Græca omnia, ut *Caſtor, Caſtoris*; ſic *Hector, Neſtor*, & ſimilia. Item hæc duo neutrius generis, *æquor æquoris*, *marmor, marmoris*. Sunt & adjectiva quædam, ut *memor memoris*, & ex eo compoſitum *immemor*. Talia quoque ſunt ex *decus* & *corpus* compoſita, ut *indecor indecoris*, *tricorpor tricorporis*. Sed hæc apud Grammaticos annotata facilè per te invenies. Nam iſta ætas tua majorem indies requirit diligentiam. Huc accedit, quòd hæc ipſa, quæ tuo labore & diligentiâ inveneris, firmiore tenebis memoriâ. *B.* Ago tibi gratias, humaniſſime præceptor, quòd me tantâ humanitate non ſolùm doces, ſed etiam admones. *L.* Bene facis; ſed interim volo memineris, ſoli Deo acceptum referre, quicquid boni ex labore meo in te proficiſcitur. Fruſtrà enim docendo laboramus, niſi laboribus noſtris divinus favor acceſſerit. Nôſti illud Apoſtoli, *Neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui dat incrementum Deus?* *L.* Eſſemus profectò plumbo ſtupidiores, ſi iſta ignoraremus, quæ nobis tam ſæpe inculcas, támque diligenter. *L.* Tantò diligentiùs vos oportet tum meminiſſe, tum recordari. *L.* Sed jam tempus eſt, ut ad quotidianum penſum te referas. Ego verò interea me abdo in muſæolum.

COL-

COLLOQ. 35.

Præceptor, Olivarius.

DIc Latinè *a book. O. Liber. P. Liber*, cujus generis? *O.* Maſculini. *P.* Quî ſcis? *O.* Ex bene loquendi uſu & conſuetudine. *P.* Oſtende uſum. *O.* Nam quotidie loquentes, ſic dicimus, *Hic liber cujus eſt?* Dicimus item ſæpenumero *Liber meus, liber tuus, bonus liber*, & ſimilia. *P.* Bene reſpondiſti; ſed quis loquendi uſum te docuit? *O.* Tu ipſe, præceptor. *P.* Ergóne tenes omnem uſum linguæ Latinæ? *O.* Si tenerem, non eſſem diſcipulus. *P.* Quid igitur? *O.* Magiſter fortaſſe. *P.* Abi, reſponſo tuo contentus ſum. *O.* Gaudeo ſané. *P.* Age gratias Deo, qui tibi dedit ingenium & mentem bonam. *O.* Utinam ſemper agnoſcam ejus in me beneficia! *P.* Utinam ille favore ſuo tua ſtudia proſequatur! Quid hoc ſibi vult, *Olivari? O* Quòd mihi bene precaris. *P.* Ergò tu quoque memento bene ex animo precari omnibus, præcipuè verò condiſcipulis tuis *O.* Meminero, præceptor. *P.* Addendum fuerat, Deo juvante. *O.* Oblitus ſum, fateor.

COLLOQ. 36.

Ludimagiſter, Daniel.

ATtende, *Daniel*, ut diſcas Latina bene Anglicè vertere. *D.* Attendo, præceptor. *L.* At diligenter. *D.* Imò diligentiſſimè & ex animo. *L.* Bene facis. *D.* Propone igitur mihi Latina, ut nobis interdum ſoles. *L. Quid opus eſt? D. What is needfull? L. Gallinæ. D. To an hen. L. Ut. D. That. L. Illa. D. She. L. Sit. D. May be. L. Bona. D. Good. L.* Rectè vertiſti. Nunc ad ſingulas partes hujus orationis reſponde nominatim. *D.* Reſpondebo quoad potero, dummodo mihi præieris. *L. Quid. D.* Eſt nomen. *L. Opus. D.* Nomen. *L. Eſt. D.* Verbum. *L. Gallinæ. D.* Nomen *Ut. D.* Conjunctio, hoc in loco. *L. Illa. D.* Pronomen *L. Sit. D.* Verbum. *L. Bona. D.* Nomen. *L.* Agè, dicamus iterum, ut ſingula paulò pleniùs intelligas. *D.* Quid nunc reſpondebo? *L.* Indica breviter ſingularum partium declinatum, ut vos docere ſoleo. *D.* Præito igitur, ut cœpiſti. *L. Quid. D.* Quid, cujus, nomen ſubſtantivum anomalum.

malum. *L. Opus. D. Hoc opus, operis,* ut *onus, oneris. L. Fueris, Daniel. D.* Quid ità? *L.* Quia *opus* hîc eſt adjectivum. *D.* Eho, adjectivum! quomodo declinatur? *L.* Eſt indeclinabile. *D.* Me miſerum! nunquam iſtud audieram. *L.* Addendum fuit, quod ſciam, vel quod meminerim. *D.* Quamobrem? *L.* Quia fortaſſe audieras, ſed memineras malé. *D.* Fieri poteſt; ſed perge (quæſo) me docere. Quid Anglicè ſignificat iſtud nomen? *L.* Non ſolet Anglicè verti, niſi junctum cum verbo *Sum, es. D.* Da exemplum. *L.* Quotidie in ore habes exempla. *D.* Nunc mihi non occurrunt. *L.* Nonne ſoles dicere, & audire ex condiſcipulis, *Opus eſt mihi chartâ, atramento, pecuniâ,* & ſimilia? D. Sæpe dico, fateor, & ſæpe audio, ſed parùm adverto. *L.* Nunc igitur adverte & manda memoriæ. Opus eſt mihi pecuniâ ad libros emendos, *I have need of money to buy books:* vel ſic, *I want money:* vel, *I have to do with. D.* Da item aliud exemplum, quæſo. *L.* Opus eſt tibi virgis, ut tua expellatur pigritia, *Thou haſt need of rods that thy ſloth may be driven away. D.* Fateor equidem, præceptor; ſed Deus (ut ſpero) mei miſerebitur *L.* Omniũ miſeretur Deus qui piè illum invocant. Sed de nomine *Opus* jam ſatìs multa, quod ad vos attinet: ad cætera redeo. *Eſt. D. Sum, es, eſſe,* verbum anomalum. *L. Gallina. D. Gallina. gallinæ,* ut *menſa menſæ. L. ut. D.* Non declinatur, quia eſt conjunctio; Anglicè, *That, to the end that, for that. L. Illa. D. Ille,* generis maſculini: *illa,* fœminini; *illud,* neutrius. *L.* Declina in fœminino; *D. Illa, illius, illi,* &c. *L. Sit. D.* Jam dictum eſt. *L. Bona. D. Bonus,* generis maſculini; *bona,* fœminini; *bonum,* neutrius nomen adjectivum. *L.* Confer ad exemplum. *D. Juſtus, juſta, juſtum; bonus, bona, bonum. L.* Nunc mutuò vos interrogate, ut pleniùs omnia tractetis.

COLLOQ. 37.

Blanderius, Hypodidaſcalus.

PRæceptor. *H.* Quid vis? *B.* Licétne mihi ire domum? *H.* Cur ante horam? *B.* Pater juſſit ut nunc adirem. *H.* Quid eget operâ tuâ? *B.* Vult me in villam mittere. *H.* Quid Eó? *B.* Petitum uvas, & eâdem operâ nuntiatum aliquid villico

villico noſtro. *H.* Quid ſi fallis? *P.* Adferam teſtimoniũ, ut ſoleo. *H.* Quando redibis? *B.* Horâ primâ, ut ſpero. *H.* Qui tam ció? *B.* Villa noſtra non longè hinc eſt. *H.* Ito ſanè.

COLLOQ. 38.

D. H.

PRæceptor, placétne audire excuſationem meam? *H.* Quando abfuiſti? *D.* Heſterno die. *H.* Quotâ horâ? *D.* Primâ. *H.* Quæ fuit cauſa? *D.* Accerſitus fui. *H.* A quo? *D.* A patre. *H.* Quis tibi nuntiavit? *D.* Famulus noſter. *H.* Cur me non adivit? *D.* Quia dicebat ille ſe urgeri feſtinatione. *H.* Súntne tibi teſtes? *D.* Adſunt, præceptor. *H.* Abi, ſede in loco tuo; ego interim eos interrogabo.

COLLOQ. 39.

Hypodidaſcalus, Michael.

CUr non veniſti citiús? *M.* Expectabam fratrem. *H.* Ubi eſt? *M.* Reſtitit in foro. *H.* Cur eum non adduxiſti? *M.* Volebat emere atramentum. *H.* Imò pyra, mala, aut aliquid è cæteris fructibus. *M.* Neſcio, tamen illud dicebat. *H.* Cùm ſitis fratres, cur non habetis domi commune atramentum in ampulla? *M.* Frater nihil vult habere commune mecum. *H.* Vult igitur omnia ſibi propria? *M.* Illud eſt. *H.* Admone me, cùm venerit, ego illum docebo quid ſit fraternitas. *M.* Faciam, præceptor. *H.* Abi in locum tuum.

COLLOQ. 40.

D. O.

LIcétne abeſſe horâ ſecundâ? *O.* Quid habes negotii? *D.* Pater eget operâ meâ. *O.* Qua in re? *D* Ut ſibi aliquid ſcribam. *O.* Sed interim non reddes quæ præſcripta ſunt vobis. *D.* Jam edidici. *O.* Factum bene. *D.* Placétne tibi audire me? *O.* Cras audiam quum licebit per otium. *D.* Permittíſne igitur ut abſim, præceptor? *O.* Agè, permitto, ſed ità ut craſtino die ſcriptum adferas teſtimonium. *D.* Ego ſemper tibi adfero aut à patre ſcriptum, aut à noſtro famulo, patris nomine. *O.* Rectè facit pater. Sunt enim multi qui me paſcunt mendaciis. Nunc abi, & patri dic ſalutem verbis meis. *D.* Faciam, præceptor.

COL-

COLLOQ. 41.

Magiſter, Caperonus.

HEus *Caperone*. *C.* Hem præceptor. *M.* Quid flet frater tuus? *C.* Ægrotat. *M.* Quî ſcis? *C.* Satìs apparet. *M.* Quo ſigno? *C.* Quia vomuit. *M.* Quid illi dolet? *C.* Caput & ſtomachus, ut dicit. *M.* Cur non recepit ſe domum? *C.* non auſus eſt. *M.* Tu verò non audebas me admonere? Agè duc illum tu ipſe domum uſque, & matri narra diligenter ut ille ſe habeat. Propera; quid ceſſas? duc eum lento gradu. *C.* Ducam, præceptor.

COLLOQ. 42.

Hypodidaſcalus, Tiliacus.

HEus *Tiliace*, ſequere me in cubiculum; eſt quod ego te ſeorſum monere velim. *T.* Adſum, præceptor. *H.* Nunquámne maturè in ſcholam venies? *T.* Non poſſum venire citiús. *H.* Semper iſtud dicis: quid impedit? *T.* Nemo eſt domi noſtræ, qui me expergefaciat. *H.* Nemo? *T.* Prorſus nemo. *H.* Non habetis ancillam? *T.* Habemus quidem, ſed non curat me excitare. *H.* Imò tu (ut opinor) non curas ſurgere; nonne verum dico? quid taces? reſponde nunc tandem aliquid. *T.* Me miſerum! quid agam? *H.* Nihil eſt quod verearis; fatere verum. *T.* Quid ſi confeſſus ero? *H.* Ego tibi ignoſcam, crede mihi. *T.* Ah! pudet. *H.* Nè pudeat verum fateri, quæſo, alioqui vapulabis. Pergin' tacere? *Heus* obſervator, viſe ad matrem ejus & roga. *T.* Nè mittas oro, præceptor; dicam tibi rem omnem, nihil reticebo. *H.* Agè, eſto animo bono. *T.* Sic eſt profectò ut dixiſti. *H.* Non ſatìs iſtud eſt, volo audire ſigillatim omnia. Narra mihi planè quemadmodum ſeſe res habeat. *T.* Cùm venit ancilla me excitatum, primùm nihil reſpondeo, quaſi ſeriò dormiam; deinde, ſi magìs urgeat, attollo ægrè caput, ſedeo in lecto, thoracem injicio humeris quaſi ſtatim ſurrecturus. *H.* Quàm pulchrè narras! Ità me Deus amet, nunc te magìs amo quàm unquam. Perge. *T.* Quamprimum egreſſa eſt ancilla cubiculo, tum ego reclino caput in pulvinum, ac demitto pedes. *H.* Etiámne redormis? *T.* Ego verò redormio bene placidéque.

H. Quamdiu? *T.* Donec ancilla ſecundò veniat. *H.* Quum redit, quid tibi dicit? *T.* Exclamat, vociferatur, [illegible] *H.* Quibus utitur verbis? *T.* Hem nebulo (inquit) quando eris in ſchola? Ego dicam præceptori tuo, ut te bene verberet; tu nunquam vis ſurgere niſi bis aut ter excitatus fueris. *H.* Bonâ fide promittis facturum te poſthac officium? *T.* Si unquam recidero, cauſam non dico quin palàm cædar virgis, ídque acerbiſſimé. *H* Bellè quidem promittis; ſed quomodo præſtabis promiſſa? *T.* Adjuvante Domino Deo. *H.* Quâ ratione flectes illum? *T.* Fide & aſſiduis precibus. *H.* Alioqui nihil poſſis obtinere. *T.* Credo equidem. *H.* Non ſatis eſt credere, niſi cures efficere diligenter. *T.* Curabo pro viribus, ac dies noctéſque id unum meditabor. *H.* Optimè loqueris, dum tamen memor eſſe pergas. *T.* Quomodo poſſem obliviſci? Nunquam deſinunt iſtud monere concionatores; tu verò feré quotidie ad id nos hortaris, & bene facis, præceptor, quia omnes ſumus valde negligentes, ſed ego primus omnium. *H.* Da igitur operam, ut tu omnium primus mores iſtos mutes, ac memento præcipuè ſemper verax eſſe. *T.* Faxit Deus ut nunquam mentiar. *H.* O quàm felix eſſes! *T.* ſatis in præſentia felix ero, ſi tantùm me abſolveris. *H.* Faciam quod tibi ſum pollicitus; ſed eâ lege, ut promiſſi tui memineris, & re ipsâ præſtes, quemadmodum nunc mihi recepiſti. *T.* Quid igitur reſtat quò minùs abeam liber? *H.* Imò aliquid reſtat; mane, & audi etiam nunc. *T.* Quamdiu voles, præceptor. *H.* Inter cærera, excutias oportet iſtam pigritiam, quæ te in lecto detinere ſolet. Non enim decet ſtudioſum adoleſcentem ſomniculoſum & inertem eſſe, ſed alacrem & experrectum, cujuſmodi vides aliquos ex condiſcipulis. Non tenes memoriâ divinum Petri Apoſtoli præceptum? *T.* Quid illud eſt? *H.* *Sobrii* (inquit) *eſtote & vigilate.* *T.* O quoties audieram! ſed (proh dolor!) nunquam uſurpavi. *H.* Fac ut ſtudioſè uſurpes in poſterum; neque illud ſolùm, ſed etiam cætera bene vivendi præcepta, quæ toties audiviſti. Quod quidem ſi diligenter feceris, tibi in primis bene conſules, jucundus eris parentibus,

tibus & mihi, & condiſcipulis tuis; denique (id quod eſt præcipuum) charus eris Deo, qui ſtudia tua in gloriam ſui nominis magis indies promovebit. *T.* O quantum fructum ſentio, ex iſta admonitione tua! *H.* Vehementer ſanè gaudeo, & tuâ, & condiſcipulorum causâ. *T.* Quid ſi narras illis meam pœnitentiam? *H.* Ego verò narrabo primo quoque tempore, ut exemplo tuo diſcant nihil eſſe acceptius Deo quàm culpam agnoſcere, & ad frugem bonam redire. Vale, fili, & adeſto horâ tertiâ in auditorio. *T.* Ago tibi gratias ingentes, amantiſſime præceptor.

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM LIBER IIII.

Paulò graviora continens, præſertim in moribus, & Chriſtianâ doctrinâ.

COLLOQ. I.

Fryſius, Samuel.

OBſecro te, *Samuel*, da mihi operam pauliſper. *S.* Quid iſtud eſt? *F.* Neſcio quid incidit mihi in oculum, quod me habet valde malé. *S.* In utrum oculum incidit? *F.* In dextrum. *S.* Vis inſpiciam? *F.* Inſpice, amabò te. *S.* Aperi quantum potes, ac tene immobilem. *F.* Non queo à nictu continere. *S.* Mane, egomet tenebo ſiniſtrâ manu. *F.* Ecquid vides? *S.* Quin jam exemi. *F.* O factum bene! quid eſt? *S.* Cerne tu ipſe. *F.* Eſt mica pulveris. *S.* Et quidem uſque adeò puſilla, ut vix cerni poſſit. *F.* Vide quantum doloris adferat oculis res tam exigua. *S.* Haud mirum quidem. Nullum enim è membris exterioribus oculo tenerius eſſe dicitur. Indè etiam fit, ut experiamur nihil eſſe nobis charius. *F.* Hoc Deus approbat, quum de ſua in nobis charitate loquens apud *Zachariam*,

2. cap.

2 cap. ſic ait, *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* *S.* O immenſam Dei bonitatem, qui nos tantoperè caros habet! *F.* Non mihi rubet oculus? *S.* Aliquantulum: nempe quia fricuiſti. *F.* Credín' tu mihi adhuc dolere? *S.* Quidni credam, qui toties talem moleſtiam ſum expertus? *F.* Experientia eſt rerum magiſtra. *S.* Ità vulgò dicitur. *F.* Quid pretii dabo iſti medico pro labore? *S.* Quantum pacti ſumus. *F.* Brevis eſt concluſio, ergò nihil. Sed tamen habeo tibi gratiam; atque utinam detur referendi locus! *S.* Quin potiùs avertat Deus. *F.* Bene correxiſti; dixeram imprudenter, at ſine dolo. *S.* Sic accepi; ſed interim jocari licet, præſertim ut in Latina lingua nos exerceamus. *F.* Faxit Dominus Deus, ut omnia ſtudia noſtra ad gloriam ipſius referantur. *S.* Faxit precor.

COLLOQ. 2.

Alexander, Carolus.

ECce, reddo tibi commodatum, & gratias ago maximas. *C.* Non eſt quòd agas: ſed tu ſatíſne uſus eras? *A.* Satìs diu uſum conceſſiſti, quæ tua eſt humanitas. *C.* Quoties opus erit, quæſo nè parcas rebus meis. *A.* Non parcam, quando ità jubes. *C.* Pergratum mihi feceris. *A.* Gratiam habeo maximam; tu verò noſtris utere, ſi quis uſus fuerit. *C.* Non eſt quòd moneas; ſatis meâ ſponte ſum impudens. *A.* Imò verecundus nimis. *C.* Eſto; aliquando tamen ſenties. *A.* Ità velim; bene vale. *C.* Te ſervet Dominus Deus.

COLL. 3.

Claudius, Quintinus.

CUr diligenter audire debemus Evangelium? *Q.* Ut diſcamus Deum colere ex voluntate ejus. *C.* Nihil aliud reſpondes? *Q.* Quid reſponderem? Nihil enim ſcio præterea. *C.* Nonne etiam ut ſobriè & juſtè vivamus? *Q.* Declara mihi illa duo adverbia, quæſo. *C.* *Sobriè*, id eſt, continenter: *juſtè*, id eſt, in juſtitia; nempe ut ſuum cuique tribuamus. Ità fit, ut *ſobriè* ad vitam cujuſque privatam pertineat; *juſtè* autem ad charitatem, quam proximo debe-

debemus. *Q.* Sed audi, mi *Claudi*; nonne cultus Dei omnia illa complectitur? *C.* Probè sentis, *Quintine:* sed volui experiri, an responsionem tuam rectè intelligeres. *Q.* Bene feci*s*ti. Nam de sincero verbi divini intellectu nihil nimis dici potest. Et de hac re quidem tecum pluribus verbis libenter agerem. Sed nos hora ipsa admonet ut discedamus.

COLLOQ. 4.

Observator, Baptista.

FRater tuus semper in concione aut garrit, aut ineptit, aut aliquem incitat; ex quo fit, ut sæpe notandus sit, deinde vapulet. *B.* Quid vis faciam? *O.* Cur non sæpe mones? *B.* Nunquam desisto monere. *O.* Perge, precor. *B.* Nihil est quòd me preceris: nunquam cessabo, donec (volente Deo) aliqua ex parte se correxerit. *O.* Sic usurpabis *Catonis* præceptum, *Quando mones aliquem*; nôsti cætera. *B.* Sed oro te, mi *Nicolae*, ut quoties eum notaveris, id mihi renunties. *O.* Nunquam finis esset, adeò frequens est nomen ejus in meis commentariolis. *B.* Saltem fac me semel certiorem, quum primùm commiserit quo sit accusandus; tum ego dicam patri, cujus verba magis timet quàm verbera. *O.* Istud non est parvum bonæ indolis argumentum. *B.* Ità spero quidem. Facies igitur quod rogo? *O.* Ego verò atque libens.

COLLOQ. 5.

Castrensis, Richardus.

QUid consilii tractabas modò cum præceptore? *R.* Si scire cupis, illum percontare. *C.* Cur me celas? *R.* Ut nè palàm facias. *C.* Non ideo (crede mihi) te rogo ut id proferam: quid enim proficerem? *R.* Quamobrem igitur tam cupidè rogas? *C.* Nimirum ut mecum tacitus gaudeam, si quid boni audieris. *R.* Itáne paratus advenis ut à me extorqueas, quod mihi uni, idque à præceptore creditum est? *C.* Quod mihi dixeris, surdo & muto dictum puta. *R.* Egóne tergum meum in fidem tuam committam? *C.* Id profectò potes, & quidem sine periculo. *R.* Nunquam dices sat commodè, ut istud mihi persuadeas. *C.* Dabo fi-

dem

dem me taciturum. *R.* Etiamſi ter quatérve ſanctiſſimè juraveris, non prodam: Proinde tu deſine percontari. *C.* Heu! Ubi eſt illa noſtra amicitia,? *R.* Neſcis illud dictum Sapientis, *Quod tacitum eſſe vis, nemini dixeris?* *C.* Audivi aliquoties; ſed quod amico dictum ſit, nemini dictum videtur. Eſt enim amicus quaſi alter idem. *R.* Eadem tibi dicet qui ſcire ex te volet; & item alius, qui ex illo; atque ità ad aures omnium perveniet. Itaque ſi me tibi poſthac vis amicum eſſe, me miſſum facito. *C.* Non ſum imperator, ut te miſſum faciam. *R.* Pergin' moleſtus eſſe? *C.* Abire malim, quàm tibi moleſtiam exhibere.

COLL. 6.

D. N.

QUando vis adire domum? *N.* Neſcio. Ubi Deo viſum fuerit. Id enim pendet ex voluntate ejus, non mea. *D.* Quid ſi te accerſat pater? *N.* Tunc intelligam Deum ſic velle, ideóque parebo. *D.* Quid ſi alia fuerit Dei, alia patris tui voluntas? *N.* De hoc non eſt meum diſputare; ſed, ut confido, pater non temere me accerſet. *D.* Ego quoque non aliter ſentio; ſed volui tantiſper tecum fabulari. *N.* Gaudeo hunc noſtrum ſermonem non fuiſſe fabuloſum. *D.* Utinam in ſcholis frequentiores eſſent ſermones ejuſmodi! *N.* Tum erunt, cùm Deus ipſe puerorum animos timore ſui affecerit. *D.* Ergò precemur eum, ut id brevì contingat.

COLLOQ. 7.

Antonius, Hieremias.

QUâ pecuniâ emiſti librum iſtum? *H.* Quâ cenſes niſi meâ. *A.* Miror unde habueris. *H.* Quid miraris? An tibi debeo reddere rationem? *A.* Egóne exigo? *H.* Videris exigere. *A.* Non exigo, inquam, ſed ſic ſolemus inter nos familiariter & liberè fabulari, ut Latinè ſemper conferamus aliquid. *H.* Ea res, fateor, plurimùm confert nobis ad Latinè loquendi facultatem. Sed nemo eſt tam lenis, quin interdum ſubiraſcatur. *A.* Eſt ut dicis; ſed eſt brevis puerorum ira. *H.* Quod autem de pecunia rogabas, eam à patre acceperam. *A.* Quando venerat? *H.* Abhinc octo dies.

dies. *A.* Miror quòd eum non viderim. *H.* Non eſt quòd [illegible]ris. *A.* Quid ità? *H.* Quia vix ſeſquihoram hîc moratus eſt. Quum enim de equo deſcendiſſet, méque paucis eſſet alloquutus, Aſcendamus, inquit, in tuum cubiculum, ut tecum liberiùs colloquar. *A.* Sed antequam narres cætera, velim ſcire quid ſibi vellet adventus ejus tam inopinatus. *H.* Falſo quodam rumore (ut fit) audierat me ægrotum eſſe. *A.* Quid ille, cùm præter ſpem te valentem invenit? *H.* Mirificè affectus eſt gaudio. *A.* Quis dubitat? *H.* Præterea, Deo Optimo Maximo maximas egit gratias. *A.* Libenter hæc audio; perge quæſo. *H.* Tunc me de valetudine percontatur, unà precatur, non ſine gratiarum actione; tandem quærit ecquid mihi opus ſit. Opus (inquam) pater. Quâ (inquit) re eges? Libro (inquam) decem aſſium. Tum ille promit ex marſupio decuſſem, tum mihi in manum dat, & *vale* dicto, ſtatim conſcendit equum, atque abit. *A.* Cur tibi plus dedit quàm petiveras? *H.* Iſtud ineptè quæris. Scilicet ità lætus erat, quia me, præter ſpem, bene ſanum offenderat; quòd ſi vel coronatum petiviſſem, tam facilè dediſſet mihi. *A.* O quantum debes illi ſummo Patri, qui tibi adeò bonum patrem dederit! *H.* Nè cogitari quidem poteſt quantum debeam. Nam etiamſi malum dediſſet, deberem tamen non parúm. Sed quid ceſſamus auditum ire prælectionem? *A.* Jam inſtat hora tertia. *H.* Parata ſunt mihi omnia. *A.* Mihi quoque. *H.* Eamus ergò in auditorium.

COLL. 8.

Sonerius, Villaticus.

UBi nunc eſt frater tuus natu maximus? *V.* Ivit in militiam. *S.* Quid ais? in militiam? *V.* Sic res eſt. *S.* Sic ergo valedixit literis? *V.* Jampridem literarum ſatietas eum ceperat. *S.* Quid ità? *V.* Neſcio, niſi quia volebat liberiùs vivere. *S.* Quomodo permiſit pater? *V.* Quid? putas permiſiſſe? patre abſente, matre invitâ, profectus eſt. *S.* O miſerum adoleſcentem! *V.* Imò verò miſerrimum. *S.* Quid faciet? *V.* Id quod cæteri qui ſequuntur illud vitæ genus;

genus: nempe ſpoliabit, rapiet, ludet aleâ, potabit, ſcortabitur. *S.* Eſtne iſthæc militum vita? *V.* Omnino. *S.* Unde ſcis iſtud? *V.* Audivi nuper ex patre quum cœnaremus. *S.* Quorſum narrabat talia? *V.* Docebat nos, nihil eſſe certius quàm Deum timere, qui cuſtodit parvulos, eóſque in viam rectam paulatim inducit. *S.* Et præceptor ipſe noſter de his rebus ſæpe nos admonet. *V.* Tantò magìs debemus eſſe ſolliciti, ut parentes charos habeamus & præceptores, quorum operâ Deus ad noſtram inſtitutionem utitur. *S.* Utinam utriſque præſtemus quod ipſe nobis in ſua lege præcepit! *V.* Ità faxit ille. *S.* Faxit precor.

COLLOQ. 9.

Lucas, Oroſius.

AUdio fratrem tuum jam reveniſſe ex *Germania*. *O.* Sic eſt. *L.* Solúſne rediit? *O.* Non omnino *L.* Quis igitur cum illo? *O.* Quidam civis hujus oppidi, qui ferè biennium illîc habitaverat. *L.* Cur iverat frater? *O.* Miſſus illûc fuerat à patre, ut Germanicè diſceret loqui. *L.* Quam igitur ob rem non fuit illîc diutius? *O.* Jam non poterat ferre matris deſiderium. *L.* O tenellum adoleſcentem! quotum agit annum? *O.* Septimum decimum, ſi rectè mater meminit, ex qua id audivi ſæpe. *L.* Agè, quo vultu à patre acceptus eſt ejus adventus? *O.* Rogas? pater non ſuſtinebat aſpicere: quinetiam nec ſalutatione dignatus, nec alloquio, juſſit eum abire è conſpectu. *L.* Quid præterea? *O.* Niſi mater cum lacrymis interceſſiſſet, jubebat apparitorem accerſi, qui miſerum in carcerem conjiceret. *L.* Atqui non poterat injuſſu magiſtratûs. *O.* Neſcio; tamen conabatur. *L.* Quid poſtea factum eſt? Cubuítne domi veſtræ? *O.* Minimè verò. *L.* Ubi igitur? *O.* Sororis meæ virum nôſtin'? *L.* Tanquam digitos. *O.* Eò miſſus eſt à matre, dum patris ira deferveſceret. *L.* Quid tandem accidit? *O.* Egit mater cum propinquis & amicis noſtris, ut iratum patrem mitigarent. *L.* Sic igitur frater tuus cum patre in gratiam rediit. *O.* Id non fuit magni negotii. Jam enim patrem cœperat pœnitere,

quòd sic excanduisset, quódque tam graviter accepisset filium. *L.* Nempe dies ejus iram lenierat. *O.* Eâ tamen lege recepit illum, ut promitteret se in *Germaniam* redituru̇m statim à vindemia. *L.* Vide quàm ineptus sit iste in matres nostras affectus. *O.* Atqui ipsæ matres sunt in causa: cur enim adeò tenerè nos adamant? *L.* Naturam cogere difficile est. *O.* In hanc sententiam tenésne versum ex *Horatio? L. Naturam expellas furcâ licet, usque recurret O.* Sed quid hoc? dum fabulamur, à lusu cessatum est. *L.* Nihil indè nobis accidit mali: ad disputationes conveniamus jam.

COLLOQ. 10.

Conradus, Linus.

UBi fuisti hodie post prandium? *L.* In horto præceptoris. *C.* Quid illuc iveras? *L.* Ille me miserat petitum olera. *C.* Quæ tandem olera collegisti? *L.* Vix enumerare possum omnia. *C.* Saltem quæ occurrunt memoriæ. *L.* Sed cur istud quæris? *C.* Ut interim recordemur aliqua rerum nomina, quæ parvuli didicimus. *L.* Pulchra est exercitatio; præsertim quum aliquid nobis suppetat otii. Audi igitur; collegi allia, serpyllum, porros, cepas, nasturtium, cuminum, fœniculum, thymum, amaracum, hyssopum, apium, salviam, satureiam. *C.* Herbæ sunt olentes, quas adhuc nun erâsti. *L.* Sic institueram memoriæ gratiâ. *C.* Perge porrò. *L.* Paucæ quidem restant, ut beta, cichorium, lactuca, oxalis, eruca, brassica, portulaca; plures non occurrunt. *C.* Quî potuisti tot meminisse? *L.* Præceptor mihi dederat scriptum catalogum. *C.* Et noveras omnes? *L.* Nôram, alioqui cum interrogâssem. *C.* At ego non novi omnes, quamvìs nomina didicerim. *L.* Ego tibi plures etiam demonstrabo, quum licebit nobis in hortum ire. *C.* Multúmne attulisti? *L.* Plenum calathum. *C.* Sed de singulis quantum? *L.* Nimis es curiosus: quid vis? De singulis attuli quantum opus fuit. *C.* Tametsi curiosus tibi videor, tamen hoc mihi velim respondeas: Scin' tu in quem usum præceptor tot olerum genera curaret apparanda? *L.* Partim ut jus bene condi-

retur,

retur, partim ut minutal ex oleribus fieret. *C.* Quàm bene consulebat nobis! *L.* Optimé; sed tamen ea [illegible] causa præcipua. *C.* Quænam igitur? *L.* Legistíne unquam Moretum *Virgilii*? *C.* Carmen quidem legi, sed moretum nunquam edi, nec vidi quod sciam. *L.* At videbis, spero. Nam præceptor uxorem docuit conficere, & illa confecit ex ejus præscripto. *C.* An apponetur nobis aliquid in cœnam boni? *L.* Saltem jus carnium pingue, bene conditum, carnes opimæ, & minutal ex oleribus. *C.* Unde scis ista? *L.* Omnia vidi in culina, quum jussus essem adjuvare, præcipuè in meis oleribus repurgandis. *C.* Quid moretum? non saltem gustabimus? *L.* Imò dabitur nobis; nam confectum est quod satis sit omnibus. *C.* Ista mihi sapiunt magis, præsertim æstate, quàm carnes ipsæ, aut pisciculi. *L.* Optarem profectò servari carnes in hyemem, ut totâ æstate olera & fructus esitaremus. *C.* Atqui (ut accepi) ista minùs alunt. *L.* Id ego audivi aliquoties; sed quid opus est tanto studiosis alimento? *C.* Non tanto, fateor; si tamen parentes nos viderent pallidos & macilentos, statim ejus rei culpam assignarent præceptori: nonne sic est? *L.* Non est dubium; sed quid agas? ferè parentes (præcipuè matres) nobis indulgent nimiúm. *C.* Vera quidem dicis; sed tu interim matris indulgentiâ libenter frueris. *L.* Quasi vero tu minús. *C.* Nè mentiar, quod tibi ascribo, in me quoque frequenter experior. *L.* Non possumus parentum erga nos affectum, nisi nostris vitiis, immutare; tantùm caveamus eorum abuti benevolentiâ: sed inprimis laudemus illum Patrem nostrum benignissimum, qui nobis tales progenitores dedit. *C.* Ista libens audio; sed nos hora vocat. *L.* Agè, finem imponamus.

COLLOQ. II.

Molerius, Dotheus.

UNde redis? *D.* E foro. *M.* Quid emisti? *D.* Carnem. *M.* Qualem? *D.* Vitulinam. *M.* Ostende, quæso; ferè nova res est hoc tempore *D.* Vide. *M.* Bona videtur mihi. *D.* Non falleris, opinor. *M.* Quot sunt libræ? *D.* Nolunt

lanii appendere vitulinam. *M.* Cur non? *D.* Propter no[illegible]tem. *M.* Vide aſtutiam: ſcilicet quiſque vendit quàm poteſt cariſſimé. *D.* Rem acu attigiſti. *M.* Quantum putas pendere? *D.* Duas libras & paulò ampliús. *M.* Quanti emiſti? *D.* Agè, divina. *M.* Non ſum divinus. *D.* Atqui multi divinant, qui tamen divini non ſunt. *M.* Fieri poteſt; ſed ex quibuſdam conjecturis: alioqui divinatio vetita eſt in divinis literis. *D.* Divina igitur ex conjectura. *M.* Emiſti totum duobus aſſibus. *D.* Paulò minoris. *M.* Quanti ergó? *D.* Tenta iterum. *M.* Viginti denariolis. *D.* Nolo te diutius torqueri de nihilo. *M.* Dic igitur ſodes. *D.* Hoc totum conſtitit mihi ſex quadrantibus. *M.* Profectò fortuna tibi pulchrè favit. *D.* Quam mihi narras fortunam? *M.* Hic mos eſt loquendi. *D.* Mos (ut dicitur) tyrannus eſt peſſimus. Atque utinam bonos mores tam ſtudiosè coleremus, quàm obſtinatè retinemus malos! *M.* Tunc meliùs ſe haberent omnia. *D.* Nos igitur fortunam iſtam Ethnicis & impiis relinquamus. Fortuna nihil eſt: ſolus eſt Deus qui favet nobis, ſolus eſt adjutor & protector noſter. *M.* Iſtud quidem certò ſcio, fideliter credo, & verè confiteor: ſed quid agas? Sæpe labitur lingua, nihil mali cogitante animo. *D.* Oportebat te illud meminiſſe, *Né lingua præcurrat mentem.* *M.* Iſtud quidem didicimus è ſeptem ſapientum dictis; ſed non ſemper occurrunt ejuſmodi pulchrè dicta, licèt ea mandaverimus memoriæ. *D.* Tantò igitur magis illa eſt exercenda, ut nobis, quum opus eſt, ſuppetat. *M.* Iſto tuo admonitu, diſcam eſſe aliàs prudentior. *D.* Sed audio ſignum dari; deſinamus.

COLLOQ. 12.

Herus, Famulus.

FUiſtíne hodie in foro? *F.* Fui. *H.* Quando? *E.* Poſt concionem ſacram. *H.* Quid emiſti nobis? *F.* Ferè nihil. *H.* Quid autem? *F.* Butyrũ. *H.* Quanti? *F.* Quadrante. *H.* Tantí ũ? *F.* Non auſus ſum amplius emere. *H.* Quid timebas? *F.* Nè bonum non eſſet. *H.* Satìs prudenter factum. *F.* Cur iſtud dicis, here? *H.* Quia malim te eſſe hac in re timidiorem, quàm audaciorem. Sed nunquid emiſti præterea?

F. Nihil.

F. Nihil. H. Eho, nihílne? *F.* Nihil prorſus. H. Vah quàm parcè nobis opſonatus es! *F.* Quid aliud emere potuiſſem? H. Quaſi neſcias quibus cibis oblectari ſoleam. *F.* Scio te amare caſeum molliuſculum, & pyra, & alios fructus recentes. H. Rectè dicis; cur ergò non emebas? F. Caſeus ipſe carior erat pro noſtra pecuniola. H. Quid fructus? *F.* Alii erant non ſatìs maturi, de aliis ego dubitabam eſséntne boni. H. Miſer, non poteras guſtare? *F.* Atqui iſtæ mulieres nihil guſtare permittunt, niſi te empturum affirmes. H. Nihil mirum; multi enim guſtarent animi tantùm gratiâ. Tu igitur eſto aliàs prudentior. *F.* Quomodo? H. Si videris pulchrum aliquem fructum, eme aliquantulum denariolo, ut facias periculum. *F.* Quid tum præterea? H. Si tibi ſapuerit, tum emito ampliùs; ſin minùs, relinquito, & aliò te conferto. *E.* Bona eſt iſta cautio. H. Memineris igitur, ut ipſe poſtea utaris. *F.* Ego, ut ſpero, meminero diligenter. Nunquid vis præterea? H. Ut cures quæ tui ſunt officii, deinde literis incumbas.

COLLOQ. 13.

Caroletus, Quintinus.

ADfuiſti matutinæ precationi? *Q.* Adfui: tu verò ubi eras? *C.* Iveram ad patrem in cauponam. *Q.* Quid eó? *C.* Herì veſperì juſſerat ut ſe convenirem bene manè. *Q.* Quî auſus es tam manè prodire, ídq; inconſultò præceptore? *C.* Jam herì veniam impetrâram, antequam iretur cubitum. Sed dic mihi, quid ille à precatione palàm admonuit? *Q.* Audivi (inquit) eſſe inter vos, qui ſæpenumero Anglicè fabulentur, & nemo interea veſtrûm mihi quicquam indicat; quod eſt argumentum conſenſionis omnium in eodem peccato. Hæc fuit accuſationis ſumma; deinde in eam ſententiam multa dixit, quæ meminiſſe non potui. *C.* Sed quæ tandem fuit concluſio? *Q.* Quamobrem (inquit) admoneo vos, ut alius alium ad Latinè loquendum cohortemini diligenter, & eorum nomina qui parere noluerint, ad me quamprimum deferatis, ut huic malo remedium adhibeam. *C.* Nullum igitur verbum licebit ef-

ferre Anglicum? Q. Quantum ex verbis ejus colligere potui, non ità rem intelligit. Non enim (ut ſcis) uſq; adeò eſt ſeverus exactor, ut ſtatim puniat, ſi cui verbum aliquod inter colloquendum exciderit. C. Aliquoties (ut memini) palàm dixit, edictum ſuum ad eos demum pertinere, qui quum Latinè ſciant, tamen ſemper latibula quærunt ut Anglicè fabulentur, ídque de rebus ineptiſſimis. Q. Ea eſt quorundam pertinacia, ut malint ſæpiſſime vapulare repugnando præceptis honeſtiſſimis, quàm laudari atque etiam diligi obſequendo. C. Meminiſti audire ex ipſo præceptore, *Nitimur in vetitum?* Q. Memini, atque adeò eſt veriſſimum: tamen qui doctrinam Chriſti libenter amplectuntur, non ſtudio peccant neque malitiâ. C. Iſtud præſtat verus ille timor Domini. Q. Tales igitur, quoad licet per naturæ infirmitatem, ſedulò cavere nituntur, nè quid ſcientes faciant, dicant, aut cogitent, quo Deus vel minimùm offendatur. C. Ergò ſtudeamus & nos id ipſum cavere: ſtudeamus rectè vivere, & Dei noſtri parere voluntati; non modò nè vapulemus, ſed magis ut illi optimo Patri noſtro placeamus. Q. Ità fiet, ut verè ſimus non tenebrarum, ſed lucis filii. C. Sed de his aliàs pluribus; ad diſputationes nos recipiamus. Q. Ecce, vocat ſignum.

COLLOQ. 14.

Albertus, Tirotus.

NUnc demum redis à foro? T. Quid demum? Tanta eſt ad lanienam turba, ut vix accedere potuerim. A. Quas attuliſti nobis carnes in diem craſtinum? T. Bubulam & vervecinam. A. Eſtne in foro carnium magna copia? T. Tanta profectò, ut mirer adeò caras eſſe. A. Nihil mirum: Ut multæ ſunt carnes, ità multi qui carnes edunt quotidie. Sed quæ potiſſimum vidiſti carnis genera? T. Vidi bubulam, vitulinam, ovillam, vervecinam, ſuillam, hœdinam, agninam. A. Nihílne ampliús? T. Quid velles præterea? A. Nihil erat ferinæ? T. Non queo referre ſimul omnia; imò etiam ferinam vidi. A. Qualem? T. Cervinam & aprugnam. O quàm pinguis eſt aprugna! A. O quàm ineptus es! T. Quid ità? A. Quia falleris

falleris in rerum nominibus. Nam quod in ſue domeſtico dicitur arvina, id in ſue fero (id eſt, apro) caſſum vocatur; & eſt in eo genere duriſſimum. *T.* Iſtud quidem audire non memini. *A.* Nunc audîſti, manda (ſi vis) memoriæ. *T.* Tu verò doctor, unde illud didiciſti? *A.* Domi noſtræ ferina caro res eſt frequentiſſima. *T.* Unde vobis tanta eſt copia? *A.* Pater habet ruri ferarum multarum vivarium, ex quo interdum ſolidi apri in urbem adferuntur. *T.* Quale eſt vivarium iſtud? *A.* Locus eſt ferè quadrangulari formâ, ampliſſimus, muris altiſſimis ſeptus undique, conſitus multis & proceris arboribus; inter quas ſunt dumeta maximè denſa. *T.* Quales ſunt illic arbores? utrùm urbanæ an ſylveſtres? *A.* Sylveſtres ferè omnes; ſed in his potiſſimum quercus & fagi; quarum glande paſcuntur cervi, apri, damæ. *T.* O quantas meritò gratias Deo debetis, qui vobis largitus eſt tantam rerum omnium abundantiam! *A.* Non ſumus immemores beneficiorum ejus. Pater enim plurima bona in pauperes erogat; quod tamen tibi uni dictum eſſe velim. *T.* Cur ità? *A.* Quia talia non vult prædicari. *T.* Tantò magis laudandus, quòd Chriſti præceptum verè ſequitur, cujus verba apud *Matthæum* ſcripta ſunt; *Quum facis* (inquit) *eleemoſynam*, & quæ ſequuntur. *A.* Quoto capite? *T.* Sexto, niſi me fallit memoria. *A.* Sed hæc hactenus. Satìs enim ſumus colloquuti, & jam ad diſputandum convenitur. *T.* Eamus igitur. *A.* Sequere me, aut (ſi mavis) præcede. *T.* Ego neutrum faciam, ſed unà ibimus.

COLLOQ. 15.

Grinandus, Moverotus.

TAntùm igitur hodie è villa revertiſti? *M.* Hodie tantùm, ídque paulò ante prandium. *G.* Atqui dixeras te futurum illic modò biduum. *M.* Ità ſperabam fore, & ſic pater promittebat. *G.* Quid igitur obſtitit quò minùs redieris citiùs? *M.* Mater me detinuit, tametſi etiam cum lacrymis eam obſecrarem ut me miſſum faceret. *G.* Sed cur te tam diu remorata eſt? *M.* Ut ſe comitarer in reditu. *G.* Quid verò agebas interea? *M.* Colligebam fructus cum

rusticis nostris. *G.* Quos fructus? *M.* Quasi non sint tibi [illegible]i fructus autumnales & serotini, pyra, mala, juglandes, castaneæ. *G.* O jucunda exercitatio! *M.* Non est jucunda solùm, sed etiam frugifera. *G.* Sed hoc malum, quòd interim quinque aut sex prælectionum fructus tibi periit. *M.* Non omnino periit, spero: curabo pro viribus ut aliqua ex parte recuperem. *G.* Quid facies? *M.* Describam quàm potero diligentissimè. *G.* Quid tum postea? *M.* Ediscam ipsam autoris orationem. *G.* Sed sententiam non satìs intelliges. *M.* Ipsa me juvabit præceptoris interpretatio, ut sensum magna ex parte assequar. *G.* Nec tamen id satìs erit. *M.* Tu (si placet) aderis mihi per otium, ut conferamus unà *G.* Libenter equidem faciam. Sed nè istud quidem sufficiet. *M.* Non habeo quid possim ampliùs. *G.* Quantò præstitisset vivam audire magistri vocem! *M.* Multo sanè præstiterat; sed quando id mihi non contigit, nec meâ culpâ factum est, nihil habeo quòd me accusem in hac parte. *G.* Rectè dicis; fac igitur habeas animum bonum. Nam quòd ego tecum pluribus verbis de hac re disputavi, non ideo feci, ut vellem te adducere in desperationem, sed totum illud profectum est ex meo in te amore singulari. *M.* Haud mihi dubium istud est; quo fit, ut majorem tibi habeam gratiam. *G.* Sed ecce vocat nos ad cœnam tintinnabulum. *M.* Nuntius opportunus.

COLLOQ. 16.

Joannes Rubetus.

SAlve, *Rubete*. *R.* O *Joannes*, auspicatò advenis; valésne bene? *J.* Optimè, gratia Deo: tu verò ut vales? *R.* Rectè sanè, Dei beneficio: sed quando rediisti domo? *J.* Nudiustertius. *R.* Bene habet, opportunè venisti. *J.* Nempe sciebam instare vacationis terminum. *R.* Placétne ut otiosè aliquandiu confabulemur? *J.* Maximè, dummodo semoti simus ab hac turba clamosa ludentium. *R.* Bene mones; secedamus in auditorium illud, quod est apertum. *J.* Quàm aptè hìc sedemus! Agè, loquamur liberé. *R.* Súntne peractæ vestræ vindemiæ? *J.* Omnino. *R.* Quantum temporis posuistis in toto opere? *J.* Dies circiter quindecim.

R. Tu

R. Tu igitur ſemper interfuiſti? *J.* Nullum intermiſi diem. *R.* Quid agebas? *J.* Uvas ſæpius colligebam. *R.* Cum verbo *Colligebam* debuiſti aliquid addere. *J.* Quidnam, quæſo? *R. Et edebam. J.* Quid opus fuit? De hoc nemo dubitare poteſt. Quis enim fructus bonos & maturos legit, quin edat etiam ex optimis? *R.* Profectò rectè loqueris; euge, reſponſum laudo. *J.* Jámne putabas os occluſiſſe mihi? *R.* Iſtud nè cogitavi quidem. *J.* Quid igitur? *R.* Non expectabam tam promptum, támque prudens reſponſum. *J.* Nihil eſt quòd mireris. Nam, ut eſt in proverbio, *Sæpe etiam eſt olitor verba opportuna loquutus. R.* Cui debes hoc proverbium? *J.* Magiſtro *Juliano*. Is enim dictat nobis interdum proverbia ejuſmodi, & pulchras ſententias ex bonis autoribus. *R.* Optimè vobis conſulit; ſed quibus horis ſolet id facere? *J.* Nonnunquam à cœna, ſæpius autem cùm in auditorio nihil habemus reddere. *R.* Utinam ſic omnes facerent, dummodo non eſſent impedimento quotidianis ſcholæ exercitationibus! *J.* Bene ſubjunxiſti iſtam exceptionem per adverbium *Dummodo*. Sunt enim quidam pædagogi, qui ſuis dictatis & privatis lectionibus ſic onerant pueros ſuos, ut non poſſint in ſchola ſatisfacere. *R.* Indè fit, ut ipſi præceptores interdum conquerantur de talibus pædagogis. Sed quid agimus? Redeamus ad ſermonem inſtitutum. *J.* Placet. *R.* Fuiſtíne ſemper occupatus in uvis colligendis? *J.* Opus illud in paucis diebus abſolvitur, propterea quòd ità magnus operariorum numerus ad id locari ſolet. *R.* Quid deinde fit? *J.* Calcantur uvæ, vinum hauritur è cupis majoribus, eâdem operâ diffunditur in dolia: deinde uvæ ipſæ nondum expreſſæ ſubjiciuntur prelo in torculari; poſtremò exportantur & abjiciuntur vinacea. *R.* Atqui non curabas iſta. *J.* Imò curabam, aliqua ex parte. Nam agendis omnibus intereram, maximè ut ſolicitarem operarios. *R.* Eras ergò illîc tanquam præfectus, & quaſi magiſter operum. *J.* Imò eram revera magiſter operum & præfectus. Pater enim me præfecerat. *R.* Quàm gaudebas iſto magiſterio! Quàm pulchrum erat videre te cum tua gravitate

vitate aliis imperantem, alios adhortantem, alios denique arg[illegible]em! *J*. Profectò si vidisses me, dixisses alium esse quàm in schola discipulum. *P*. Ut video, non eras otiosus. *J*. Imò, ut bonus paterfamilias adhibebam sæpenumero manus operi, ut ipsos operarios meo exemplo instigarem. *P*. Non abs re (ut apparet) pater te huic muneri præfecerat. *J*. Nempe aliis in rebus expertus erat meam diligentiam. *P* Absit tamen verbo jactantia. *J*. Ego sic intelligo; sed liberè sic loquor, quia cum familiari meo. *P*. Sed pergamus. Quanta est vobis vini copia? *J*. Mediocris, qualis ferè hoc anno ubiq; esse dicitur: tametsi vinum rubellum habemus affatim, album non item. Verùm quicquid est, contenti sumus, & de manu Domini cum gratiarum actione recipimus. *P* Quot impleviſtis dolia? *J*. Plùs minùs quadraginta; sed sunt alia aliis majora. *P*. Papæ! Non tibi videtur magnus proventus? *J*. Satìs quidem; sed non pro ratione anni superioris. *P*. Quid refert? quantò minor est quantitas, tantò etiam pluris vendetur. *J*. Sic ferè solet evenire. Sed nonne tibi videor satìs narrâsse de vindemiis? Quid præterea desideras? *P*. Quoniam sic abundamus otio, volo etiam aliquid ex te audire de fructibus arborum. Est enim quasi altera vindemia. Nonne habetis multos? *J*. Plenis tabulatis, quæ est Dei benignitas. *P*. Quando collecti sunt? *J*. Quo tempore vinum faciebamus, familia colligebat. *P*. Quæ sunt vobis ejusmodi fructuum genera? *J*. Mala, pyra, castaneæ, Juglandes: sed malorum & pyrorum multa est varietas. *P*. Quid cotonea? Non etiam habetis? *J*. Imò habemus, sed ea sub malorum genere continentur; unde & alio nomine appellantur mala cydonia. *P*. Quid autem attulisti huc rediens? *J*. Nihil nisi quasillum uvarum selectarum; sed singulis posthac hebdomadibus mihi afferentur plenis saccis mala. pyra, castaneæ. *P*. Interea da mihi, quæso, aliquot ex uvis tuis. *J*. Eamus in cubiculum meum, illìc dabo tibi. *P*. Equidem paratus sum; eamus. *J*. Illìc etiam agemus de repetendo ultimo in diem Lunæ colloquio: nam, ut opinor, id præceptor imprimis exiget.

COL-

COLLOQ. 17.

Euſtathius, Boſcomellus.

AUdivi patrem tuum veniſſe hodie in Gymnaſium. *B.* Verum audiviſti. *E.* Quâ venerat gratiâ? *B.* Ut pro meis alimentis præceptori numeraret pecuniam, ſimul ut me illi commendaret. *E.* Nunquámne te commendârat? *B.* Imò ſæpiſſime. *E.* Quid ſibi vult iſtâ commendatione tam frequenti? *B.* Amore vero me proſequitur. *E.* Quid tum? *B.* Ideo cupit me diligenter erudiri. *E.* Quid ſi commendet ut ſæpius vapules? *B.* Ea eſt forſaſſe cauſa; ſed quid indé? non propterea me diligit minús. *E.* Unde iſtud colligis? *B.* Quia puero tam neceſſaria eſt correctio quàm alimentum. *E.* Verum quidem dicis, ſed pauci ità judicant. Nemo enim eſt quin panem quàm virgam malit. *B.* Illud eſt naturale omnibus; quis negat? ſed tamen patienter ferenda eſt pœna, præſertim juſta. *E.* Hæc habetur in libello morali ſententia; *Quod meritò pateris, patienter ferre memento.* Sed quid ſi pœna ſit injuſta? *B.* Ea quoque patienda eſt nihilominus. *E.* Cujus causâ? *B.* Propter Jeſum Chriſtum, qui mortem injuſtiſſimam, eámque acerbiſſimam tulit pro peccatis noſtris. *E.* Utinam id nobis in mentem veniret, quoties aliquid patimur! *B.* Præceptor id nos ſæpe monet, quoties occurrit occaſio: ſed *ſurdis narratur fabula*, ut eſt in proverbio. *E.* Ergò demus operam ut ſimus poſthac diligentiores. *B.* Ità faxit Deus.

COLLOQ. 18.

Gandinus, Thomas.

CUr non interfuiſti hodiernæ concioni? *T.* Occupatus eram in ſcribendis literis. *G.* Non poteras differre negotium? *T.* Urgebat tabellarii feſtinatio. *G.* Atqui præceptor docet nos omnia poſtponenda eſſe Dei negotiis. *T.* Docet quidem, neque id mihi dubium eſt; ſed nunquam ſumus adeò perfecti, quin ſæpe Deum terrenis iſtis poſtponamus. *G.* Iſtud malum eſt. *T.* Peſſimum verò; ſed ſemper homines ſumus, niſi Deus nos Spiritu ſuo immutaverit. Sed dic, (quæſo) fuítne frequens

quens auditorium? *G.* Non admodum; pro more ſolito. *T.* Unde fit iſtud? *G.* Ignoras populum nunc eſſe occupatum in vindemiis? *T.* Non ignoro; ſed non poſſunt homines divinis rebus unicam horam impendere? *G.* De hoc non eſt meum tibi reddere rationem; hoc tantùm dico, *Turpe eſt doctori, quum culpa redarguit ipſum.* *T.* Papæ! quantum colaphum impegiſti mihi! Vale: verbum non ampliùs addam. *G.* Eſto igitur aliàs prudentior.

COLLOQ. 19.

Molinæus, Cararius.

TU igitur cras (ut audio) diſceſſurus es. *C.* Cras, ſi Dominus permiſerit. *M.* Eho! cur tam citó? *C.* Urget me pater. *M.* Imò tu urges patrem. *C.* Itáne tibi videtur? Quomodo patrem urgere poſſum? *M.* Aſſiduâ miſſione literarum. *C.* Tantùm ſemel ſcripſi inſtare vacationem ſcholaſticam. *M.* Quando miſiſti literas? *C.* Hebdomade ſuperiori. *M.* Quo die? *C.* Veneris. *M.* Quid facies domi? *C.* Inſtat vindemia, interim colligendi ſunt fructus arborum. *M.* Poteras expectare dimiſſionis diem. *C.* Neſcio quando ſit futurus. *M.* Spero fore ad finem proximæ hebdomadis. *C.* Sed iſtud non eſt in noſtro ſitum arbitrio. *M.* Nè in præceptoris quidem. *C.* Cujus igitur? *M.* Solius Dei, qui hominum conſilia ſuo nutu gubernat. *C.* Atqui Satanas videtur interdum gubernare *M.* Quantum Deus ipſi permittit. Sed iſta ſapientioribus relinquamus. *C.* Tutius eſt: monet enim proverbium, *Nè ſutor ultra crepidam.* *M.* Sæpe iſtud ex præceptore audivimus. *C.* Idem quoque non ſemel docuit nos illam *Pauli* ſententiam, *Noli altum ſapere, ſed time.* *Me.* Illud etiam frequenter habet in ore, *Altiora te nè quæſieris.* *C.* Sed audín' tu ad cœnam ſignum dari? *M.* Adhuc pulſat aures meas tintinnabulum. *C.* Eamus in aulam, né deſimus precationi. *M.* Cras ante diſceſſum te ſalutabo.

COLLOQ. 20.

Petrinus, Croteranus.

QUo ludi genere hodie te exercuiſti? *C.* Juglandium. *P.* Ecquid lucri feciſti? *C.* Imò perdidi. *P.* Fortuna igitur

igitur tibi adverſa fuit *C.* Neſcio quæ fortuna; tantùm ſcio, meâ culpâ id accidiſſe, ſed ità volente Deo. *P.* Cur Deus id voluit? *C.* Ut hinc diſcam ferre graviora, quum acciderint. *P.* Quaſi verò Deus luſiones puerorum curet. *C.* Curat profectó; quinetiam nihil fit in rerum natura ſine divina providentia. *P.* Siccine philoſopharis? Quiſnam te iſta docuit? *C.* Non tute audiviſti toties ex concionatore noſtro? *P.* Fieri poteſt ut audierim; ſed quid agas? fluxa eſt mihi memoria. *C.* Nimirum quia illam non exerces. *P.* Quomodo exercenda eſt? *C.* Primùm diligenti attentione, hoc eſt, diligenter advertendo ea quæ audivimus aut legimus; deinde eadem ſæpe repetendo; denique docendo alios ea quæ didicimus. *P.* Iſta nobis ſæpius inculcantur à præceptore; ſed (me miſerum!) quàm ſupina eſt hæc mea negligentia! *C.* Sic ſumus omnes, niſi Spiritus ille Dei nos excitet. *P.* Quid igitur faciam? *C.* Expergiſcere, mi *Petrine*, toto animo totíſque viribus ad Deum adſpira, illum aſſiduè & pro effectu precare, vigilans eſto, pravos fugito, verſare cum bonis, tum moribus facillimis effice ut eos tibi familiares reddas. *P.* Quid tandem conſequar? *C.* Rogas? Si te iſtis moribus aſſuefeceris, Dominus Deus ſuâ clementiâ tui miſerebitur, brevíque animum tuum immutatum ſenties. *P.* O quàm opportunus hic mihi congreſſus fuit! Obſecro te, mi *Croterane*, ut ſæpius colloquamur. *C.* Per me non ſtabit quoties utrique licebit per otium. *P.* Gratias ago maximas. *C.* Non eſt quòd agas; recipiamus nos in auditorium.

COLLOQ. 21.

Ægidius, Maſſuerius.

CUr hîc diſpergebas piſa? *M.* Quando? *Æ.* Poſt prandium. M. Id faciebam animi causâ. *Æ.* Sed piſa illa unde habueras? M. Acceperam è conchula, ubi repoſita erant, ut craſtino die coquerentur. *Æ.* Debuiſtíne animi causâ malum facere? M. Non putabam id eſſe

esse malum. Æ. Annon est malum conculcare panem pedibus? M. Istud ego nollem facere. Æ. Cur nolles? M. Quia panis est nobis maximè necessarius. Æ. Et pisa ipsa, & cætera quæ eduntur, Deus in usum nostrum creavit. M. Non ignoro illud; quinetiam pisis libenter vescor, si bene cocta & condita sint. Æ. Præterea, vellésne abuti rebus tuis? M. Minimé. Æ. Tantò minùs alienis debes. M. Istud satìs intelligo. Æ. Ergò non rectè feciſti. M. Non rectè, fateor: non tamen animo malo. Æ. Cur igitur feciſti? M. Mea ineptia me ad illud incitavit. Æ. Quid indè meruisti? M. Plagas. Æ. Rectè dicis, sed (opinor) non ex animo. M. Imò certè, nè me accuses, oro. Æ. Quandoquidem spontè fateris, non accusabo: Sic enim velle se dixit præceptor sæpissime. M. Quid ille dixit? Æ. Ut de rebus ejusmodi levioribus neminem ad ipsum deferamus, qui modò culpam libens agnoverit. M. Istud ergò beneficium tibi debebo, mi Ægidi. Æ. Nihil velim mihi debeas hoc nomine, sed mecum precare Deum ut à malo nos liberet. M. Quotidie in schola quater aut quinquies palàm precamur. Æ. Quid tum? M. Præterea privatim, quoties cibus sumitur, quoties cubitum itur, quoties cubitu surgitur. Nonne satìs hæc sunt? Æ. Præter illa, sæpe monet præceptor, ut interdum pro se quisque precandi causâ secedat aliquò in secretum locum; meminístin'? M. Memini probè: sed (ut scis) difficile videtur esse, ut pueri secretis precibus assuescant. Æ. Et tamen paulatim assuescere optimum fuerit. M. Progressu temporis Deus ipse noster ad eam rem nos incitabit, atque assuefaciet. Æ. Ità fore sperandum est; si tamen in verbi ejus tum lectione, tum auditione sedulò proficiamus.

COLLOQ. 22.

Varro, Castrinovanus.

QUid est quòd hodie tam citò à patruo redieris, præsertim cùm fuerit convivium? C. Quid illìc feciſſem diutius? V. Cœnam expectâsses, ut ederes de prandii reliquiis.

C. Satìs

C. Satìs ederam in in prandio. Præterea, juſſit patruus ut domum reducerem præceptorem, quem ego ad convivium deduxeram. *V.* Quid frater tuus patruelis? cur in ludum vobiſcum non rediit? *C.* A matre retentus eſt in unum aut alterum diem. *V.* Quamobrem? *C.* Ut illi reſarciantur veſtimenta. *V.* Illa eſt mulierum cura. Sed agè, quoniam nunc otioſi ſumus, narra mihi (quæſo) aliquid de convivio. *C.* Quid de illo ſcire cupis? *V.* Primùm, qui convivæ fuerint; deinde, quàm lautum & opiparum convivium. C. Convivæ fuerunt hi præcipui, quatuor ſyndici, ſubpræfectus urbis, & alii duo primæ notæ è ſenatorum numero. *V.* Nôſtine? C. De facie quidem: ſed eorum non teneo nomina. *V.* Nullíne præterea? C. Duo ex patrui mei familiaribus. *V.* Quotus accumbebat præceptor? C. Quotus eſſet non obſervavi: ſed erat in media ferè menſa, è contraria parte mei patrui. *V.* Tu verò? C. Hui inepte, qui iſtud roges! Egóne homunculus cum tantis viris epularer? Satìs hoc mihi honorificum fuit, quòd miniſtrarem. *V.* Nullæne erant mulieres? C. Nullæ præter uxorem patrui, quæ quidem ſedebat in menſa extrema. *V.* Quid ita tam remota? C. Sic voluit ipſa, ut identidem commodiùs ſurgeret propter ordinem miniſterii. *V.* Quid filius? C. Juxta matrem aſſidebat. *V.* Habeo de convivis; nunc expecto de convivio. C. Onus mihi valde magnum imponis ac difficile, maximè propter memoriam: ſed quandó (ut dixiſti) pluſculum otii nacti ſumus hoc pomeridiano tempore, dabo equidem operam ut aliqua ex parte explcam deſiderium tuum. *V.* Pergratum mihi feceris. C. Eâ tamen lege ut par pari referas, ſi quando dabitur occaſio. *V.* De hoc nihil eſt quòd dubites. Incipe. C. At ego interea ſedere volo, quia longa eſt narratio. *V.* Eamus ſub pergulam, ut in umbra commodiùs fabuleniur. C. Audi nunc jam. *V.* Quia (ut ais) longa eſt narratio, dic mihi primùm, quotâ horâ accubitum eſt? C. Ferè decimâ. *V.* Quotâ reſurrectum? C. Paulò ante meridiem. *V.* Sedebántne omnes commodé? C. Commodiſſimé. *V.* Nunc ad rem aggredere. C. Accipe igitur menſæ præludia. *V.* Appone quum voles.

C. Im-

C. Inprimis appoſita ſunt tenella cruſtula, mellita operâ piſtoris cum aromatite. *V.* Optimum ſanè exordium, & ad conciliandos animos aptiſſimum. *C.* Omitte quæſo iſtas interpellationes, nè mihi perturbetur memoria. *V.* Poſthac non interpellabo, niſi ſi quid opus erit requirere. *C.* Sequutæ ſunt pernæ ſalitæ, hilla infumata, lucanicæ, linguæ bubulæ ſale quoque & fumo induratæ. Atque hæc ad excitandam appetentiam, & ſitim acuendam. *V.* Quaſi verò non ſatis acueretur ſolis æſtu & fervore. *C.* Sic docti ſolent facere convivatores. *V.* Iſthæc audio libenter, præſertim cùm exprimas omnia propriis & ſignificantibus verbis. Perge porró. *C.* Eodem ordine interpoſita ſunt acetaria è lactucis capitatis, avium inteſtina frixa, minutalia ex vitulina, cum ovorum vitellis integris. Et hæc hactenus de præludiis, qui miſſus primus fuit. *V.* Nihil interim bibitum eſt? *C.* Indigna homine quæſtio. Quis enim vino hîc parceret? Vix tres, & quidem ſtrenuiſſimi, fundendis potibus ſufficiebamus. Sed de potibus agam poſteriús; ſine me cibos expedire. *V.* Agè, ſino. *C.* In ſecundo miſſu hæc ferè fuerunt, artocreæ, pulli gallinacei elixi cum lactucis, bubula, vervecina, vitulina, ſuilla recens, ſalſa, jus carnium ovorum vitellis croco & omphacio ſuaviſſimè conditum, aliquot item juſcula ex oleribus. *V.* Hîc plùs opinor fabulatum quàm eſum fuiſſe, quia ſcilicet aſſa expectabantur. *C.* Vix menſam attigerant quum illa tollere juſſi ſumus. Venio igitur ad tertium miſſum, in quo aſſa hæc fuerunt expoſita, pulli gallinacei, pulli columbini, anſerculi fartiles, & ſuculi, item cuniculi, armi vervecini; poſtremò ferina duorum generum, opere piſtorio incruſtata. *V.* Quid præterea? *C.* Quid? Hem! (penè prætermiſi) duæ perdices interjectæ, cum lepuſculo, fabæ virides frixæ, & piſa cocta cum ſiliquis. *V.* Nihílne piſcium? *C.* In tempore admones. Erat trocta ingens, quæ diviſa fuerat in partes quatuor præter caudam; prægrandis item lucius ad eundem modum quadripartitus. Taceo minutos

piſces

piſces & mediocres, partim elixos, partim aſſos, aut frixos; item cancros fluviatiles, magno omnia numero: ſed hæc magis ad oſtentationem quàm ad neceſſitatem: de iis enim ferè nihil guſtatum eſt. *V.* Unum mihi videris prætermiſiſſe. *C.* Quid illud eſt? *V.* Nullíne erant intinctus? *C.* Imò ſingulis propemodum ferculis addita erant ſcitiſſimi ſaporis embammata, quæ coquus ipſe miro artificio concinnaverat. Nec verò defuerunt capparides ex oleo & aceto, mala citrea, olivæ conditivæ cum ſua muria, acetum roſaceum, ſuccus oxalidis. *V.* O quot & quanta gulæ irritamenta! *C.* Adde etiam, corporis & animi impedimenta. *V.* Sed quis, quæſo, fuit ultimus actus fabulæ? *C.* Tandem cùm jam nec carnes nec piſces ullus ederet, jubet patruus apponi bellaria, in quibus hæc fuerunt præcipua; caſeus recens pinguiſſimus, itémque vetus multiplex, ſcriblitæ, placentulæ, oryza in lacte cocta, & bene ſaccharata; perſica præcocia, ficus, ceraſa, uvæ paſſæ, caryotæ, tragemata ſerotina, ſalgama multorum generum, & alia quæ nunc mihi non occurrunt. Tanta denique fuit omnium eſculentorum affluentia, ut menſa ipſa vix ſuſtineret. Quid quæris? quater aut quinquies mutati ſunt orbes & quadrulæ. Cibos craſſos & duriores magna ex parte integros in culinam referebamus; adeò pauci attingebant, propter delicatiorum copiam. *V.* Quid confert tanta cibariorum abundantia & diverſitas? *C.* Ad gravandum ſtomachum, & morbos complures generandos. Sed quid agas? Sic ferè hoc tempore vivitur. *V.* Qui talibus viris convivia faciunt, certare videntur de copia, de apparatu, de ſplendore & lautitia. *C.* Et tamen extant inter hujus civitatis leges quædam (ut audivi) ſumptuariæ. *V.* Silent leges inter convivia, ut obiter è *Cicerone* detorqueamus aliquid. *C.* An putas omnes convivas illâ ſumptuum immanitate delectari? *V.* Non puto, niſi fortè ſint lurcones, aut aſoti, aut Apiciani (ut ità dicam) ventricolæ. Cæterùm quid eſt cauſa? *C.* Rogas? Convivatorum non modò ſtultitia, ſed etiam inſania. *V.* *Maxima pars hominum morbo jactatur eodem*; ut

ait *Horatius*. *C*. Sed nos hanc censuram omittamus, juxta proverbium, *Nè sutor, &c*. *V*. Redeamus igitur ad propositum. Quale vinum appositum est? *C*. Si de colore quæris; album, nigrum, fulvum, sanguineum, déque singulis coloribus vina multiplicia. Si de bonitate; omnia ferè generosissima: sed inprimis commendabant illud vini genus ex *Burgundia*, quod vulgò vocatur arbosium. *V*. Unde hoc petebatur? *C*. E patrui cella vinaria. *V*. Habétne multum ejusmodi? *C*. Duos cados vini *Helvetii*, duos item albi limpidissimi. *V*. Quis fuit prandii exitus? *C*. Ubi videt patruus convivas omnes penè defessos edendo, bibendo, colloquendo; tunc vinum fundi jubet singulis, omnes ad extremum potum invitat. Hinc ordine tolluntur omnia, insternuntur mensis latiora mantilia ex lino tenuissimo, datur aqua odorifera manibus leviter abluendis; ego & patruelis, de more, Deo gratias agimus; ipse verò patruus clarâ voce agit universo cœtui. Tandem primus Syndicus, convivarum nomine, satis accurato sermone, publicas agit gratias convivatori, simul objurgat eum quòd tam munifico & sumptuoso apparatu convivatus fuerit. Imò (inquit patruus) mihi quæso ignoscite, quòd vos pro dignitate non satis ampliter tractaverim. His dictis, surgunt è mensa universi; magna pars *vale* dicto statim discedit; cæteri manent, stantes & colloquentes in aula. *V*. Quid vos interea qui ministraveratis ad mensam? *C*. In culinam ad prandium nos recepimus, corpus illìc otiosè & exanimi sententia curavimus. *V*. Ubi erat interim præceptor? *C*. Patruus illum seorsum vocaverat ad alloquium. *V*. Credo ut te & filium suum de meliore nota commendaret. *C*. Istud est verisimile. *V*. Nescis quæ fuerit causa tanti convivii? *C*. Quid meâ scire refert? *V*. Tantò minùs igitur meâ. *C*. Rectè colligis, & sic expectabam. *V*. Atqui non sum dialecticùs. *C*. Tibi est naturalis dialectica. *V*. Eandem habent & rustici. *C*. Sed agè, dic mihi serió; non ego te tractavi magnificé? *V*. Tali convivio nunquam interfueram. *C*. Gaudeo stomacho tuo satìs esse factum. *V*. Est Deo gratia,

qui

qui dedit nobis otium tam jucundum. *C.* Surgamus tandem: nam audio pueros à luſu diſcedere.

COLLOQ. 23.

Paſtorculus, Pœſatus.

TItyre, qui patulæ reſides ſub tegmine mori:
Tùne hic ſolus eris, tam lætus tamque ſupinus?
P. *O Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit;*
Ille Deus magnus, qui noſtrum fecit in uſum
Omnia, dans propriam cunctis animalibus eſcam:
Qui mare, qui terras, & quod tegit omnia cœlum
Condidit, ille opifex rerum, qui ſummus habetur.
Pa. *Carmina mitte loqui, nunc me liquêre Camœnæ.*
Eſt mihi mens alibi, cupio certare merendâ.
P. *Sed tamen hac mecum poteris reſidere ſub umbra:*
Namque hîc (ut cernis) locus eſt ſatis amplus utrique.

Pa. Mittamus ergò verſiculos, & merendas noſtras conferamus. *P.* Per me non ſtabit; ſcrutemur peras; agè; explica tuam. *Pa.* Expecta parumper; dic mihi priùs, quid habes in merendam? *P.* Panem. *Pa.* Quaſi verò ſine pane merenda eſſe ſoleat. *P.* Nè panem quidem pauperes ſemper habent. *Pa.* In tempore admones, ponendæ erunt reliquiæ noſtræ in eorum corbulam. *P.* Quid ſi reliquiarum nihil fuerit? *Pa.* Saltem reſtabit panis, & hoc ſatis erit. Sed dic tandem, nunquid habes opſonii? *P,* Etiam dubitas? Mater mea nunquam committeret, ut me in ſcholam mitteret ſine aliquo opſonio. *Pa.* Dic ergò, quid eſt? *P.* Divina. *Pa.* Non ſum vates, nec velim hanc merendæ horam in nugis terere. *P.* Saltem periculum facies quàm valeas conjecturis; qua de re jam aliquid in Rhetoricis audivimus. *Pa.* Aut caſeus, aut caro eſt reſidua ex prandio. *P.* Neutrum. *Pa.* Dic ſodes ut accingamus nos operi. *P.* Nè te diutius torqueam, ſunt pyra præcocia. *Pa.* Ain' tu? Res nova; nondum hoc anno videram. *P.* Vide nunc. *Pa.* Quàm matura ſunt! *P.* Cur non addis etiam, quàm bona! *Pa.* Sed nondùm guſtavi. *P.* Satis acutè me reprehendis. Accipe, & guſta. *Pa.* Papæ! quàm mitia! quàm boni ſucci! *P.* Nonne meritò maximas

gratias agere debemus Deo noſtro, tam benigno Patri, qui nobis indignis tot bona, támq; varia largitur? *Pa.* Qui non facit, is profectò eſt ingratiſſimus. *P.* Agedum, veſcamur bonis ejus cum gaudio & gratiarum actione. *Pa.* Jamdudum eſurio. *P.* Sed tu nullum habes opſonium? *Pa.* Vide fruſtum craſſum vetuſti caſei. *P.* Edamus primùm pyra, caſeo claudemus ſtomachum. *Pa.* Sed maturemus, nè fortè hora nos opprimat. P. Neutrum ceſſare video: certè quod ad me pertinet, non queo comeſſe citiús. *Pa.* Nè tamen ità devores, porcorum more. Ecquid pudet? *P.* Quia dicebas eſſe feſtinandum. *Pa.* Maturemus dixeram, non autem, feſtinemus. *P.* Ego non adeò ſcrupuloſè inter hæc verba diſcrimen facio. *Pa.* Vult tamen præceptor, ut propriè loquamur, quantum per ingenii captum licebit. Nam bene loquendo, bene etiam ſcribere condiſcimus. *P.* Contrà diligenter ſcribendo, conſueſcimus etiam rectè loqui. *Pa.* Hæc duo inter ſe conjuncta ſunt. Sed heus, otioſè (inquam) edamus; ſatìs habemus temporis. *P.* Nonne tota hæc hora ad merendam libera eſt? *Pa.* Hodie quidem libera: ſed tamen deſinamus, nè panis deficiat nos, & nihil reliqui fiat pauperibus. *P.* Eamus ergò ad puteum ut aliquantum potemus. *Pa.* Hem, verborum proprietate ſemper abuteris; iſtud bibere eſt, non potare. *P.* Quòd mihi non parcas, habeo ſanè gratiam. Ex prava inſtitutione prima hæc vitia contraxi. *Pa.* Veriſſimè igitur *Quintilianus* dixit, *Hæc ipſa magìs pertinaciter hærent, quæ deteriora ſunt:* meminiſtin'? *P.* Memini, ſed interim juva me, ut hauriamus aquam è puteo. *Pa.* Enitere validiús; nimiùm me laborare ſinis. *P.* Tantò bibes jucundiús. *Pa.* Bibitum ſatìs eſt; recipiamus nos in aulam, nè precationi deſimus, & actioni gratiarum. *P.* Tu præcede, dum urinam illùc eo redditum.

COLLOQ. 24.

Leonardus, Pellio.

DEmiror tuam negligentiam. *P.* Qua in re tandem? *L.* Quòd te non curas diligentiús. *P.* Ego verò me curo fortaſſe nimis. Satìs edo, bibo, dormio; quæ eſt

Dei

Dei erga me benignitas: præterea pecto capillum, lavo manus, faciem, dentes, oculos, & hæc manè præcipué: quinetiam cùm tempus poſtulat, corpus exerceo, relaxo animum, & ludo cum cæteris: Quid vis ampliús? *L.* Mittamus iſta; non ea ſunt quæ in te reprehendo. *P.* Quid igitur? *L.* Circumſpice veſtimenta tua, à calce ad verticem nihil integrum invenies; omnia ſunt lacerata & obſoleta. Iſta profectò nequaquam veſtrum genus decent, ſi ſaltem curares veſtitum tuum ſarciendum, aut quoquo modo inſtaurandum. *P.* Loqueris tu quidem quæ libet: quòd ſi parentes haberes tam procul remotos, fortaſſe non eſſes elegantior. Si mihi pecunia ſuppeteret, non paterer me uſque adeò pannoſum eſſe. *L.* Nec ideò tamen cares negligentiâ. Cur enim non petis alicunde mutuó? *P.* Unde peterem? *L.* Si non alicunde, certè à præceptore poſſes. *P.* Quid ſi dare nollet? *L.* Nemini denegat ex diſcipulis domeſticis, ſiquidem videt opus eſſe. *P.* Id ego non ignoro; ſed ſum verecundior, quàm ut audeam ex eo petere. *L.* Ah! ruſticus eſt iſte pudor. *P.* Malo tamen verecundus eſſe, quàm impudens. *L.* Verecundia (ut dixit quidam) eſt bonum in adoleſcente ſignum; ſed ubique adhibenda eſt mediocritas. *P.* Ego eo ſum ingenio, ut ſemper vereor offendere quempiam. *L.* Ingenium laudo; ſed eſt modus in rebus. Nam ille offendendi metus habere locum debet in rebus turpibus, aut certè indecoris; hîc verò nihil tale video. Eſt uſitatum in hominum ſocietate, ut alii aliorum operâ indigeant. Quis igitur mihi vitio dabit, ſi quid ab amicis aut commodatò petam aut mutuò? *P.* Nemo reprehendet, niſi fortè rebus ejuſmodi abuti velis. *L.* Tu verò (quantum ego te novi) abuti nolles. *P.* Apage iſtum abuſum. *L.* Quid ergò jam obſtat, quò minùs petas, præſertim ab homine facillimo, tuíque (ut apparet) amantiſſimo? *P.* Agè, petam, ſed per epiſtolium, quod, ut reddas, tibi dabo. *L.* Reddam profectò libentiſſimè, téque illi commendabo diligenter. *P.* Equidem non parvam tibi gratiam habeo, quòd me tanti feceris, ut ad hanc fiduciam hortarere. *L.* Nunc reſtat

ut scribas quod dicis epistolium, reliqua mihi committas: *P.* Bene vertat Deus quod cœpimus. *L.* Nè dubites; res prosperè succedet.

COLLOQ. 26.

Clavellus, Quercetanus.

NEscis quid mihi his diebus in mentem venerit? *Q.* Quid istud, quæso? *C.* Cogito in gymnasium me recipere. *Q.* Quid in gymnasium? Habitandi causâ? *C.* Non ut inquilinus habitem, sed ut vobiscum vivam in mensa præceptoris. *Q.* Utinam istud ex animo ac verè diceres! *C.* Ex nostra mutua consuetudine atque amicitia deberes satìs intelligere, me nihil apud te neque simulare neque dissimulare solitum. *Q.* Planè istud jampridem intelligo; sed audito ex te isto verbo, me rapuit affectus in eam exclamationem, ità prorsus oblitus eram mei. *C.* Non aliter dictum tuum accipio: sed ad rem. Pater quidem non cogit me, sed ex vultu & verbis ejus satìs video, id illi placere maximè. *Q.* Nempe hoc illud est, novit pater tuus, vir prudentissimus, liberalia ingenia cogi nolle, duci facilè. Sed tamen non dubito id fieri divìni instinctu numinis; tu verò quid judicas? *C.* In eadem sum sententia, præsertim cùm ego quoque in eam partem sponte propendeam. *Q.* Magnum argumentum, istud esse ex Deo consilium. *C.* Id ego crediderim. Nam qui ad eam rem coguntur à parentibus, ferè quærunt subterfugia, quibus detrectent imperium. *Q.* Ego (ut fatear ingènuè) aliquando id in me sum expertus, antè scilicet quàm ingressus essem. Quid enim censes? Audiebam ex istis Satanæ mancipiis tot maledicta, tum de præceptore, tum de disciplina, ut mihi viderer carcerem aut pistrinum ingredi veriùs quàm gymnasium. Quòd si tu quoque in aliquam ejusmodi pestem incidisses, non dubium est, quin ille manibus pedibúsque obnixè conatus esset absterrere te ab isto tam sancto proposito. *C.* Nemini adhuc palàm feceram. *Q.* Quod mihi dicis, non est palàm facere. *C.* Satìs scio; sed mihi istud excidit ex *Terentio*. Nunc pergamus ad reliqua.

Q. Quid

Q. Quid restat, nisi ut Deum preceris & pergas gnaviter in sententia? Audies de quotidiano victu in vestra mensa, de præceptoris & hypodidascali familiaritate in audienda prælectionum repetitione, de facilitate præceptoris in ipso convictu, de illo à cœna placido studiorum certamine, de libertate colloquendi per otium de honestis, de libera inter nos reprehensione. *C.* De his [inquam) omnibus satis multa narrâsti mihi aliàs, quæ quidem valde placent omnia: mihi tamen nihil videtur utilius, quàm illa perpetua Latinè loquendi exercitatio. Quis enim major est studiorum fructus? Quid honestius? Quid jucundum magis; præsertim ubi alius alium sine odio aut invidia liberè reprehendit? Q. Quid, quòd victi in earum rerum certamine pudore tantum puniuntur, victores etiam præmio donantur? *C.* Omnes denique vestræ exercitationes, vel auditu ipso me delectant mirificé. Q. Quantò magis illud diceres, si videres ista; si dum geruntur interesses! *C.* Ego (Deo volente) interero. Q. Utinam propediem! *C.* Ità spero quidem; unus tamen restat mihi scrupulus, quo me facilè (si voles) liberabis. Q. Faciam bonâ fide, si potero; sed interim vide nè *nodum in scirpo quæras*, ut antea vidimus in *Terentio*. Agè, qui tandem scrupulus iste est? *C.* Suspecta est mihi vestra disciplina scholastica; non quòd velim ob id incœpto desistere, sed ut alacriùs veniam, & jucundiùs, ubi ea de te audiero. Q. Nisi tu is esses, qui (ut ego novi) me nec vanum nec mendacem existimas, equidem mallem de hoc omnino tacere, quàm ea tibi referre quæ sentio. *C.* Quid ità tandem? Q. Quia difficile est ea verisimilia facere, quanquam alioqui verissima, cùm de his vulgus hominum pessima quæque dicat & judicet. *C.* Quorsum istud quæso? Q. Nam improborum mendaciis adeò malè audit nostra disciplina inter istos idiotas, ut mirum sit unum aliquem habitare in schola nostra velle; tametsi (quod est opus Dei) quò pejus audimus, eò plures ad nos conveniunt. *C.* Nihil opus est tam longâ insinuatione; dic mihi planè omnia: nè timeas, non me absterrebis.

Omnia percepi atque animo mecum antè peregi. Q. Adverce igitur animum, dicam breviſſimè quicquid alicujus ſſe momenti videbitur. Inprimis illud velim tibi perſuadeas, Præceptorem eſſe nobis multò humaniorem, quàm in ſchola palàm apparet. Tam enim familiariter verſatur inter nos, quàm prudens pater ſolet inter liberos. Cur igitur (inquies) eſt palàm tam ſeverus? Reſpondeo, Quia ſine tali ſeveritate (ut ex ipſo audivi cùm aliquando familiari cuidam narraret) tanta turba ſcholaſtica, támque variis moribus prædita, nec coerceri, nec in officio contineri poſſet. Suo enim quiſque more, ſuo quiſque arbitratu vellet vivere. C. Quinetiam miror ego mecum ſæpiſſime, tantam eſſe in tota ſchola reverentiam, tantum ſilentium, tantam denique modeſtiam. Q. Multò magis mirarere, ſi unquam vidiſſes ſcholas paganicas. C. Vidi aliquando, atque conſideravi diligenter. Plus eſt ſilentii in gymnaſio noſtro ſexcentario, quàm quadraginta puerorum, imò triginta, in iſtis ſcholis trivialibus. Sed perge, quæſo; vereor ut ſis Orator *Aſianus*. Jam enim incipit oratio tua quaſi longiùs aberrare. Q. Atqui etiam interpellas ipſe. C. Nihil extra propoſitum dixi; ſed nunc proſequere. Q. Vis in ſumma dicam tibi? Diſciplina hæc domeſtica, licèt paucis improbis odioſa videatur, bonis tamen & ſtudioſis propter utilitatem valde placet. Nam ſi domi res eſſet diſſoluta, quid nobis tutum foret contra laſcivorum & petulantium inſultus? quæ nobis quies, quæ ſtudiorum tranquillitas? Itaque diſciplina ipſa veris ſtudiorum amatoribus eſt perfugium, & quaſi propugnaculum, non ſecùs ac nautis portus in tempeſtate. Denique, quiſquis eſt inter nos pacificus, & ad rectè ſemper agendum paratus, is eſt à diſciplina tutiſſimus. Nec verò id agit præceptor, ut nos plagis & verberibus trahat ad literarum ſtudia; ſed nos potiùs inducere nititur his maximè rebus, honeſtâ & liberali tractatione, benevolentiâ, humanitate, facilitate morum, beneficiis, denique virtutis & ſtudiorum amore. Ex quo fit, ut major pars noſtrûm ſic affecta ſit, ut illi ex animo parere ſtudeat, eum

caveat

caveat offendere, eum tanquam parentem diligat, obſervet; revereatur. *C.* Alioqui diſcipulorum officio non fungeremini. *Q.* At ſunt quidam verberones, qui nec Deum timent, nec parentes, nec verbera, qui & literarum ſtudia oderunt cane pejùs & angue, vt verbis utar *Horatii:* talibus (inquam) ſevera interdum adhibetur diſciplina, quia videlicet neceſſitas cogit. *C.* Sat habeo. Nunc enim video quorſum ſpectat veſtræ diſciplinæ ſeveritas. *Q.* Nimirum ut mores bonos tueatur, malos autem ut corrigat, aut expellat. *C.* Ego diſciplinam iſtam ſanè deoſculor, tantum abeſt ut reformidem. Te autem, mi *Quercetane*, amo equidem de iſta loquendi libertate, quâ mihi ſtimulos acriores addidiſti. *Q.* Ego verò immortales gratias ago Patri cœleſti, qui tibi mentem bonam dederit & ſincerum judicium. *C.* Vale igitur, & me (ſi Dominus permiſerit) expecta in proximam hebdomadem. Iterum vale, & inceptum noſtrum tuis precibus Chriſto commenda etiam atque etiam. *Q.* Precor tibi noctem quietam, & ſomnum placidum.

COLL. 26.

Florentius, Eſilius.

QUid eſt quòd ità te triſtem video? *B.* Me miſerum! vix ſum compos animi, ità ſum timore perculſus. *F.* Quid (inquam) iſtud eſt? *B.* Præceptor nos deprehendit. *F.* Qua in re? furtóne? *B.* Ah! minimè gentium. *F.* In quo igitur? *B.* In ſecreta compotatione. *F.* Indignum facinus! *B.* Heu me miſerum! me miſerũ! quid agam? *F.* Ah! nè te affligas tantopere. Qui aderant tecum? *B. Fluvianus & Forenſis.* O perditos qui me huc impulerunt! *F.* Ubi id factum fuit? *B.* In cubiculo *Fluviani*, quî utinam hodie è lecto non ſurrexiſſet. *F.* Quomodo tandem deprehenſi eſtis? Non erat obſeratum cubiculum? *B.* Imò erat, ſed (ut ſcis) præceptor claves habet omnium conclavium; præterea, putabamus illum in conventum hodiernum fratrum acceſſiſſe; alioqui peſſulum obdidiſſemus oſtio. *F.* Utcunque res habet, Deo volente accidit. *B.* Sic omni-

no

no sum persuasus; sed ferè ità solemus nostra omnia, sive bona, sive mala, vel prudentiæ nostræ attribuere, vel imprudentiæ. *F.* Quâ occasione compotationem istam occeperatis? *B.* Illi duo (quod satìs nôsti) non sunt convictores. *F.* Quid tum? *B* Domo allatæ fuerunt eis ad victum nescio quæ cupediæ; quæ utinam in via periissent. *F.* Sed noluit Deus: perge. *B.* Et quia illos interdum per otium doceo, herì post cœnam, ad istas epulas me invitârunt in hodiernum jentaculum. *F.* Tibi infaustum jentaculum; sed quid? erátne vinum? *B.* Imò plùs satìs erat vini. Habent enim vini doliola in cella præceptoris. *F.* Quid præceptor, ubi vos sic epulantes vidit? annon excanduit gravissimé? *B.* Nihil prorsus commotus est; sed subridens, Volo (inquit) esse de isto symposio, si placet. *F.* O molestum convivam! Quid vos? *B.* Attoniti omnes obmutescimus. Nam eo dicto, statim se proripuit. *F.* Omnia signa video hîc esse pessima. *B.* Quis ità non judicet? *F.* Oportet præceptorem aliunde rem olfeciisse. *B.* Suspectus est mihi quidam, qui nos indicaverat. *F.* Quem suspicaris? *B.* Dicam tibi post rei exitum. *F.* Quod invenietis huic malo remedium? *B.* Nescio; valde stupemus omnes, tametsi duo illi convivatores mei nihil videntur esse soliciti; habent enim in promptu causam. *F.* Quid tandem causari queunt? *B.* Iveramus jentatum, inquient, quia manè, cùm cæteri jentarent, eramus cùm parentibus, qui heri nobis attulerant alimenta. *F.* Istud quidem est aliquid, sed non tamen sic pœnas evadent. *B.* Cur non? *F.* Quia id fieri debuit in triclinio palàm, non autem clanculum in cubiculo. Illud etiam causam gravabit, quòd te (cùm sis convictor) quasi ad crapulandum adduxerint, quod quidem ipsi præceptori est maximè odiosum: tua tamen causa est longè pessima. *B.* Cedò igitur quid faciam, mi *Florenti*. *F.* Agè, conferamus consilia, quibus (si fieri potest) absolvaris. *B.* Nihil est quod a me expectes in eo genere. Neque enim consilii locum habeo, neque ullam remedii copiam: Sed tu (obsecro) explica vires ingenii tui ad me citò juvandum. Animus

pendet

pendet mihi: inſtat pœna, ſatìs vides: ea (niſi quid impediat) poſt cœnam exigetur. *F.* Id nequaquam fiet. Cùm enim crimen publicum non ſit, non erit pœna publica. *B.* Sive publicè, ſiue privatim id futurum eſt, non defferetur. *F.* Rectè judicas. *B.* Id cauſæ eſt, quamobrem nunc ad opem tuam confugerim: quòd ſi me deſeris, actum eſt: dabo pœnas graviſſimas. *F.* Ad Deum potiùs confugiendum fuit, ſine quo nullum valet conſilium, à quo item ſalus omnis & petenda & ſperanda eſt. *B.* Res eſt manifeſta ſatís, & ego priuſquam te adirem, non prætermiſi precandi officium: ſed tamen vult ille Pater clementiſſimus, ut iis utamur auxiliis, quæ nobis offert ipſe, & quaſi in manum dat. Quare te oro, per noſtram arctiſſimam neceſſitudinem, ut conſilio tuo nunc mihi ſuccurras. Hic non eſt ceſſandi aut tardandi locus; huc igitur vires tuas intende; hanc cauſam ſuſcipe, obſecro. *F.* Quandoquidem ſic inſtas, ut vim adferre quodammodo videaris, dicam ex animo & verè quod ſentio. Nôſtin' præceptoris ingenium? *B.* Novi (opinor) ex parte aliqua. *F.* Ergò memoriâ tenes, nihil eſſe illo clementius, iis quidem quos videt ſubmiſſos eſſe, & culpam ingenuè confiteri; ſuperbis autem & contumacibus vix aliquid poteſt ignoſcere. *B.* Egomet iſta non ſemel obſervavi. *F.* Scin' igitur quid facias? *B.* Dic mihi quæſo. *F.* Dum tua res adhuc integra eſt, tibi ſuadeo ut hominem ſolus adeas in muſæum, & orationem habeas in hanc ſententiam: En ego, præceptor humaniſſime, graviter peccavi, fateor; ſed (ut ſcis) prima eſt noxa, quàm admiſerim. Nunquam enim antea quicquam admiſeram, quod flagris dignum videretur. Quamobrem, clementiſſime præceptor, hanc primam culpam (ſi tibi placet) priſtinæ integritati meæ condonabis: Quòd ſi unquam poſthac recidero, cauſam non dico, quin plectar ſeveriſſimé. Hâc aut ſimili oratione illum (ut ſpero) exorabis. *B.* O conſilium prudens & opportunum! *F.* Utere, ſi tibi videtur. Tale certè eſt quale mihi dari vellem in ejuſmodi malo. *B.* Sed unũ reſtat, de quo ſum ſolicitus. *F.* Eho, quid reſtat?

B. Non

B. Non potero tam breviter & commodè dicere in conſpectu præceptoris, quàm tu nunc dixiſti. *F.* Non debes adeò de verbis meis eſſe ſolicitus, modò teneas ſententiam. *B.* Propemodum teneo. *F.* Bene habet; ſcribe nunc craſſo modo ut poteris; deinde conferemus unà: poſtea ediſces ad verbum diligenter. *B.* Hoc nihil eſt neque tutius, neque certius: ſed quo tempore cenſes illum adiri poſſe opportunè? *F.* Quumprimum videbis eum à prandio ſe recipere in bibliothecam: aut, ſi fortè (ut ſolet) ambulatum in horto ſolus iverit, tunc illum ſtatim ſequere. *B.* Quo tum utar exordio? *F.* Non opus eſt alio, quàm quo apud illum uti ſolemus omnes. *B.* Quod eſt illud? *F.* Præceptor, licétne pauca? *B.* Bene vertat Deus omne conſilium tuum. Nunc eo ſcriptum quod dixiſti, deinde te reviſam. *F.* Matura, nam inſtat hora prandii.

COLLOQ. 27.

Ambroſius, Gratianus.

SUbtriſtis mihi videris, *Gratiane*; quid rei eſt? *G.* Dies noctéſque de patre abſente cogito, & ob eam rem interim mœrore conficior. *A.* Quamdiu abfuit? *G.* Quatuor abhinc menſes. *A.* Nihil ad vos interea ſcripſit? *G.* Ex quo diſceſſit, nè verbum quidem andivimus. *A.* Fieri poteſt ut ſcripſerit: ſed aut literæ interciderunt, aut fuerunt interceptæ. *G.* Quod dicis veriſimile eſt. Nam antea, ubicunque eſſet, ſolebat nobis ſcribere. *A.* Nonne hâc æſtate iverat *Lutetiam*? *G.* Eo certè conſilio tunc ſeſe in viam dederat. *A.* Confido ſalvum eſſe. *G.* Ego quoque non diffido; ſed non ideo meus allevatur dolor. *A.* Quid ait mater? *G.* Ferè ſemper lamentatur: indè fit, ut mihi duplicetur ægritudo. *A.* Sed tamen non uſque adeò te macerare debes; potiùs enim de illo bene ſperare oportet, quàm te ſic macerare. Quid enim ſunt quatuor menſes? Quotula eſt pars eorum qui tot annos domo abſunt, interim jactati *per varios caſus, per tot diſcrimina rerum*! *G.* Sed quid me conſolantur aliorum caſus & pericula? *A.* Vide tamen nè ſis nimiùm delicatus, qui patris deſiderium

rium tantillo tempore ferre non queas. *G.* Ferrem equidem æquo animo, modò illi bene eſſe ſaltem intelligerem. *A.* Cui poteſt eſſe malè, qui in Deo ſpem omnem collocavit? Sive enim vivimus, ſive morimur, Dei ſemper ſumus; ut divus *Paulus* ait. *G.* Nihil dubito iſtud eſſe veriſſimum; ſed ea eſt carnis hujus infirmitas. *A.* Quid faceret igitur qui in Chriſto ſpem nullam habet? *G.* Neſcio. *A.* Sed cave tamen nè iſtâ tuâ impatientiâ Deus ipſe offendatur. *G.* Delictum meum ſubindè agnoſco, & ſupplex imploro veniam. *A.* Facis ut debes. Sed audi, quæſo, quid mihi nunc in mentem venerit. *G.* Quid iſtud eſt? *A.* Quid ſi pater tuus navigaveret in *Britanniam*, negotiandi causâ? Illîc enim nunc eſt libertas maxima. *G.* Quam libertatem dicis? *A.* Evangelium, quòd illîc auditur liberrimé. *G.* Ain' tu Evangelium nunc eſſe in *Britannia*? *A.* Certa res eſt. *G.* Atque Idololatriam profligatam? *A.* Omnino. *G.* O auditu jucunda evangelia! *A.* Imò jucundiſſima. *G.* Sed unde ſcis iſta? *A.* Unde ſciam, rogas? Miror ego te adhuc ignorâſſe quod in ore eſt omni populo. *G.* Mirari deſines, ſi ſcias ubi nos habitemus. *A.* Ubi quæſo? *G.* In angulo totius urbis remotiſſimo. *A.* Atqui putabam vobis eſſe domicilium in vico ad Molardum. *G.* Jam antè migraveramus quàm peregrè pater eſſet profectus. *A.* Quod igitur ignorabas, nunc habeto certiſſimum, atque magis credas, hoc audi prætereas; Major pars Britannorum, qui ob Evangelium in hanc urbem, tanquam ad aſylum, ſeſe receperant, in patriam remigrabant jam ante dies quindecim. *G.* O mi *Ambroſi*, quantùm me iſto nuntio de Britannicis rebus hodie recreâſti! qualem adhibuiſti meo dolori medecinam? *A.* Sic ſolet Deus noſter ſuis adeſſe in extremis anguſtiis. *G.* Mirum ni pater eſt in *Britannia*. Jampridem enim ſæpius querebatur, quòd non eſſet tutus illùc acceſſus ad mercaturas obeundas. *A.* Quinetiam Britannus quidam homo, neque levis, neque nugator, narrabat his diebus patri meo, ſe literas certas illinc accepiſſe, in quibus hoc erat inter cætera, omnes undique ob Chriſti nomen profu-

gos,

gos, in ipsa *Britannia* excipi humanissimè, tractaríque benignissimé. *G.* Quid est igitur quod ampliùs dubitemus? *A.* Nulla (ut audis) restat ea de re dubitatio. *G.* Tantum supereſt, ut imprimis Dei optimi maximi bonitatem extollamus, quantâ possimus laude & gratiarum actione: deinde sedulò atque assiduè precemur, ut sua beneficia non modò confirmet, sed etiam indies magìs ac magìs augeat. *A.* Igitur mi *Gratiane*, memineris patris salutem ipsi Deo per Christum sæpissime commendare, idque votis & precibus ardentissimis. *G.* Utinam ille suo Spiritu sic afficiat animum meum, ut ex imo pectore ejusmodi preces effundere valeam, quas ipse dignetur exaudire! *A.* Votum sanctissimum, modò (quod quidem credo) ex animo profectum. *G.* O mirabilem consolatorem Deum nostrum! O quantum valet in adversis rebus veri amici consilium & consolatio! *A.* Sed quò nunc is? *G.* Domum rectà propero, ut hæc matri quamprimum nuntiem, atque ejus animum omni expleam gaudio. *A.* Faxit Deus, ut illa seriò exhilaretur. *G.* Ità precor.

COLL. 28.

Dissimangæus, Jonas.

SAlve *Jona* optatissime. *J* Salve & tu vindemiator jucundissime. *D.* Quomodo se habet schola? *J.* Optimé *D.* Jámne redierunt multi? *J.* Vix quarta pars nunc abest. *D.* Quid agitur? *J* Docetur, legitur, scribitur, repetitur. *D.* Ista sunt generalia & quotidiana; sed quid fit in nostra classe? *J.* Idem quod in cæteris, & quod fiebat ante vacationem. *D.* Ergó ne jam seriò habentur prelectiones? *J.* Jam abhinc octo dies. Nam quid aliud fieret? *D.* Solebamus per aliquot dies exerceri in iis repetendis quæ antea didiceramus. *J.* Tribus diebus totis nihil aliud actum est. *D.* Quid probatio? jámne incepta est? *J.* Hui! incepta? propemodum finita est; cras sexta classis interrogabitur. *D* Me miserum! excluſus sum à præmio. *J.* Etiámne præmium sperabas? *D.* Quid ni sperarem? Unicuique sperare licet, præsertim studioso. *J.* Malim ego nihil

hil ſperare *D.* Quid ità? *J.* Nam ſi nihil contigerit, nulla mihi erit fruſtratio neque moleſtia; ſin conſequar aliquid, id ego in lucro deputabo. *D.* Nunquámne legiſti, *Vivere ſpe vidi, qui morituru erat*? *J.* Imò verò legi, & memoriâ teneo; ſed hîc nihil ad propoſitum. *D.* Cur non? *J.* Quia illîc loquitur *Ovidius* de ſpe illa quæ in rebus adverſis retinenda eſt; quem ſenſum expreſſit *Cato* noſter hoc diſticho;

Rebus in adverſis animum ſubmittere noli.
Spem retine. Spes una hominem nec morte relinquit.

D. Tu igitur nihil ſperas? *J.* Spero vitam æternam. *D.* Dicebas modò ſperandum eſſe in adverſis rebus. Quæ tibi ſunt adverſa? *J.* Ea quæ me oppugnant quotidie. *D.* Quæ tandem ſunt illa? *J.* Propria caro, Satan, & improbi homines qui me injuriis afficiunt. *D.* Ex quo tempore factus es Theologaſter? *J.* Nec ſum Theologus, nec Theologaſter; ſed quod dico, id ego didici è ſacris concionibus. *D.* Laudo equidem: ſed agè, dic mihi ſerió; éſtne acta claſſis noſtræ probatio? *J.* Jam tibi ſeriò dictum puta. *D.* Dolet mihi non inter fuiſſe. *J.* Citiùs veniſſes: quid agebas? *D.* Mater me coëgit vindemiæ exitum expectare. *J.* Credo; ſed tu tuâ voluntate coactus es. *D.* Ut fatear ingenuè, libenter expectavi. Sed quid agas? Homines ſumus, ut aiunt. *J.* Imò pueri. *D.* Sed vix credas quàm ſit jucundum ruſticari, præſertim ubi tanta eſt omnium fructuum affluentia. *J.* Eſtnè vobis magnus vini proventus? *D.* Tantus profectò, ut majorem vidiſſe non meminerim. *J.* Quid aiunt ruſtici in hac tanta ubertate? *D.* Nihil aliud quàm potationes & crapulas crepant; quinetiam vino jam perinde abutuntur, quaſi aqua fontana ſit. *J.* Ea eſt ſtultæ plebis dementia, ut Dei beneficiis nunquam rectè uti ſciat. *D.* Scilicet iſtud eſt quod dicitur, *Nunquam ſapiunt ſtulti niſi in anguſtiis*. *J.* Ergò plectuntur meritó. *D.* quòd admonitiones etiam irrident? *J.* Sunt qui nullam omnino ferre poſſunt, quin bene & comiter etiam monen-

monentibus irascuntur. *D.* Audi aliquid gravius; fuerunt, qui mihi verbera minarentur, cùm eos humanissimè admonerem. *J.* Istud mihi novum non est. Nam & quidam mihi aliquando pugnum intentavit; quod nisi veritus esset mei patris autoritatem, profectò vapulâssem acerrimé. *D.* Sed omittamus eos qui cæci sunt, nec tamen se tales esse intelligunt. Jactant se probè callere quid sit Evangelium; cùm revera Evangelio adversentur. *J.* Si verbi divini ministros, & pastores suos non audiunt, qui putas fieri posse ut nos audiant? *D.* Sequamur ergò quod præcepit Christus, *Nolite sanctum dare canibus.* *J.* At sunt quidem simplices & benevoli, qui auditione verbi divini mirum in modum delectantur; hi sunt quos docere est jucundissimum. *D.* Quàm gaudeo quoties in tales incido! ut ego illos complector libenter! *J.* Nec immeritó. Nam ubi eos docueris, tum demum frueris laboris tui fructu, non sine voluptate maxima. *D.* Sed nos quid cogitamus? Non vides ut nox ferè nos oppresserit? *J* Discedamus igitur, & cras (si Dominus permiserit) pluribus verbis agemus unà de studis alacriter repetendis.

COLL. 29.

Rufinus, Sylvester.

PAter tuus (ut accepi) rediit è *Gallia.* *S.* Rediit sanè. *R.* Quando? *S.* Die Lunæ, vesperi. *R.* Adventus ejus non tibi molestus fuit? *S.* Quid? molestus? Imò verò jucundissimus sed cur istud rogas? *R.* Quiâ forsitan illo absente, liberiùs vivendi est tibi potestas. *S.* Nescio quam mihi libertatem narres. *R.* Potandi. ludendi, cursitandi. *S.* An igitur putas me nihil aliud agere, dum pater abest? *R.* Sic ferè solent omnes. *S.* Dissoluti quidem. Nam quod ad me attinet absente patre, sic vivo ut eo presente. Non poto, sed bibo quantum satis est; ludo cùm tempus postulat; non discurro, sed cum bona matris venia in publicum prodeo, cùm aliquid habeo negotii. *R.* Etiámne matri tantopere subditus es? *S.* Æquè ac patri. Quid

enim

enim putas? Nonne de utroque æquale est præceptum Domini? *R. Honora* (inquit) *patrem tuum, & matrem tuam. S.* Quid Ethnicus ille autor distichorum moralium?

Dilige non ægrâ charos pietate parentes:
Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

Quid *Paulus* noster? *Filii* (inquit) *obedite parentibus in Domino.* Nonne *parentis* nomine pater & mater continentur? *R.* Istuc à Latinis observatur autoribus. *S.* Quinetiam si quod esset reverentiæ discrimen, videretur optimo jure plus deberi matribus, ut quæ dolores tantos ac labores propter nos pertulerunt. *R.* Novi ego ista; & quæ dixisti placent mihi omnia. *S.* Cur ergò mihi repugnabas? *R.* Ut eâ quasi repugnantiâ nobis accerserem sermonis materiam. Nam (ut tute nôsti) præceptor sæpe nos exhortatur ut nostrum otium ejusmodi sermonibus impendamus. *S.* Bonum sanè otium, quod honesto in negotio consumitur. *R.* Huc pertinet illud *Africani* apophthegma, qui dicebat, *Se nunquam minus otiosum esse, quàm cùm otiosus esset*; ut ex *Cicerone* didicimus. *S.* Sed jam tempus monet ut huic sermoni finem imponamus. *R.* Rectè mones; fortasse enim tuâ causâ cœna tardatur domi. *S.* Plura (si Dominus permiserit) in proximo congressu. *R.* Precor tibi noctem prosperam. *S.* Et ego tibi placidam per membra quietem.

COLLOQ. 30.

Nomenclator, Desiderius.

NOn satis mirari possum te non esse diligentiorem. *D.* Qua in re videor tibi negligens? *N.* Quòd manè ferè nunquam ades in tempore; atque indè fit ut pene quotidie noteris in catalogo. Cur tu es adeò somniculosus? *D.* Mea sic fert natura. *N.* Corrige naturam istam, hoc est naturæ vitium. Quid tibi profuit *Catonis* nostri dictum? *D.* Quodnam quæso? *N. Plùs vigila semper, nec somno deditus esto. D.* Nè plura; ego probè memini. *N.* Nihil prodest meminisse, nisi ad usum tuum accommodes. *D.* Utinam & hoc & alia præcepta salubria tam

facilè ab bene vivendi usum transferremus, quàm ea facilè ediscimus! *N.* Ut verum fatear, præcipere quàm præstare multò est facilius. Sed tamen eniti debemus, ut vel monitis vel precibus proficiamus aliquid, & indies evadamus meliores. *D.* Qui id non facit, ejus salus desperanda est. Sed nihil difficilius emendatur quàm naturale vitium. *N.* Omnia ferè vitia nobis sunt naturalia; & nisi Dei bonitas servaret nos, essemus omnes sceleratissimi. *D.* Quid igitur faciendum? *N.* Fortiter cum vitiis nostris pugnandum est. *D.* Quo duce? *N.* Ipso Deo. *D.* Quibus armis? *N.* Divinis & spiritualibus. *D.* Ubi tandem inveniuntur? *N* In epistola Sancti *Pauli* ad *Ephesios*. *D.* Quoto capite? *N.* Sexto. *D.* Quid si locum per me non intellexero? *N.* Non omnino intelliges, satis scio; sed præceptor erit consulendus. *D.* Quid si mecum adfueris? *N.* Adesse volo, certum est: verum captanda erit opportunitas. *D.* De hac igitur aliàs consilium capiemus. *N.* Quando istud erit? *D.* Proximo die Mercurii, si tibi ità videtur. *N.* Quotâ horâ? *D.* Post meridiem primâ. *N.* Placet sententia. *D.* Nunc igitur discedamus.

COLLOQ. 31.

Trapezita, Raimundus.

LIcétne malum malo rependere? *R.* Cur istud quæris? *V.* Ut iis respondere possim qui hac in re mihi contradicunt. *R.* Breviter interrogâsti, respondebo brevissimé; Non licet. *T.* Cur non? *R* Quia vetuit Christus, & post eum apostoli. *T.* Quid igitur faciendum est? *R* Malum bono compensandum. *T.* Annon satis est bonum bono rependere? *R.* Non satis Christiano quidem. *T.* Quamobrem? *R.* Nam Christianum oportet Christum præceptorem imitari. *T.* Quid fecit Christus in eo genere? *R.* Sanavit eum qui ipsi colaphum impegerat; precatus est pro iis qui ipsum in crucem sustulerant; alia item multa fecit ejusmodi. *T* Nihilne igitur facit, qui gratiam pro gratia rependit? *R.* Tantum facit quantum faciunt Ethnici. *T.* Quid illi faciunt? *R.* Amicos diligunt, & referunt

gratiam

gratiam à quibus acceperunt. *T.* Nihílne ampliús? *R.* Nihil; nam quid ampliùs expectes ab iis qui verum Deum non noverunt? *T.* Quid faciunt inimicis? *R.* Quibuſcunque modis poſſunt eos perſequuntur. *T.* Eſtne Chriſtiano peccatum? *R.* Si non licet (ut jam tibi probavi) conclude id peccatum eſſe. *T.* Atqui (ut vulgò dicitur) vim vi repellere licet. Quam ſententiam novus quidam poeta etiam latiùs interpretatus eſt his verbis,

Pellere vim vi jura ſinunt, & vulnere vulnus.

Quid ad hoc reſpondes? *R.* Iſtud quidem permittunt Ethnicorum leges, ſed lex divina longè aliter loquitur. *T.* Quid eſt Divina lex? *R.* Idem quod Dei verbum. *T.* Quicquid ergò fit contra Dei verbum, éſtne peccatum? *R.* Proculdubio peccatum eſt. *T.* Potéſne iſta probare ex divinis literis? *R.* Quidni poſſim? nihil facilius. *T.* Adfer mihi (quæſo) ſententias. *R.* Non credis id quod eſt omnibus in confeſſo? *T.* Imò verò indubitanter credo. *R.* Quid igitur opus eſt teſtimoniis? *T.* Ut contradicentibus certò reſpondere poſſim. *R.* Rectè intelligis: ſed quia non poſſis ex tempore memoriæ mandare, expectadum tibi deſcribam in chartula, in qua etiam ſit locorum annotatio, ut poſſis quibus voles etiam digito demonſtrare. *T.* Optimum ex tempore conſilium; quantò iſtud mihi commodius fuerit! ſic enim per otium ediſcam, ut ad manum habeam quoties erit opus. Sed quando mihi dabis? *R.* Cras (ſi libet) huc ad me revertere. *T.* Quotâ horâ? *R.* A meridie prima. *T.* Sat habeo; interea vale. *R.* Te ſervet Dominus Deus.

COLL. 32.

Grimondus, Blevetus.

VIs emere hoc cingulum? *B.* Cur emerem? Unum mihi ſatis eſt; tu verò cur vis vendere? *G.* Quia ſunt mihi duo. *B.* Nec tamen licet ut vendas, niſi vis in pœnam incurrere. *G.* Quid vetat me vendere res meas? *B.* Nihil adhuc tuum habes. *G.* Eho, nihil? unde probas iſtud? *B.* Quia

nondum es tui juris, sed sub patris potestate: denique vis audire breviter tibi istud non licere? *G.* Maximè velim. *B.* De hoc lex est scholastica, cujus hæc est sententia, Pueri injussu parentum nec vendant aliquid, nec emant, nec permutent, nec alienent quovis alio modo. Qui contrà fecerit, verberibus plectetur. *G.* Istud ego non ignorabam; sed volebam periculum facere an constans esses in observandis legibus. *B.* Tu igitur es simulator. *G.* In hac simulatione nihil video esse mali: num tu interpretaris malé? *C.* Minimè veró: nihil enim nocuisti mihi. *G.* Quid si nocuissem? *B.* Tulissem æquo animo, ut Christianum decet. *G.* Utinam adversa omnia sic feremus propter Christum, qui nihil non tulit salutis nostræ causâ! *B.* Feremus certè si exemplum ejus semper nobis proponamus ob oculos. *G.* Difficile id quidem est. *B.* Imò impossibile, nisi illius Spiritu semper adjuvemur: quod quidem assiduis precibus est impetrandum. *G.* O quàm suavi sermone tantillum otii consumpsimus.

COLLOQ. 33.

Lartor, Odetus.

EScquid hodie precatus es domi? *O.* Cur quæris istud? *S.* Quia non interfuisti matutinæ precationi. *O.* Quî scis? *S.* Observavî. *O.* Atqui tu non es observator. *S.* Non sum. *O.* Quamobrem igitur observabas? *S.* Quia es mihi charissimus. *O.* Quid tum? *S.* Dolebit mihi, si vapulabis. *O.* Quid? an ego notatus fui? *S.* Etiam dubitas? *O.* Cùm recitaretur catalogus, nemo me excusavit? *S.* Nemo, quod sciam. *O.* Si me tantopere amas (ut dicis) cur tute non excusâsti me? *S.* Quid causæ dixissem? *O.* Commentus esses aliquid. *S.* Ergò mentitus essem. *O.* Quid indé? *S.* Sed ex verbo Dei mentiri vetitum est, *O.* Fateor: sed erat leve mendacium. *S.* Nihil leve judicandum est, quo Deus offenditur. *O.* Negare id non possum; sed levia ista facilè remittet nobis propter Jesum Christum, qui est deprecator noster & advocatus. Nam quotusquisque non peccat quotidie sæpissime? *S.* Profectò nullus;

nullus; quinetiam vix precamur, aut aliquid boni operamur, in quo non insit aliqua peccati species. *O.* Quid ergò futurum esset nobis, nisi Deus facilè ignosceret? unde & quotidie precantes dicimus, *Remitte nobis debita nostra.* *S.* Nihil dubitare debemus, quin remittat, si errata nostra seriò & verè agnoscamus, si ex animo petamus veniam, si fidem habeamus nobis ignosci. *O.* Quid igitur restat? *S.* Illud restat, ut neque delectemur peccatis neque in iis persistamus. neque malitiosè, scienter, & de industria peccatum committamus. Nimis enim multa sunt quæ per carnis infirmitatem peccamus, & etiam per ignorantiam. *O.* Nihil dubito de peccatis illis. quæ ex carnis imbecillitate perpetramus, qualis fuit *Petri* abnegatio. Sed quî fit ut peccemus per ignorantiam? *S.* De hoc *Pauli* exemplum habes, qui scribens ad *Timotheum*, in priore epistola palàm profitetur se, quamvis Ecclesiam Dei persecutus fuerit, tamen veniam esse consecutum, quia ignorans id fecerit. *O.* Isto exemplo mihi abundè satisfeciisti (nam & ego id legisse memini:) sed scín' tu quoto epistolæ capite id scriptum sit? *S.* Equidem non soleo vexare memoriam in retinendis capitum numeris: mihi hoc tempore satìs esse videtur aliquot sententias quasi raptim annotare, quas memoriæ mandare liceat, si quid interdum otii suffurari possim ex quotidiana studiorum præsentium occupatione. *O.* Utinam ego quoque id facere possem! *S.* Quid impedit? *O.* Vix ego queo satìs præceptori facere in exercitationibus scholasticis: tantum abest ut aliis studiis aliquid temporis impertiri concedatur. *S.* Satìs profectò quotidie sumus occupati; sed hæc tamen ferenda sunt, quamdiu nobis opus esse, ipsi Deo & parentibus nostris visum fuerit. *O.* Ego propterea libenter fero, ac tolero omnes ejusmodi labores. *S.* Quâ spe toleras? *O.* Quia futurum spero, ut primi sint gradus, quibus ad majora aliquando perveniam. *S.* Sed de his aliàs pluribus; nunc agamus quod instat. *O.* Quid istud est? *S.* Audín' tu ad cœnam signum dari? *O.* Bonum signum nuntias; jam sentiebam esuriem. *L.* Nimirum,

quia merendam prætermisisti. *G.* Utinam eâ tam facilè semper abstinere possem, quàm hodie carui libenter! *S.* Ego verò non libenter careo, nisi occupatus necessario negotio.

COLLOQ. 34.

Phrygo, Stephanus.

SAlve ambulator optatissime. *S.* Et tu salvus sis, cessator occupatissime. *P.* Satísne rectè vales, mi *Stephane?* *S.* Imò rectissimè; quæ est Dei optimi maximi benignitas. *P.* Equidem ex animo gaudeo, tibique vehementer gratulor reditum istum incolumem. Ubi fuisti hoc toto anno? *S.* In *Italia*. *P.* Quàm ob causam animum induxeras illuc proficisci? *S.* Ob famam regionis, de qua tam multa ubique prædicantur. Nec ignoras quàm simus rerum novarum cupidi. *P.* Sic est naturâ comparatum: sed quid illîc inveniſti? *S.* Certè multò plura quàm ex fama audiveram. *P.* Sed multa (credo) vidisti quæ minimè velles. *S.* Nempe scelera: sed, quod ad regionem attinet, terra est longè fertilissima, omni optimorum fructuum genere valde abundans, præcipuè vino præstantissimo. *P.* Scilicet ea potissimùm res tibi arridebat. *S.* Ut verum fatear, mirè afficiebat palatum. Nam quale dicas hoc nostrum vinum esse? villum verè dicas, si cum illo compares. *P.* Indè ergò tibi se offerebat pulchrum Dei laudandi argumentum. *S.* Pulcherrimum. Sic enim sæpe cogitabam; Quàm bonus es, Domine Deus, qui nos amavisti usque ad delicias! Non enim solùm ea creâsti nobis ad victum quæ terra sponte suâ producit; sed etiam tot genera rerum delicatissimarum, quæ si moderatè sumamus, & cum gratiarum actione, & corpus suavissimè nutriunt, & ipsum animum mirificè exhilarant. O, quibus verbis, quibus operibus satis dignè glorificemus nomen tuum, Domine! Denique sic afficiebar animo, ut nihil magis cuperem, quàm Divinas laudes semper in ore habere: sed (proh dolor!) aliis atq; aliis subinde conceptis cogitationibus, ignis ille paulatim extinguebatur. *P.* Istud apud me non est novum: nam sæpe tale quid mihi solet acci-

accidere. *S.* Ea eſt naturæ noſtræ inconſtantia. *P.* Horis ferè omnibus iſtud experimur: ſed quid tandem egiſti in tua *Italia*? *S.* Inviſi, animi gratiâ, aliquot urbes celebriores: alicubi etiam ſtudui aliquandiu. *P.* Quas urbes inviſiſti potiſſimúm. *S.* Multas quidem vidi in tranſitu: ſed paucas contemplatus ſum otioſus; nimirum, *Genuam*, *Florentiam*, *Venetias*, denique *Romam* illam, quæ olim mundi caput dicebatur; nunc autem eſt omnium abominationum fons & origo. *P.* Vidiſtíne magnam illam Beſtiam? *S.* Vidi obiter, cùm per vicos (opinor) ſpectaculi gratiâ portaretur. *P.* Sed (ut ad rem) in quibus tandem opppidis commoratus es ſtudiorum gratiâ? *S.* *Româ* rediens, tranſivi *Bononiam*, *Patavium*, *Mediolanum*. In eorum oppidorum ſingulis menſes circiter tres verſatus ſum in vario literarum genere. Volui enim è ſingulis paucula quaſi deguſtare. *P.* Quid autem vidiſti novi in tot celeberrimis oppidis? *S* Rogas? ferè omnia mihi nova videbantur: ſed longum foret tibi omnia narrare, præſertim nunc cùm mihi eſt aliquò properandum. *P.* Quò tandem? *S.* Ad patruum qui me ad cœnam invitavit. *P.* Nolo igitur te remorari diutius: ſed quando licebit nobis magis otioſè confabulari? *S.* Cras à prandio, ſi volueris. *P.* Ego verò id percupio. *S.* Ad horam igitur primam expecta me in cubiculo. *P.* Fiet; hora eſt ad merendam opportuna.

COLLOQ. 35.

Magiſter, *Hypodidaſcalus*.

QUid? quod hiſce diebus inter nos egeramus ſatíſne cogitâſti? *H.* Etiam atque etiam cogitavi. *M.* Ecquid placet tibi conditio quam obtuli? *H.* Maximé. *M.* Quid menſa, ſeu convictus? *H.* Nihil in ea re deſidero. *M.* Quid reſtat igitur? *H.* Ut (ſi tibi non moleſtum eſt) præſcribas mihi quas operas à me tibi præſtari velis. *M.* Id verò eſt æquiſſimum: accipe igitur præcipua officii tui capita, quorum hoc primum eſt;

Quotidie manè diligenter curare ut omnes domeſtici mei diſcipuli maturè cubitu ſurgant, pro ratione temporis,

cùm hyberni, tum æstivi. Ubi surrexerint, ea curent quæ ad cultum & munditiem corporis pertinent: postremò, ut adsint privatæ nostræ precationi.

Secundum, ter quotidie in aulam deducere, manè scilicet, & ante horam undecimam, ac tertiam pomeridianam. Illic (nisi egomet adero) expectare, donec aliquis ex doctoribus adfuerit: interea curare recitandos catalogos, & precationem dicendam: item observare sedulò, num quis ex ipsis doctoribus absit ab auditorio suo: si quis aberit, mihi statim renuntiare, aut ejus partes agere.

Tertium, manere cum pueris domesticis, quoties non docentur in scholis: interea minores ad lectionem & scripturam instruere, cæterorúmq; repetitiones audire, quantùm tempus & opportunitas patietur: omnes denique in officio retinere, admonere, arguere, objurgare, virgis etiam, ubi opus fuerit, castigare.

Quartum, feriatis diebus eos ad sacras conciones ordine deducere, ac domum similiter reducere.

Quintum, quoties ludere permissum erit, subinde observare nè quid præter officium & bonos mores vel factis vel dictis admittant.

Sextum, suppeditare illis ex pecunia, quam tibi in manus dabo, chartam, pennas, atramentum, & alia quædam duntaxat parvi pretii necessaria; eáque omnia in expensorum codicem referre. Id autem Mercurii & Sabbati potissimùm diebus fieri solet.

Septimum, quæ ad eorum libros, vestimenta, & curam corporis pertinebunt non negligere; hoc est, interdum ab illis librorum & vestimentorum rationem exigere, valetudinis & cultùs corporis rationem habere, & alia ejusmodi (in pueris præsertim minoribus) curanda & observanda.

Octavum, docere pueros tum in classe mea, tum in cæteris, præter tres superiores, si quando necessitas postulabit.

Nonum, interdum (si opus fuerit) me & domi & foris, in privatis negotiis adjuvare.

Hacte-

Hactenus audîſti quæ mihi abs te præſtari velim officia, quæque etiam ab aliis domeſticis hypodidaſcalis exigere ſoleam. Eorum tamen omnium non adeò ſeverus exactor fuero, quin ipſe, quoties per otium licebit, aliqua tibi remittam, in quibus ego quaſi vicarii partes agam. Intellextín hæc omnia? *H.* Ego verò diligenter omnia: ſed unum te oro, ut, ad memoriam renovandam, des mihi eorum commentariolum, & ſimul cogitandi ac deliberandi ſpatium. *M.* Quantum temporis poſtulas? *H.* Diem unum naturalem. *M.* Ego verò duos integros dabo. Interea (ut cœpiſti) nullo tuo ſumptu nobis perges convivere & commorari tam liberè quàm ſi eſſes domi tuæ. *A.* Iſtud non ſine humanitate facis; quo fit ut majori beneficio me devincias. *M.* Habebis à prandio quod requiris commentarium, cùm primùm meâ tibi manu conſcripſero. *H.* Quid ſi mihi dictares? *M.* Malim egomet ſcribere, nè quid fortè inter dictandum excidat. *H.* Ut libet.

COLLOQ. 36.

Quæſtor, Benignus.

QUàm doleo me non interfuiſſe manè repetitioni veſtræ! *B.* Cur non veniſti in ludum citiùs, ut ferè ſoles? *Q.* Me miſerum! non ſurrexi in tempore. *B.* Quamobrem? *Q.* Quia nemo me expergefecit. *B.* Quis te ſolet excitare? *Q.* Hoſpes noſter, aut ejus ancilla; ſed abſente illo ancilla ſæpe obliviſcitur, aut certè negligit. *B.* Ubi erat hoſpes? *Q.* Sub auroram prodierat ad ſua negotia, ut poſtea reſcivi. *B.* Quid hoſpita? nihílne curat? *Q.* Quid putas eum curare? quotidie ex quo ſurrexit, ſemper intenta eſt partim curandis filiolis, partim cæteris domeſticis rebus. *B.* Nullóſne habes contubernales ſcholaſticos? *Q.* Prorſus nullos. *B.* Ah puer infelix, qui neminem habes quocum de ſtudiis conferas! *Q.* Ob eam rem mea eſt miſerrima conditio, quantùm ego judico. Non enim poſſum arbitrio meo ſtudere propter tantam merca-

mercatorum turbam, qui domum illam frequentant, & mihi toto die obstrepunt. *B.* Non habes tibi cubiculum? *Q.* Quid mihi prodest habere? Est enim ità conjunctum gradibus & cochleis, ut nè felis quidem aut ascendat, aut descendat, quin feriat aures meas aliqus strepitus. *B.* Magna profectò molestia. *Q.* Illa verò multò major, quòd supra meum cubiculum est amplissimum conclave ubi merces asservantur. Unde fit, ut horis omnibus aliquæ graves sarcinæ vel importentur vel exportentur. *B.* O Deum immortalem! quomodo illîc potes vivere? *Q.* Quid ais? vivere? equidem non vivo, sed langueo potiùs. Neq; unquam mihi videor esse liber, nisi cùm sum in schola tecum unà, & cum cæteris nostris condiscipulis. *B.* Quàm doleo vicem tuam! *Q.* Utinam liceret mihi tecum habitare in his ædibus scholasticis! *B.* Nihil esset mihi jucundius: sed quid impedit? *Q.* Patris vetus amicitia cum illo hospite meo *B.* Deberes patrem admonere de studiorum tuorum incommodis. *Q.* Sæpe quidem monui, & coràm & per literas. *B.* Quid ille respondet? *Q.* Frustrà monetur: quasi surdo narratur fabula. *B.* Quid ità? *Q.* Quia nunquam in discendi ludo versatus est: ideóque in studiorum ratione nihil intelligit. *B.* Ego tamen, si mea res ageretur, omnem moverem lapidem, ut voti compos efficerer. *Q.* Quid si præceptor ipse ad patrem meum scriberet? *B.* Nunquam istud illi persuaderes. *Q.* Cur non? *B.* Quia non vult ambire quempiam, ut discipulorum turbam sibi comparet. Abhorret enim ab omni tum ambitione tum avaritia. *Q.* Quid igitur mihi faciendum suades? *B.* Unicum habeo consilium. *Q.* Nè mihi, obsecro, reticeas. *B.* Ea res per amicos tentanda est. *Q.* Idem mihi quoque aliquando in mentem venerat; sed nunquam ausus sum experiri. *B.* Quid dubitas? *Q.* Vereor ut hoc parùm succedat. *B.* Rei exitus in manu Domini: sed quid tentare nocebit? *Q.* Tentemus sanè. Nihil enim mali (ut confido) indè potest accidere. At ego nescio quâ ratione hîc utendum sit. *B.* Dic mihi, non expectas ut brevì pater in hanc urbem veniat? *Q.* Spero venturum propediem.

B. Quan-

B. Quando igitur? *Q.* Ad Calendas Quintiles. *B.* Optimè eſt. Scín' igitur quid ſit opus facto? *Q.* Doce, quæſo. *B.* Fac ſingulatim convenias duos aut tres ex paternis amicis præcipuis, qui ſunt viri graves & honorati: nempe ut plùs valeat eorum autoritas apud patrem tuum. *Q.* Bene mones: quid illis dicam? *B.* Narrabis diligenter omnes incommoditates ſtudiorum tuorum. *Q.* Nihílne ampliús? *B.* Docebis inſuper quonam modo tibi provideri poſſit, ut tempus redimas, quod apud iſtum hoſpitem tam miſerè hactenus perdidiſti; &, niſi eo remedio tibi maturè conſulatur, actum eſſe de tuis ſtudiis & eorum progreſſu. Denique nè antè deſtiteris monere, orare, obſecrare, donec perſuaſeris, ut tibi promittant ſe acturos eſſe ſeriò cum patre tuo negotium. Quid ſi recuſabunt? *B.* Vix fieri poteſt ut recuſent omnes. *Q.* Non eſt veriſimile, præſertim cùm ſint mei amantiſſimi, & mihi patris nomine gratificentur adeò libenter. *B.* Ad hæc, res ipſa urgebit eos; nempe tanta ſtudiorum tuorum jactura. *Q.* Pluribus verbis opus non eſt. Auxilio Dei fretus, aggrediar primo quoque tempore. *B.* Sed interim memor eſto, ut in divinas preces dies noctéſque incumbas. *Q.* Ipſo volente Deo, id curabo pro viribus. Satìs enim ſcio nullum conſilium mihi eſſe profuturum, niſi quoad ille juverit. *B.* Sed jam tempus eſt ut domum te recipias, nè fortè hoſpes offendatur. Quid ceſſas? *Q.* Cogito nè quid prætermiſerim de quo eſſes admonendus. *B* Si quid alterutri noſtrûm præterea occurrerit, cras otioſè tractabimus. *Q.* Vale igitur, mi *Benigne*, & perge, quæſo, me tuis precibus adjuvare, quemadmodum juviſti optimo conſilio. *B.* A Domino Deo profecta ſunt omnia, qui, ut conſilium dedit, ſic dabit effectum. *Q.* Ità fore confido. Iterum vale. *B.* Vale, *Quæſtor* ſuaviſſime.

COLLOQ. 37.

Athanaſius, Benjaminus.

SIccine me inſciente abiit pater tuus, ut mihi non licuerit eum convenire? *B.* Cur à prandio non veniſti in diverſorium ejus? *A.* Quia putabam tantùm cras illum eſſe diſ-

discessurum. *B.* Ego quoque idem arbitrabar; sed noluit occasionem prætermittere, quæ se ex tempore obtulerat. *A.* Adhuc ille meminit *Catonis* distichon illud,

Quamprimum captanda tibi est occasio prima,
Ne rursus quæras, quæ jam neglexeris antè.

B. illud opusculum sic memoriâ tenet, ut in eo videatur ætatem contrivisse. *A.* Vide quanta vis sit memoriæ in iis quæ rudibus annis didicimus. *B.* Ea est *Quintiliani* super hac re sententia; cujus verba (ut opinor) meministi. *A.* Memini; sed (ut ad rem) quæ fuit patri occasio, ut antè discesserit quàm instituerat? *B.* Quidam *Lugdunenses*, quibuscum ad mercatum huc venerat. *A.* Aderásne cùm profectus est? *B.* Præstolabar illum in diversorio. *A.* Unde scieras mutâsse consilium de profectione? *B.* Eram in prandio cùm inter ipsos convenerat, ut, expeditis quibusdam reliquis in urbe negotiis, equos sub horam secundam conscenderent. *A.* Quod supereſt, satísne ex animi sententia rem suam fecit? *B* Ità feliciter, ut me ob eam rem ad divinas laudes vehementer hortatus fuerit. *A.* Tu nunc igitur (opinor) bene nummatus redis. *B.* Méne rides? *A.* Cur ego id facerem? *B.* Pro tua libidine. *A.* Quasi verò animi gratiâ soleam irridere cæteros. *B.* Atqui ità putabam. *A.* Longè aberras. Nam aliud est jocari, aliud irridere. Alterum caret vitio, éstque inter amicos satís frequens: alterum est vitiosum atque odio dignum; utpote quod ex contemptu ferè proficiscitur. *B.* Ignosce igitur mihi. *A.* Non gravis est culpa. Sed dic, rogo; nihil tibi pecuniæ dedit pater? *B.* Nè pètivi quidem. *A.* Tamen sponte dedit. *B.* Aliquantulum. *A.* Quantum igitur? *B* Perpusillum. *A.* Dic sodes. *B.* Cur tam avidè inquiris? *A.* Ut amicorum more tibi gratuler. *B.* Nihil est gratulatione dignum. *A.* Fatere tandem quid sit. *B.* Soli asses quinque. *A.* Hui! tantillum? O stulte, qui non petieris duos aut tres decusses argenteos! *B.* Non ausus sum. *A.* Quid verebare? *B.* Ut planè denegaret, atque ægrè ferret quòd pete-

peterem. *A.* Nunquam id feciſſet, modò petendi cauſam addidiſſes. *B.* Credo equidem; ſed quid cauſæ attuliſſem? *A.* Rogas? nonne ſunt res ſexcentæ, quibus indiget uſus ſcholaſticus? *B.* Multæ ſunt, fateor. *A.* Tu verò, adeóne abundas rebus omnibus, ut tibi deſit nihil? *B.* Imò deſunt plurima; ſed quibus facilè caream. Præterea, ſatis novit pater quæ mihi opus ſunt, cùm ſtudiorum causâ, tum ad victum cultúmque corporis. *A.* Novit quidem, ſed alia multa ſunt illi & curanda & cogitanda. *B.* Credo eſſe illi præcipuam liberorum curam. *A.* Sed nimis ab eo remotus es. *B.* Sine me pervenire quò volo. *A.* Agè ſino. *B.* Novit etiam pater me nondum eſſe idoneum ad rectè tractandam pecuniam. *A.* Cur non? An tu ad eam rem non ſatis ætatis habes atque prudentiæ? *B.* Iſtinc abſum longiſſimè. Itaque pater dedit præceptori in mandatis, ut omnia mihi ſuppeditet ad uſus vitæ & ſtudiorum neceſſaria: ad quam rem præbet illi quantum ſatis eſt pecuniæ. *A.* Eſto. *B.* Ergò ſi quid à patre peterem, me ſtatim ad præceptorem remitteret; ſortaſſis etiam iraſceretur, & me graviter objurgaret. *A.* Facile èſt objurgationem pati, modò nè ſequantur verbera. *B.* Facile eſt, credo; ſed iis duntaxat, quos neque pudor movet, neque ulla parentum reverentia. Ego autem ipſa verbera ferre malim, quàm patris irati objurgationem. Ex quo fit, ut ſedulò caveam nè quid illi præbeam cauſæ ad iraſcendum; id enim ſub quinto præcepto divinæ Legis continetur. *A.* Facis ut pium decet adoleſcentem. *B.* Ejus rei laus non mihi, ſed ſoli Deo tribuenda eſt. *A.* Nempe à quo proficiſcitur quicquid nobis ineſt boni. *B.* Faxit ille, ut quæ bona inſpirat nobis, ea ſequamur animo promptiſſimo. Sed, ut ad te redeam, ſerióne reprehendebas quòd nullam pecuniam à patre rogâſſem? *A.* An ego te vellem ad fallendum patrem inducere? *B.* Mihi quidem non fit veriſimile; me tamen ipſum fefelliſti. *A.* Quomodo? *B.* Quia ſeriò loqui videbaris; adeò aptè vultum verbis ipſis accommodabas. *A.* Sed quid cenſes de hac noſtra confabulatione? *B.* Argumentum ſatis aptum dediſti

nobis

nobis in hoc otio noſtro veſpertino. *A.* Ecquid habuit ſermo noſter quod reprehendiſſet obſervator, ſi fortè (ut ſolet) nos obſervâſſet ex inſidiis? *B.* Nihil, ut opinor. *A.* Profectò verum eſt quod ſæpe nobis præceptor inculcat. *B.* Quid illud eſt? *A.* Latinæ linguæ copiam & facultatem comparari his potiſſimùm rebus, ſæpe ſcribendo, confabulando, legendis autorbus, Anglica Latinè, aut Latina Anglicè, convertendo. *B.* Ergò his rebus diligenter nos exerceamus, adjutore Domino Deo, in cujus manu ſita ſunt ſtudia noſtra omnia. *A.* Idem faxit. ut ejus erga nos beneficia vero cultu digníſque laudibus perpetuò celebremus.

B. Hoc opus, hoc ſtudium parvi properemus & ampli:
Hæc ſit votorum ſumma ſuprema precor.

A. Sed audi horologium. *B* Nos opportunè admonet: itaque deſiſtamus. *A.* Alioqui ſolis occaſus nos hîc opprimet.

COLL. 18.

Honoratus, Vivianus, Pratenſis, Pædagogus.

Quod caret alternâ requie, durabile non eſt:
Hæc reparat vires, feſſaque membra levat. Ovid.

V. Nec me offenderit luſus in pueris; eſt & hoc alacritatis ſignum. *Quintilianus.*

Pr. Nulla res eſt, quæ perferre poſſit continuum laborem. *Quintilianus.*

Pæ. Video quorſum ſpectant iſta; nimirum ut vos ambulatum ducam: ſed eandem cantilenam ſemper ferè recantatis, ut ſolent noſtræ aviculæ. *H.* Quid ergò vis dicamus, præceptor? *Pæ.* Dicite poſthac ſuam quiſque ſententiam ex novo Teſtamento. *V.* Euge, nihil erit nobis facilius. habemus enim in promptu multam earum copiam. Vis ergò, præceptor, ut jam nunc incipiamus? *Pæ.* Sanè velim; quando (ut ais) tanta eſt vobis copia. *V.* Quis incipiet? *Pæ.* Túne, *Honorate*, vis honoris tui causâ hujus rei ſpecimen edere? *H.* Id ego libenter faciam; ſed Dei honoris causâ. *Pæ.* Laudo iſtud verbum. Divinus enim

enim honor & gloria omnibus in rebus est præferenda. Eia, incipe, si quid habes. *H. Nisi abundaverit justitia vestra plus quàm Scribarum & Phariſæorum, non poteſtis ingredi in regnum cœlorum.* Matth. quinto capite.

V. Depoſito mendacio, loquimini veritatem unuſquiſque proximo ſuo. Ad Epheſ. capite quarto.

Pr. Filii, obedite parentibus in omnibus; hoc enim placet Domino. Ad Coloſſenſes tertio.

Pæ. Euge, bonum ſpecimen: videte ut progreſſus reſpondeat; hoc eſt, ut pergatis in poſterum diligenter. *H.* Qui nobis principium dedit, dabit idem ſucceſſus proſperos. *Pæ.* Ità ſperandum eſt. Parate vos, ut prodire maturemus. *H.* Mox aderimus paratiſſimi. *Pæ.* Sumite ſuum quiſque pallium, ut prodeatis honeſtiùs. Sed heus pueri. *Pr.* Quid vis, præceptor? *Pæ.* Videte ut pſalmos etiam adferatis: alicubi in umbra cantabimus. *Pr.* Ità fiet ambulatio noſtra jucundior.

COLL. 39.

V. M.

FUiſtíne hodie in Gymnaſio? *M.* Ubi ergò fuiſſem? tu verò quid agebas? *V.* Eram domi occupatus. *M.* Id evênit præter morem tuum: ſoles enim abeſſe rariùs. *V.* Quàm poſſum rariſſimé; quid autem actum eſt? *M.* Nihil prorſus. *V.* Ergóne remiſſionem habemus? *M.* Certó. *V.* Quamobrẽ? *M. M.* Propter mercatum hodiernum. *V.* Quis dedit? *M.* Ludimagiſter; permiſſu tamen rectoris. *V.* Quid conceſſit? *M.* Vacationem ab omni munere ſcholaſtico. *V.* An in totum diem? *M.* A mane ad occaſum uſque ſolis; tametſi diligenter & multis quidem verbis admonuit, ut in otio de negotio cogitaremus, nè cras in ludum veniremus imparati. *V.* Quid igitur nos? hoccine abutemur otio? *M.* Id verò ætatem noſtram decet minimé. *V.* Tu ergò quid putas facere? *M.* Me recipere in muſeolum; niſi fortè tibi magis placet ut ſeſquihoram aliquò prodeamus ambulatum. *V.* Egóne recuſarem? imò nihil eſt quod nunc magis velim. Nam & nos interea tractabimus aliquem ſermonem literarium,

&

& simul corpus exercebimus. *M.* Eamus igitur extra muros. *V.* Quónam? *M.* Usque ad ripam lacûs. *V.* Valde istud mihi arridet; sed tu (si placet) me expectabis. *M.* Quamdiu? *V.* Tantisper dum crepidas eo mutatum calceis. *M.* Ubi vis expectari? *V.* Ad portam Franciscanam. *M.* At vide nè me fallas. *V.* An ego amicum fallerem, cùm sciam etiam inimico servandam esse fidem? *M.* Abi, festina: ego, dum te opperior, aliquid interim legam. *V.* Salvè *Marcelle*. *M.* Quis iste salutator? *V.* Ecce redit. *M.* Eho! tam citó? mihi videris volâsse. *V.* Nimirum affectus ipse pedibus alas addidit. *M.* Eamus nunc, ducente Deo. *V.* Solus Deus est qui suos ducit ac reducit.

M. Maturemus: satis longè hinc lacus
abest. *V.* Tantò meliùs
prandebimus.
perge.

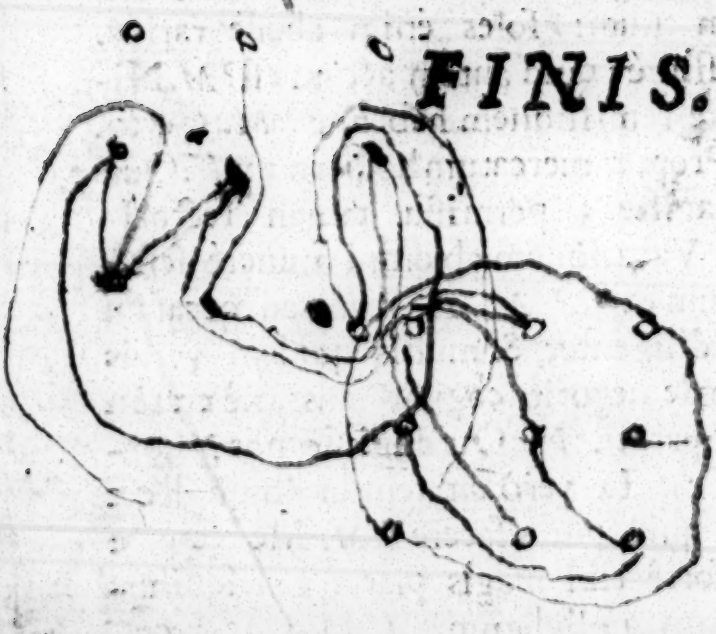

FINIS.

Thomas Brown

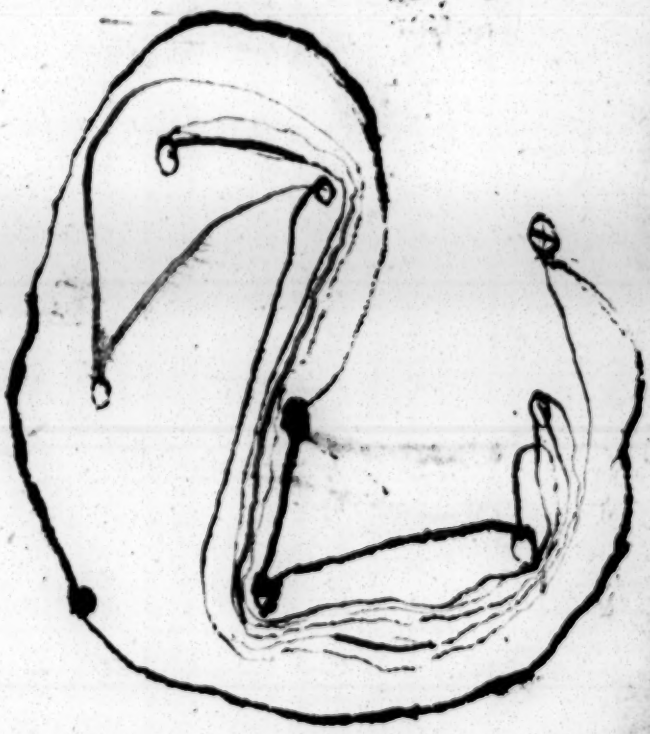

[illegible] homenese

Thomas Browne

~~[illegible]~~

Thomas: ~~[illegible]~~

Browne

Thomas Browne

~~Thomas [illegible]~~

~~Thomas~~

Thomas Browne His Booke

witnes walter winston and

John Phelps and John Hutor Bo

and Steauen taylor and [illegible]

Hodges and John Osborne [illegible]

1 6 5 [illegible]

[illegible] homenis

Thomas Brownne

~~[illegible]~~

Thomas: ~~[illegible]~~

Brownne

Thomas Brownne

~~Thomas [illegible]~~

~~Thomas~~

Thomas Brownne His Booke

witnes walter winston and

John Phelps and John Blator Bo[illegible]

and Steauen taylor and Hen[illegible]

Hodges and John osborne An[illegible]

1658